

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Μάστερ στις Πολιτικές Επιστήμες (Διεθνείς Σχέσεις)

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Θέμα: «*Η οικοδόμηση του κράτους μέσω της εκπαίδευσης. Η συμβολή της UNESCO στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος του Αφγανιστάν και της κατάρτισης του Υπουργείου Παιδείας: οι προκλήσεις, οι επιτυχίες και οι αδυναμίες του εγχειρήματος*»

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Ντανιέλα Ντόνο

Οναματεπώνυμο φοιτητή: Νίκος Γεωργούδης

Ημερομηνία παράδοσης της διατριβής: 16 Δεκεμβρίου 2022

Περίληψη

Το Αφγανιστάν αποτελούσε ανέκαθεν μια χώρα η οποία μαστίζεται από εσωτερικές και εξωτερικές συγκρούσεις, μια χώρα που κλυδωνίζεται από έντονες κοινωνικοπολιτικές αλλαγές, πολεμικές συρράξεις και εμφύλιες διαμάχες. Η εκπαίδευση ήταν πάντοτε άρρηκτα συνδεδεμένη με τις προσπάθειες οικοδόμησης ενός αποτελεσματικού κράτους αλλά και με την παρουσία διεθνών οργανισμών οι οποίοι παρείχαν πολύπλευρη και πολυεπίπεδη στήριξη στις κρατικές υπηρεσίες για σκοπούς βελτίωσης του εκπαιδευτικού συστήματος. Εξαιτίας της ανάμειξης ξένων δρώντων στην διαχείριση ζητημάτων που αφορούσαν εσωτερικές υποθέσεις του κράτους, δημιουργούνταν κλυδωνισμοί και διαμάχες σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Ως εκ τούτου, η εκπαίδευση αποτελούσε μείζον πολιτικό ζήτημα που απασχολούσε τη διεθνή πολιτική σκηνή. Η παρουσία διεθνών οργανισμών στη χώρα έγινε πιο έντονη μετά την πτώση των Ταλιμπάν το 2001 από τους Αμερικανούς. Από το 2001 και για μια εικοσαετία, ο οργανισμός της UNESCO, των Ηνωμένων Εθνών, μέσω των υπηρεσιών του (Διεθνές Ινστιτούτο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Γραφείο της UNESCO στην Καμπούλ) στήριζε την προσπάθεια οικοδόμησης του κράτους και του έθνους του Αφγανιστάν παρέχοντας στήριξη στις κρατικές υπηρεσίες της χώρας και ενισχύοντας την κατάρτιση και εξειδίκευση των λειτουργών των κρατικών υπηρεσιών μέσω προγραμμάτων και συντονισμένων δράσεων. Οι υπηρεσίες της UNESCO είχαν επίσης, άμεση εμπλοκή στη διαδικασία διαμόρφωσης και ανάπτυξης των εθνικών στρατηγικών εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας του Αφγανιστάν. Μέσω της παρούσας διατριβής, διαφαίνεται ότι ενώ η παρουσία της UNESCO ήταν πολύπλευρη τόσο σε πολιτικό, θεσμικό και οικονομικό επίπεδο και ενώ καταγράφηκαν σημαντικές βελτιώσεις, κυρίως στην αύξηση της παρουσίας γυναικών στην εκπαίδευση, στην μείωση των ποσοστών αναλφαβητισμού και την αύξηση των εγγραφών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, εντούτοις τα θετικά αποτελέσματα ήταν βραχύβια, περιορισμένης κλίμακας και δεν συνέτειναν στην δημιουργία ενός σταθερού εκπαιδευτικού συστήματος με δυνατότητα παροχής ποιοτικής εκπαίδευσης σε όλη την επικράτεια της χώρας. Στόχος της διατριβής είναι να μελετηθεί ο βαθμός εμπλοκής της UNESCO στην προσπάθεια ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος του Αφγανιστάν και ενίσχυσης της κατάρτισης των κρατικών λειτουργών. Επίσης, διερευνώνται οι επιτυχημένες μεταρρυθμίσεις αλλά και οι αδυναμίες και οι προκλήσεις που είχε να αντιμετωπίσει ο διεθνής οργανισμός. Θα αναλυθούν επίσης οι λόγοι για τους οποίους η UNESCO απέτυχε να φέρει ουσιαστικές και μόνιμες αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας αλλά και οι λόγοι για τους οποίους το Υπουργείο Παιδείας του Αφγανιστάν αδυνατούσε να εφαρμόσει τις αλλαγές που πρότεινε ο διεθνής οργανισμός. Τέλος, μέσω της διατριβής καταγράφεται και η κριτική της ίδιας της UNESCO για τα προγράμματα ανάπτυξης κατάρτισης που εφαρμόζει με βάση τα αποτελέσματα της παρουσίας της στο Αφγανιστάν.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	4
2. Μεθοδολογία.....	6
3. Εκπαίδευση στο Αφγανιστάν: μια αρένα διαμάχης με πολύπλευρες προεκτάσεις	7
4. Εννοιολογικό πλαίσιο – Θεωρητικό Υπόβαθρο	10
5. Το ιστορικό πλαίσιο της εξέλιξης της εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν (1904-2001)	12
6. Η εμπλοκή της UNESCO στην εκπαιδευτική μεταρρυθμίση (μετά το 2001).....	20
6.1. 2001: Υπουργείο Παιδείας του Αφγανιστάν – Διεθνές Ινστιτούτο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της UNESCO: Η απαρχή μιας μακράς συνεργασίας	22
6.2. Η πρώτη περίοδος της συνεργασίας μεταξύ Υπουργείου Παιδείας και IIEP (2002).....	23
6.3. Πρώτο Στρατηγικό Πλάνο για το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (2003-2004)	26
6.4. Καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών και αρχών για τη δημιουργία του Στρατηγικού Πλάνου (2004-2005).....	28
6.5. Εκκίνηση του Στρατηγικού Πλάνου για την Αειφόρο Ανάπτυξη Κατάρτισης (2006)	30
6.6. Περίοδος προετοιμασίας και τελειοποίησης της Στρατηγικής NESP-I (2006-2007)	35
6.7. Εφαρμογή και αναθεώρηση της Στρατηγικής NESP-I (2007-2008).....	40
6.8. Αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής NESP-I και σχεδιασμός της επόμενης Στρατηγικής NESP-II (2008-2010).....	42
7. Επισκόπηση του εκπαιδευτικού τομέα, της οικονομικής διαχείρισης των πόρων και του προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας και του IIEP	45
8. Η θετική πορεία της εκπαίδευσης μετά την εφαρμογή των Εθνικών Στρατηγικών και η ανάγκη δημιουργίας των κοινοτικών σχολείων	48
9. Ο θεσμός των κοινοτικών σχολείων	50
10. Η εκπαίδευση πέρα από τις εθνικές στρατηγικές: Προγράμματα για την ενίσχυση του τομέα Αλφαριθμητισμού και της Μη-Τυπικής Μάθησης	54
11. Συμπεράσματα.....	55
12. Επίλογος.....	59
13. Βιβλιογραφία	60

1. Εισαγωγή

Το Αφγανιστάν έχει μια μακρά ιστορία κοινωνικών αναταραχών και εθνικών συγκρούσεων που οφείλονται σε πολλούς παράγοντες όπως πολιτικούς, θρησκευτικούς και ιδεολογικούς. Ένας σημαντικός παράγοντας που συνέτεινε στη δημιουργία και διατήρηση των αναταραχών ήταν η χειραγώγηση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας από εσωτερικές και εξωτερικές δυνάμεις. Στην σύγχρονη εποχή και κυρίως μετά την πτώση των Ταλιμπάν το 2001, το Αφγανιστάν μπήκε σε μια νέα πορεία αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των θεσμών της με κύριο στόχο την ανοικοδόμηση του κράτους, την διατήρηση της σταθερότητας και την εκδημοκρατικοποίηση, μέσα από μια σειρά αλλαγών των κρατικών θεσμών και υπηρεσιών αλλά και της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκε ως ένα βασικότατο εργαλείο για την ανοικοδόμηση του κράτους, την στελέχωση των κρατικών υπηρεσιών και την αύξηση της ικανότητας και των δεξιοτήτων των λειτουργών του κράτους. Η εκπαίδευση, πριν από την Αμερικανική επέμβαση του 2001 και την επιβολή μιας μεταβατικής περιόδου (Συμφωνία της Βόννης 2001) ήταν κατεστραμμένη, χωρίς ουσιαστική οργάνωση και σωστή διαχείριση εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας. Προκειμένου να αποκτήσει η χώρα ένα οργανωμένο και αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα, ήταν απαραίτητο να γίνουν διαρθρωτικές αλλαγές και βελτιώσεις σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, από τη στελέχωση του υπουργείου μέχρι την επάνδρωση των σχολικών μονάδων. Την προσπάθεια αυτή ενίσχυσαν διεθνείς πολιτικοί δρώντες, όπως διακρατικοί οργανισμοί, μη κυβερνητικές οργανώσεις, εταιρείες και κρατικές υπηρεσίες του Αμερικανικού κράτους. Τα Ηνωμένα Έθνη μέσω των οργανισμών της UNESCO και των προγραμμάτων που εφαρμόζει ενίσχυσε την προσπάθεια οικοδόμησης του έθνους και του κράτους (state-building, nation-building) αλλά και της ανάπτυξης της κατάρτισης του Υπουργείου Παιδείας του Αφγανιστάν (capacity building). Η παρουσία του διεθνούς οργανισμού στο Αφγανιστάν, μέσω των υπηρεσιών του (International Institute for Educational Planning, UNESCO Kabul Office) ήταν πολύπλευρη και η δράση του κράτησε μια εικοσαετία, από το 2001 μέχρι το 2021, χρονιά κατά την οποία έγινε η ανακατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν. Οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν αυτό το διάστημα ήταν πολλές και κάλυπταν όλο το φάσμα του εκπαιδευτικού συστήματος με έμφαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παρόλο που καταγράφηκαν σημαντικές βελτιώσεις όσον αφορά την αύξηση του αριθμού των εγγαφών στο σχολείο, την βελτίωση της διδακτέας ύλης και την αύξηση του αριθμού των κοριτσιών στο σχολείο, τα εκπαιδευτικά προγράμματα δεν είχαν ουσιαστική και μακρόχρονη επίδραση. Τα αποτελέσματα των προγραμμάτων ήταν άμεσα αλλά δεν διαρκούσαν σε βάθος χρόνου. Λόγω της ασταθούς πολιτικής κατάστασης και των εχθροπραξιών στις επαρχίες της χώρας, η παροχή εκπαίδευσης διακοπτόταν και τα ποσοστά εγγαφών και αποφοιτήσεων αυξομειώνονταν. Η οικονομική βοήθεια και τα κονδύλια που δίνονταν τόσο από την UNESCO, την Παγκόσμια Τράπεζα αλλά και τις ΗΠΑ ήταν πολύ μεγάλα τόσο σε μέγεθος όσο και σε διάρκεια χρόνου αλλά δεν έφεραν τα ανάλογα αποτελέσματα.

Η παρούσα διατριβή θα παρουσιάσει την πορεία της παρουσίας της UNESCO στο Αφγανιστάν, το βαθμό εμπλοκής του Διεθνούς Ινστιτούτου για τον Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό (UNESCO IIEP)¹ με το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Αφγανιστάν για την ανοικοδόμηση του εκπαιδευτικού συστήματος μέσω της προσέγγισης 'ανάπτυξη κατάρτισης' (capacity building). Η διατριβή θα αναλύσει τη συνεργασία του IIEP με το Υπουργείο Παιδείας για την προετοιμασία των εθνικών

¹ UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP)

στρατηγικών για την εκπαίδευση και τον τομέα του αλφαριθμητισμού την περίοδο 2002 – 2018. Την περίοδο αυτή αναπτύχθηκαν οι τρεις βασικές εθνικές στρατηγικές για την εκπαίδευση: NESP-I (2005-2009), NESP-II (2010-2014), NESP-III (2017-2021) οι οποίες καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη και βελτίωση του εκπαιδευτικού τομέα στο σύνολό του. Επιπλέον, θα αναλυθεί η δράση ορισμένων μη κυβερνητικών οργανώσεων οι οποίοι ενίσχυσαν και υποστήριζαν το έργο της UNESCO και του IIEP παρέχοντας εκπαίδευση στις απομακρυσμένες επαρχίες της χώρας αλλά και προγράμματα αλφαριθμητισμού. Θα αναλυθεί επίσης, ο τρόπος που το Υπουργείο Παιδείας διαχειριζόταν τα κονδύλια και τους οικονομικούς πόρους που είχε, τόσο τον προϋπολογισμό του όσο και τα κονδύλια από την διεθνή κοινότητα. Θα γίνει αναφορά στο ρόλο των γυναικών στην εκπαίδευση με έμφαση στην βελτίωση των συνθηκών των σχολείων για τα κορίτσια, την αύξηση των εγγραφών σε όλη την επικράτεια της χώρας αλλά και τη θέση των γυναικών εκπαιδευτικών στα σχολεία. Θα γίνει επίσης σύντομη ιστορική αναδρομή στον τομέα της εκπαίδευσης από το 1904 μέχρι το 2001 για να μελετηθούν οι βασικότερες μεταρρυθμίσεις που έγιναν στο εκπαιδευτικό σύστημα, οι δυσκολίες που υπήρχαν, και το πώς οι κοινωνικοπολιτικές αλλαγές (αυταρχικά καθεστώτα, πραξικοπήματα, Σοβιετική εισβολή, κομμουνιστική επιρροή, Ταλιμπάν, Αμερικανική επέμβαση) επηρέαζαν την εκπαίδευση. Μέσω της ιστορικής αναδρομής της εκπαίδευσης, θα γίνει προσπάθεια να εξηγηθούν οι λόγοι που οι στόχοι στην εκπαίδευση ήταν δύσκολο να επιτευχθούν. Επίσης, θα μελετηθεί η εμπλοκή της διεθνούς κοινότητας για την ενίσχυση της εκπαίδευσης αλλά και οι λόγοι της αρνητικής πορείας των εκπαιδευτικών αλλαγών. Στόχος της διατριβής είναι να ερευνηθεί ποιες ήταν οι επιτυχημένες μεταρρυθμίσεις της UNESCO αλλά και ποιες οι αδυναμίες, οι ελλείψεις και οι δυσκολίες που αντιμετώπισε ο οργανισμός στην προσπάθεια ανοικοδόμησης του εκπαιδευτικού συστήματος και κατ'επέκταση του κράτους και του έθνους.

Το θέμα της διατριβής παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς η παρουσία διεθνών διακρατικών οργανισμών σε περιοχές που πλήττονται από εχθροπραξίες, συγκρούσεις και πολιτικές αστάθειες είναι συχνό φαινόμενο και έχει πολύπλευρες διαστάσεις. Στην περίπτωση της UNESCO, η παροχή στήριξης στα κράτη, που περιλαμβάνει τεχνική, οικονομική και ηθική υποστήριξη, γίνεται μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων ειδικά σχεδιασμένων για την κάθε χώρα ξεχωριστά. Το Αφγανιστάν είναι μια χώρα η οποία είχε ασταθή πολιτική διακυβέρνηση για δεκαετίες αλλά μετά την Αμερικανική επέμβαση το 2001, δημιουργήθηκαν οι συνθήκες για την εγκαθίδρυση θεσμών και υπηρεσιών που θα οδηγούσαν τη χώρα στην ανάκαμψη και την πρόοδο. Η παρουσία της UNESCO και άλλων δρώντων (πρεσβείες, κρατικές υπηρεσίες, μη κυβερνητικές οργανώσεις) ήταν πολύπλευρη και μακρόχρονη με έμφαση την εκπαίδευση, αλλά τα αποτελέσματα δεν είχαν ουσιαστική επίδραση ούτε δημιουργούνταν οι συνθήκες για τη δημιουργία ενός σταθερού και ακεραίου κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ενώ παρατηρούνταν επιτυχίες και βελτιώσεις σε μεγάλο βαθμό, εν τούτοις οι επιτυχίες ήταν βραχύβιες ή μεμονωμένες σε ορισμένες περιοχές (κυρίως στην πρωτεύουσα Καμπούλ, όπου και το βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο είναι υψηλότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες επαρχίες του Αφγανιστάν). Συνεπώς, είναι ενδιαφέρον να αναλυθούν οι λόγοι και οι παράμετροι που δεν επέτρεψαν στο Αφγανιστάν, μια χώρα που στηρίχθηκε τόσο πολύ από τη διεθνή κοινότητα, τόσο οικονομικά αλλά και τεχνικά, να διατηρήσει ένα ποιοτικό εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι επίσης σημαντικό να αναλυθούν οι λόγοι που ένας ισχυρός διεθνής οργανισμός με ισχύ και κατάρτιση (UNESCO) απέτυχε σε μεγάλο βαθμό να στηρίξει την οικοδόμηση ενός ισχυρού και σταθερού εκπαιδευτικού συστήματος που θα μπορούσε να λειτουργεί αυτόνομα χωρίς την βοήθεια ή τη στήριξη διεθνών οργανισμών σε θεσμικό και οικονομικό επίπεδο.

2. Μεθοδολογία

Η παρούσα διατριβή θα παρουσιάσει τον τρόπο λειτουργίας και δράσης ενός διακρατικού οργανισμού με πολύπλευρη δομή και υπηρεσίες οι οποίες έχουν την εξειδίκευση και την εμπειρία να παρέχουν υλικοτεχνική και οικονομική βοήθεια στον τομέα της εκπαίδευσης σε χώρες που πλήττονται από εχθροπραξίες και στις οποίες δεν υπάρχουν δημοκρατικοί θεσμοί, κράτος δικαίου και αποτελεσματική διακυβέρνηση. Προκειμένου να διαφανεί ο βαθμός εμπλοκής ενός τέτοιου οργανισμού σε μια χώρα η παρούσα διατριβή θα εστιάσει στην ποιοτική μελέτη μιας περιπτωσιολογίας που έχει τα πιο πάνω χαρακτηριστικά. Ο οργανισμός του οποίου θα μελετηθεί η δράση είναι η UNESCO και η χώρα η οποία συνεργάζεται με την UNESCO είναι το Αφγανιστάν. Το Αφγανιστάν αποτελεί μια κρίσιμη περιπτωσιολογία, ένα παράδειγμα μιας πολιτικά ασταθούς χώρας που λάμβανε εξωτερική βοήθεια από ένα διεθνή οργανισμό. Η βοήθεια αυτή είχε διάρκεια 20 χρόνων πράγμα που δίνει την ευκαιρία στον ερευνητή να μελετήσει σε βάθος χρόνου το βαθμό εμπλοκής και δράσης της UNESCO μέσα από αριθμητικά δεδομένα, στατιστικές και μελέτες, στοιχεία που προέρχονται από τις υπηρεσίες της UNESCO αλλά και από το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας του Αφγανιστάν. Η ανάλυση των στοιχείων θα γίνει τόσο από πρωτογενείς όσο και από δευτερογενείς πηγές. Οι πρωτογενείς πηγές περιλαμβάνουν Εκθέσεις Προγραμματισμού της UNESCO που καλύπτουν τις περιόδους 2002-2016 και τις Εθνικές Στρατηγικές Εκπαιδευτικής Ανάπτυξης του Υπουργείου Παιδείας του Αφγανιστάν (NESP-I, NESP-II, NESP-III) που καλύπτουν την περίοδο 2005-2021. Οι εκθέσεις προγραμματισμού της UNESCO περιλαμβάνουν τα συμπεράσματα, τα στατιστικά δεδομένα και τις αναλύσεις για τα προγράμματα που εφαρμόζονταν ανα περίοδο στη χώρα, την πρόοδο που συντελούνταν σε κάθε τομέα της εκπαίδευσης και τα ποσοστά που αφορούν τις εγγραφές των μαθητών. Οι Εθνικές Στρατηγικές Εκπαιδευτικής Ανάπτυξης αποτελούν το βασικότερο εκπαιδευτικό εργαλείο της κυβέρνησης για εφαρμογή και διαχείριση των εκπαιδευτικών τμημάτων και των προγραμμάτων που εφαρμόζονταν. Οι στρατηγικές είναι τρεις και ανανεώνονταν ανάλογα με τις συνθήκες και τις ανάγκες της εκπαίδευσης. Η UNESCO είχε κεντρικό ρόλο στην προετοιμασία των στρατηγικών και συντονιστικό ρόλο στην καταγραφή της πρώτης. Για την ανάλυση των εκθέσεων της UNESCO και των Εθνικών Στρατηγικών του Υπουργείου Παιδείας θα χρησιμοποιηθούν δευτερογενείς πηγές όπως ακαδημαϊκά άρθρα, μελέτες, και εκθέσεις της UNESCO (situation analysis report, needs and rights assessment report, surveys) αλλά και ανεξάρτητων ερευνητών στο θέμα της εκπαίδευσης και του Αφγανιστάν.

3. Εκπαίδευση στο Αφγανιστάν: μια αρένα διαμάχης με πολύπλευρες προεκτάσεις

Το ζήτημα της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης στο Αφγανιστάν μοιάζει με ένα “καλειδοσκόπιο με περίπλοκους κοινωνικοπολιτικούς κλυδωνισμούς σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο και περιλαμβάνει πολυεπίπεδες διαμάχες, καταστρώντας το θέμα της εκπαίδευσης μείζον πολιτικό ζήτημα που απασχολεί τη διεθνή πολιτική σκηνή. Επομένως, η εκπαίδευση αποτελούσε ιστορικά και συνεχίζει να αποτελεί μια αρένα διαμάχης”². Η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται ως αρένα διαμάχης καθώς από τη μια το κράτος έδινε υποσχέσεις για ανάπτυξη, εκσυγχρονισμό της χώρας και οικονομική ευημερία και από την άλλη υπήρχε μια προσπάθεια από εξωγενείς παράγοντες για την επιβολή ξένων επιρροών στο Αφγανιστάν.

Η ασταθής πολιτική κατάσταση, η έλλειψη ισχυρής και αποτελεσματικής διακυβέρνησης είναι στοιχείο που χαρακτηρίζει όλη την πολιτική ιστορία της χώρας. Για 40 χρόνια, από το 1933 μέχρι το 1973 η χώρα βρισκόταν υπό την εξουσία του μονάρχη βασιλιά *Zahir Shah*. Ακολούθως ανατράπηκε από τον εξάδελφό του *Mohammed Daoud Khan* ο οποίος έκανε πραξικόπημα, κατέλαβε την εξουσία και ανακήρυξε την Ισλαμική Δημοκρατία του Αφγανιστάν και διοίκησε για περίοδο 5 χρόνων (1973 -1978). Ακολούθησε η εισβολή του Σοβιετικού στρατού το 1979 πράγμα που προκάλεσε αναταραχή μεταξύ των κομμάτων και οδήγησε σε πρόκληση βίαιων συγκρούσεων. Ακολούθησε μια ταραγμένη περίοδος με έντονη την Σοβιετική παρουσία καθώς τα χρόνια 1987 με 1992 επικράτησε η κομμουνιστική εξουσία του *Mohammed Nadschibullah*. Εν τω μεταξύ, το 1989 ο Σοβιετικός στρατός αποχώρησε από το Αφγανικό έδαφος. Η ταραχώδης και ασταθής πολιτική κατάσταση οδήγησε στην άνοδο των Ταλιμπάν οι οποίοι είχαν τον έλεγχο από το 1996 μέχρι το 2001. Το 2001 ήταν η χρονιά που πραγματοποιήθηκε η Αμερικανική επιχείρηση με την ονομασία Διεθνής Δύναμη Βοήθειας για την Ασφάλεια (International Security Assistance Force – ISAF) η οποία οργανώθηκε μέσω του NATO³.

Μετά από μια μακρά περίοδο βίαιων συγκρούσεων και καταπίεσης, ο κόσμος πίστευε ότι η παρουσία της διεθνούς κοινότητας ήταν ελπιδοφόρα και ότι θα έφερνε μια αίσθηση ασφάλειας που θα οδηγούσε στην ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης και της εκπαίδευσης. Η αμερικανική παρουσία στην χώρα είχε χαρακτήρα ανθρωπιστικής παρέμβασης, πράγμα που υποστήριζε και ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Τζώρτζ Μπους. Δόθηκε μεγάλο βάρος στην παροχή εκπαίδευσης, στην στήριξη των δικαιωμάτων των γυναικών που καταπατούνταν κατά την διάρκεια της εξουσίας των Ταλιμπάν, καθώς και στη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών. Η προσπάθεια ανοικοδόμησης του κράτους περιελάμβανε μια πολιτιστική και πολιτική αναμόρφωση αλλά και στρατιωτική παρέμβαση. “Την προσπάθεια υποστήριξαν ξένα στρατεύματα, διπλωμάτες, μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλοι φορείς και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών”⁴. Είναι χαρακτηριστικό ότι “την περίοδο από το 2002 μέχρι

² Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

³ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

⁴ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

το 2012, η οικονομία αυξήθηκε κατά 9%⁵. Παρόλα αυτά, η καλή πορεία της χώρας οικονομικά ήταν βραχύβια. Η αμερικανική επέμβαση στο Αφγανιστάν το 2001 είχε ως στόχο τον περιορισμό του κινήματος των Ταλιμπάν, την εγκαθίδρυση ενός δημοκρατικού κράτους, την κατάργηση του εμπορίου ναρκωτικών και την επίτευξη οικονομικής ανάκαμψης και ευημερίας. Παρόλα τα μεγαλεπίβολα σχέδια του NATO, των ΗΠΑ και όλων των εμπλεκόμενων φορέων για τη δημιουργία ενός ευνομούμενου κράτους, δεν κατέστη δυνατόν να δημιουργηθούν στη χώρα στοιχεία αποτελεσματικής διακυβέρνησης.

Υπήρχε έντονα η επιχειρηματολογία ότι “η επιβολή μιας μορφής ενός δημοκρατικού πολιτεύματος στα πρότυπα των Δυτικών χωρών σε συνδυασμό με την υιοθέτηση δυτικών προτύπων και ιδεών δεν είναι απαραίτητα η πιο κατάλληλη λύση για μια φυλετική χώρα και μπορεί να οδηγήσει σε σφάλματα”⁶. Αρκετοί υποστήριζαν ότι το Αφγανιστάν δεν θα γινόταν ποτέ ένα κράτος στα πρότυπα των δυτικών χωρών γιατί “η κυβέρνηση δεν είχε ισχυρή κεντρική εξουσία και επιπλέον οι επαρχίες δεν δέχονταν να πάρουν οδηγίες από την πρωτεύουσα”⁷. Υπήρχε η πεποίθηση ότι ο τρόπος διακυβέρνησης της χώρας θα έπρεπε να είναι αυτός ενός “αποκεντρωμένου κράτους με επαρχίες οι οποίες θα λειτουργούσαν ανεξάρτητα χωρίς να είναι απαραίτητη η ύπαρξη μιας πρωτεύουσας”⁸. Θα λειτουργούσε ένα είδος “φεουδαρχικού συστήματος για να αποφευχθούν οι φυλετικές και εθνοτικές συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων ομάδων που ζουν στο Αφγανικό έδαφος”⁹. Ενα στοιχείο που χαρακτηρίζει τις συνεχείς συγκρούσεις εντός του Αφγανιστάν είναι ότι αυτές είναι αποτέλεσμα της μάχης συγκεκριμένων περιοχών που επιθυμούν να είναι ανεξάρτητες και μάχονται κατά της συγκεντρωτικής ισχύς της Καμπούλ. “Η μάχη αυτή έχει τις ρίζες της στο παρελθόν, όταν ο πρόεδρος *Amanullah* προσπαθούσε να εκμοντερνίσει τη χώρα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα”¹⁰. Η σύγκρουση μεταξύ του κέντρου και των επαρχιών συνδέεται και είχε άμεση σχέση και με την εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση υπήρξε βασικό στοιχείο της διαδικασίας ανοικοδόμησης του κράτους και δημιουργίας συνθηκών ειρήνης στο εσωτερικό της χώρας. Όλοι οι διεθνείς φορείς που ενεπλάκησαν στη διαδικασία ανανέωσης και στήριξης της εκπαίδευσης είχαν ως στόχο να ενισχύσουν τους τομείς της εκπαίδευσης

5 Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

6 Heath, Jennifer and Zahedi, Ashraf. (2015). *Children of Afghanistan: The Path to Peace*. Austin: University of Texas Press.

7 Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

8 Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

9 Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

10 Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

και να καταπολεμήσουν τα υψηλά επίπεδα αναλφαβητισμού στη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Γραφείο της UNESCO στην Καμπούλ η κατάσταση έχει ως εξής¹¹:

Το Αφγανιστάν έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά αλφαβητισμού στον κόσμο με μόνο το 31% του ενήλικου πληθυσμού (από 15 ετών και άνω) να έχει βασικές γνώσεις. Τα ποσοστά του αλφαβητισμού στις γυναίκες είναι κατά μέσο όρο 17%, στοιχείο που δείχνει ένα ισχυρό γεωγραφικό και φυλετικό διαχωρισμό. Τα υψηλότερα ποσοστά αλφαβητισμού (34.7%) παρατηρούνται στην πρωτεύουσα της Καμπούλ ενώ τα χαμηλότερα (1.6%) παρατηρούνται στις δύο νοτιότερες επαρχίες της χώρας. Ο μέσος όρος αλφαβητισμού των αντρών κυμαίνεται στο 45% με το υψηλότερο ποσοστό (68%) να βρίσκεται στην Καμπούλ¹².

Τα πιο πάνω στοιχεία αποτελούν ένδειξη ότι παρά την πολύπλευρη και μακροχρόνια εμπλοκή πολλών και διαφορετικών δρώντων εντός του Αφγανιστάν για ενίσχυση της εκπαίδευσης, τα ποσοστά αλφαβητισμού στη χώρα παρέμεναν χαμηλά.

Προκειμένου να γίνει αντιληπτό το μέγεθος της εμπλοκής των ξένων δρώντων στο Αφγανιστάν και το βαθμό στον οποίο επηρέασαν την εξέλιξη και την πορεία του εκπαιδευτικού συστήματος του Αφγανιστάν θα γίνει ανάλυση των βασικότερων δρώντων που είχαν ανάμειξη με το Υπουργείο Παιδείας μέσω κονδυλίων ή προγραμμάτων στη χώρα. Θα δοθεί έμφαση στη δράση του Διεθνούς Ινστιτούτου Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της UNESCO και του Γραφείου της UNESCO στην Καμπούλ. Οι δύο αυτοί οργανισμοί συνεργάστηκαν στενά με το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης εφαρμόζοντας μια προσέγγιση 'ανάπτυξης της κατάρτισης' (capacity building) η οποία είχε ως στόχο τόσο την ενίσχυση της κατάρτισης των λειτουργών των υπουργείων αλλά και την δημιουργία μιας στέρεης βάσης πάνω στην οποία θα μπορούσαν οι Αφγανοί να οικοδομήσουν τα μελλοντικά στρατηγικά πλάνα για τον εκπαιδευτικό τομέα.

Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις είχαν επίσης ως στόχο την οικοδόμηση του κράτους και του έθνους (capacity-building, nation-building). Οι έννοιες αυτές θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο, στο οποίο θα τεθεί το εννοιολογικό πλαίσιο που είναι απαραίτητο για την κατανόηση των όρων. Οι όροι αυτοί, θα αναφερθούν στα επόμενα κεφάλαια ως μέρος της διαδικασίας προετοιμασίας των εθνικών στρατηγικών του Υπουργείου Παιδείας και θα διαφανεί η πρακτική εφαρμογή τους σε προγράμματα αλλά και στη γενικότερη οργάνωση των τμημάτων του υπουργείου.

¹¹ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

¹² Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

4. Εννοιολογικό πλαίσιο – Θεωρητικό Υπόβαθρο

Μετά την πτώση των Ταλιμπάν το 2001, το Αφγανιστάν μπήκε στη διαδικασία ανοικοδόμησης του κράτους και τη δημιουργία μιας ενιαίας Αφγανικής ταυτότητας (ενός έθνους). Στη διαδικασία αυτή σημαντικό ρόλο είχε η εκπαίδευση. Προκειμένου να διασαφηνιστεί ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαδικασία ανοικοδόμησης του κράτους και του έθνους (nation-building and state building) είναι σημαντικό να γίνει αρχικά η θεωρητική ανάλυση των δύο όρων και κατόπιν να εξηγηθεί η σχέση μεταξύ των δύο αυτών όρων και της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που έλαβε χώρα στο Αφγανιστάν την περίοδο 2001-2021.

Η οικοδόμηση του έθνους (nation-building) ορίζεται, σύμφωνα με το Διεθνές Ινστιτούτο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (International Institute for Educational Planning – IIEP) ως η “διαδικασία σφυρηλάτησης μιας πανεθνικής ταυτότητας που υπερέχει των άλλων εθνοτικών ταυτοτήτων (όπως φυλές, εθνοτικές ή θρησκευτικές ομάδες) και δημιουργεί αισθήματα πίστης και αφοσίωσης σε ένα μόνο έθνος”¹³. Συνεπώς μια πανεθνική ταυτότητα μπορεί είτε να περικλείει είτε να καταπιέζει κάποιες από αυτές τις άλλες ταυτότητες. Μια αποτελεσματική διακυβέρνηση θα φρόντιζε ώστε να παρέχει δημόσια αγαθά και υπηρεσίες για να ξεπεράσει ή να συμπεριλάβει αυτές που προσφέρουν οι μη κρατικές οντότητες. Συνεπώς, το εγχείρημα της ανοικοδόμησης ενός κράτος χρειάζεται κρατικές δομές για να μπορεί να υπάρξει και το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια από αυτές τις δομές. Οι δύο όροι της οικοδόμησης του κράτους και του έθνους βασίζονται και ενισχύουν ο ένας τον άλλο. Η εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό μέρος της οικοδόμησης του κράτους καθώς “τα εκπαιδευτικά προγράμματα και η μαθησιακή ύλη που χρησιμοποιούνται καθώς και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών μπορούν να αποτελέσουν ενοποιητικό στοιχείο διαφορετικών εθνοτικών ομάδων και να δημιουργήσουν μια εθνική ταυτότητα με την προϋπόθεση ότι όλες οι κοινωνικές ομάδες έχουν ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση”¹⁴.

Η οικοδόμηση του κράτους (state-building) ορίζεται σύμφωνα με το IIEP, ως “η δημιουργία των θεσμών και της ικανότητας για άσκηση διοικητικής εξουσίας και της ικανότητας παροχής υπηρεσιών σε ένα κράτος”¹⁵ ¹⁶. Στον τομέα της εκπαίδευσης, οι θεσμοί αυτοί αποτελούνται κυρίως από το Υπουργείο Παιδείας σε κρατικό επίπεδο, τις διοικητικές υπηρεσίες, τα σχολεία και τους θεσμούς διασύνδεσης μεταξύ αυτών των υπηρεσιών. “Η συνεισφορά της εκπαίδευσης στην οικοδόμηση του κράτους είναι σημαντική καθώς μπορεί να δημιουργήσει μια οικονομικά παραγωγική ομάδα του πληθυσμού που να φορολογείται και ως αποτέλεσμα της εκπαίδευσης που λαμβάνει αυτή η ομάδα, μπορεί να εξαγοράσει το κοινωνικό συμβόλαιο που προσφέρει το κράτος”¹⁷. Η εκπαίδευση μπορεί να δημιουργήσει

¹³ Sigsgaard, M. (2011). *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

¹⁴ Sigsgaard, M. (2011). *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

¹⁵ Sigsgaard, M. (2011). *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

¹⁶ Εκτός του εκπαιδευτικού τομέα, η οικοδόμηση του κράτους είναι συνδεδεμένη με το μονοπώλιο που έχει ένα κράτος ως προς τα μέσα βίας, τη δημιουργία ενός εθνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, την διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογικών διαδικασιών, την ικανότητα φορολόγησης των πολιτών και την παροχή υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας αλλά οι συγκεκριμένοι τομείς δεν εμπίπτουν σε αυτόν της εκπαίδευσης.

¹⁷ Sigsgaard, M. (2011). *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

μορφωμένους, καλλιεργημένους ανθρώπους, ευνοούμενους πολίτες που ακολουθούν και σέβονται τους νόμους του κράτους. Ως εκ τούτου, μέσω της εκπαίδευσης “μειώνονται και οι πιθανότητες ένας πολίτης να υποστηρίξει αντικυβερνητικά επιχειρήματα και ομάδες”¹⁸. Επιπλέον, η εκπαίδευση είναι απαραίτητη για τη δημιουργία μιας ολόκληρης ομάδας γραφειοκρατών για την διοικητική και συντονιστική λειτουργία του κράτους.

Η σύνδεση μεταξύ εκπαίδευσης και της έννοιας της οικοδόμησης του κράτους και του έθνους δεν έχει πάντα θετικό πρόσημο. Η εκπαίδευση μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στις προσπάθειες οικοδόμησης του κράτους και του έθνους. Στις περιπτώσεις που το κράτος δεν ελέγχει αποτελεσματικά το εκπαιδευτικό σύστημα ή όταν η διδακτέα ύλη ενισχύει αντικαθεστωτικές ταυτότητες τότε η εκπαίδευση δεν συνεισφέρει στην διαδικασία οικοδόμησης του εθνικού αισθήματος.

Η εμπλοκή των υπηρεσιών της UNESCO στην προσπάθεια οικοδόμησης ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος με δομή και καταρτισμένες υπηρεσίες έγινε με βάση μια συγκεκριμένη προσέγγιση, την ‘ανάπτυξη της κατάρτισης’. Ανάπτυξη της κατάρτισης (capacity building) ορίζεται ως “οποιοδήποτε δραστηριότητα που στοχεύει ρητά στην ενίσχυση μιας χώρας ώστε να μπορεί να επιτύχει καλύτερα τους αναπτυξιακούς της στόχους έχοντας θετικό και βιώσιμο αντίκτυπο στα ακόλουθα στοιχεία: στελέχη με τις απαραίτητες ικανότητες και κίνητρα, οργανώσεις που έχουν σαφή αποστολή και διοικούνται αποτελεσματικά, μια υποστηρικτική δημόσια υπηρεσία και ένα σταθερό και δομημένο πλαίσιο. Εάν οποιοδήποτε από τα τέσσερα στοιχεία δεν έχει αρνητικό αντίκτυπο σε κανένα από αυτά τα επίπεδα, τότε μπορεί να υπάρξει ουσιαστική ανάπτυξη κατάρτισης”¹⁹.

Στην περίπτωση του εκπαιδευτικού συστήματος του Αφγανιστάν, ο όρος περιλαμβάνει τα εξής²⁰:

- Η ικανότητα (κατάρτιση) μπορεί να αναπτυχθεί μέσω μιας ευρείας γκάμας δραστηριοτήτων
- Η ‘ανάπτυξη κατάρτισης’ συμβάλλει στην οικοδόμηση του κράτους μέσω της ανάπτυξης της δημόσιας υπηρεσίας του κράτους και σε αυτή την περίπτωση, πρωτίστως μέσω της ανάπτυξης του Υπουργείου Παιδείας, και του Υπουργείου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και άλλων ιδρυμάτων όπως το Υπουργείο Οικονομικών και Εργασίας.
- Μια ολιστική και πολυεπίπεδη κατανόηση του πλαισίου μέσω του οποίου πραγματοποιείται η ανάπτυξη κατάρτισης. Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα τέσσερα ακόλουθα επίπεδα: άτομα, οργανισμοί, δημόσια υπηρεσία και το ευρύτερο πλαίσιο. Η θετική πορεία ενός από αυτά τα επίπεδα χωρίς βελτίωση των άλλων τριών δεν θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα.
- Η ανάπτυξη των υποδομών δεν είναι αρκετή χωρίς τη διασφάλιση της ενίσχυσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
- Η ανάπτυξη της κατάρτισης είναι μια συμμετοχική διαδικασία στην βάση της αλληλοκατανόησης και είναι περισσότερο μια διαδικασία παρά ένας στόχος.

¹⁸ Sigsgaard, M. (2011). On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁹ De Grauwe, A. (2009). *Without capacity, there is no development*. Paris: IIEP-UNESCO. Available at: www.iiep.unesco.org/fi_leadadmin/user_upload/Cap_Dev_Rethinking/pdf/CapDev_Synthesis.pdf

²⁰ Sigsgaard, M. (2011). *Chapter 2: An analytical approach to capacity development*. In: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris.

5. Το ιστορικό πλαίσιο της εξέλιξης της εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν (1904-2001)

Ιστορικά, οι περισσότερες διαδικασίες οικοδόμησης του κράτους και του έθνους ξεκινούσαν από την άρχουσα τάξη και προχωρούσαν προς τις υπόλοιπες υπηρεσίες και σώματα του κράτους σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (μια πορεία από πάνω προς τα κάτω). Η διαδικασία αυτή προέβλεπε την άσκηση εξουσίας για την διαμόρφωση μιας εθνικής ταυτότητας μεταξύ πολλών διάσπαρτων εθνοτικών κοινοτήτων. Κατά τον Giustozzi, “η εκπαίδευση υπήρξε καθοριστική στις διαδικασίες εξαναγκασμού και χειραγώγησης από τις οποίες συνίσταται η οικοδόμηση του έθνους”²¹. Σε μια ιστορική επισκόπηση, ο ρόλος της εκπαίδευσης στην διαδικασία οικοδόμησης του έθνους κατά τον 20^ο αιώνα, δείχνει ότι το μοναρχικό καθεστώς, ο κομμουνισμός και το Ισλάμ ήταν ισχυρές και αντικρουόμενες ιδεολογίες οι οποίες επιβλήθηκαν στον Αφγανικό λαό με στόχο να γίνουν αποδεκτές αλλά συχνά έβρισκαν σθεναρή αντίσταση²². Οι κύριες διαμάχες στην εκπαίδευση είχαν ως επίκεντρο τη μάχη ματεξύ των κοσμικών κρατικών σχολείων (*maktabs*) και των θρησκευτικών σχολείων (*madrassas*). Επιπλέον, υπήρχε μια διαμάχη ανάμεσα στις επιθυμίες των διαφόρων κυβερνήσεων να επιβάλουν μια πανεθνική ιδεολογία και στις τοπικές κοινότητες που είχαν την άποψη ότι η εκπαίδευση έπρεπε να επικεντρώνεται στις τοπικές ανάγκες, την ιδεολογία και τον πολιτισμό του ντόπιου πληθυσμού.

Η εκπαίδευση και η παιδεία, με την ευρύτερη έννοια αποτελούσε ιστορικά προνόμιο των πλούσιων και των ισχυρών του Αφγανιστάν. Η εισαγωγή, καθιέρωση και εξάπλωση του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος στο Αφγανιστάν δεν μπορεί να γίνει πλήρως κατανοητό χωρίς να ληφθεί υπόψη το εθνικό και παγκόσμιο πολιτικό και ιστορικό υπόβαθρο. Συνεπώς, η κατεύθυνση που παίρνει ένα εκπαιδευτικό σύστημα και ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται σε κάθε χρονική περίοδο, συνδέεται πάντοτε με τις γενικότερες πολιτικές και ιδεολογικές τάσεις της εκάστοτε κυρίαρχης άρχουσας τάξης που άλλοτε οδηγούν στον εκσυγχρονισμό της χώρας είτε προς μια πιο θρησκευτική και συντηρητική κατεύθυνση. Επιπλέον, μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος γίνεται προσπάθεια να διαμορφωθεί και να διατηρηθεί μια πανεθνική ταυτότητα και η κρατική κυριαρχία αλλά και να οικοδομηθεί ένα κράτος-έθνος με αποτελεσματική διακυβέρνηση στα πλαίσια των δυτικών χωρών. “Σε όλες τις περιόδους της σύγχρονης ιστορίας του Αφγανιστάν, παρατηρείται ότι η εφαρμογή του συστήματος κρατικής παιδείας θεωρούνταν από τις ξένες δυνάμεις που πέρασαν από το Αφγανιστάν (Μεγάλη Βρετανία, Σοβιετική Ένωση και οι ΗΠΑ) ως ένα μέσο για δυτικοποίηση της χώρας με στόχο την ένταξη της υπό τον ηγεμονικό τους ρόλο και τις αποικιοκρατικές τους πολιτικές”²³.

Η απαρχή του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος στο Αφγανιστάν έγινε το 1904. “Εκείνη την περίοδο ο βασιλιάς *Habibullah Khan* με την υποστήριξη των εκπαιδευτικών της Βρετανικής Ινδίας ίδρυσαν την *Habibia*, το πρώτο σύγχρονο λύκειο στην Καμπούλ, το οποίο βρισκόταν κάτω από Βρετανική διαχείριση μέχρι το 1919. Το συγκεκριμένο σχολείο είχε ως στόχο να δημιουργήσει καταρτισμένους απόφοιτους οι

²¹ Sigsgaard, M. (2011). *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

²² Giustozzi, A. 2010. Nation-building is not for all: The politics of education in Afghanistan. Kabul: Afghanistan Analysts Network.

²³ Spink, J. (2005). Education and politica in Afghanistan: the importance of an education system in peacebuilding and reconstruction. *Journal of Peace Education*. vol 2(2), 195-207.

οποίοι θα εργοδοτούνταν στην δημόσια υπηρεσία του κράτους”²⁴. Μια διοίκηση με μορφωμένους υπαλλήλους θα οδηγούσε τη χώρα στην εκμοντερνοποίηση σε πολιτικό, οικονομικό και διοικητικό επίπεδο.

Μια από τις πιο σημαντικές και επιδραστικές μορφές για την εκμοντερνοποίηση της παιδείας και της κοινωνίας του Αφγανιστάν ήταν ο *Mahmud Tarzi*. Επηρεασμένος από την εκπαίδευση της Δύσης, επέστρεψε στη χώρα μετά την ενθρόνιση του Βασιλιά *Habibullah* το 1901. Επιθυμούσε να εκμοντερνίσει τη χώρα και να παρέχει ελεύθερη πρόσβαση στην εκπαίδευση σε όλους. Εκείνη την περίοδο η χώρα βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο της Βρετανίας και ο *Tarzi* αγωνίστηκε ενάντια στην αυταρχικότητα των Βρετανών και πάλεψε για την εξασφάλιση της κυριαρχίας του Αφγανικού κράτους-έθνους. Πίστευε ότι η εκπαίδευση ήταν το μόνο μέσο που θα μπορούσε να φέρει ελευθερία και ανεξαρτησία στο Αφγανιστάν. Ο ίδιος μαζί με άλλους ακαδημαϊκούς πάλεψε για τη δημιουργία της κρατικής παιδείας. Για παράδειγμα, μετέφρασαν κλασικά λογοτεχνικά έργα της περιόδου του Διαφωτισμού²⁵.

Η πολιτική διαμάχη όσον αφορά την εκπαίδευση είχε ως επίκεντρο την διαμάχη μεταξύ των Αφγανών ακαδημαϊκών και των Βρετανών. Ο *Tarzi* μαζί με τους υπόλοιπους διανοούμενους αλλά και τους Βρετανούς προσπαθούσαν να αυξήσουν τις εγγραφές των μαθητών στο σχολείο και να εδραιώσουν ένα σύστημα δημόσιου σχολείου αλλά τα κίνητρα της κάθε πλευράς ήταν διαφορετικά. Από την μια, οι “Αφγανοί ακαδημαϊκοί θεωρούσαν την εκπαίδευση ως ένα διαφωτιστικό και απελευθερωτικό μέσο, μέσω του οποίου οι Αφγανοί θα κατάφερναν να φτάσουν σε παγκόσμια επίπεδα γνώσης και κατάρτισης σε τεχνολογικό, ιατρικό και επιστημονικό επίπεδο”²⁶. Από την άλλη, τα κίνητρα των Βρετανών σχετικά με την εγκαθίδρυση του δημόσιου σχολείου είχαν να κάνουν με την προσαρμογή της χώρας στα διεθνή πρότυπα και στη μεταφορά όλης της τεχνογνωσίας σε εθνικό επίπεδο. Παρόλα αυτά, “οι Βρετανοί δεν στήριξαν ιδιαίτερα τις απελευθερωτικές ιδέες των ακαδημαϊκών αλλά φρόντισαν να ενισχύσουν την Βρετανική πολιτιστική ηγεμονία τους”²⁷. Συνεπώς, υπήρχε την περίοδο αυτή μια προσπάθεια οικοδόμησης μιας εθνικής ταυτότητας αλλά στα πρότυπα που ήθελαν οι Βρετανοί, προκειμένου να συνεχίσει να βρίσκεται η χώρα στη σφαίρα επιρροής τους.

Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός βρισκόταν στα χέρια δύο ομάδων (Αφγανών ακαδημαϊκών και Βρετανών) αλλά η κατάσταση ήταν μάλλον παράδοξη καθώς ενώ είχαν αντικρουόμενα κίνητρα, εργάζονταν παράλληλα για την ανάπτυξη και εμπλουτισμό του σύγχρονου δημόσιου σχολείου. Ο *Tarzi* στην προσπάθειά του να εφαρμόσει τις πρωτοπόρες ιδέες του βρέθηκε συχνά σε ρίξη με την κυβέρνηση και είχε να αντιμετωπίσει την λογοκρισία και τους περιορισμούς που του επέβαλλε το καθεστώς του βασιλιά *Habibullah Khan*²⁸. Μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της χώρας από τους Βρετανούς αποικιοκράτες

²⁴ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

²⁵ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

²⁶ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

²⁷ Sakhawaz, B. (2005). *The Role of Afghan Intellectuals in Modernisation and Independence from Britain*.

²⁸ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

το 1919 στο θρόνο ανέβηκε ο βασιλιάς *Amanullah*. Με το νέο καθεστώς, η εκπαίδευση ενισχύθηκε και ο *Tarzi* είχε τη στήριξη της κυβέρνησης για τις αλλαγές που ήθελε να εφαρμόσει. Ο νέος βασιλιάς *Amanullah* ήθελε να δημιουργήσει ένα σύγχρονο, ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος στα πρότυπα των Δυτικών χωρών (ένα είδος σύγχρονης δημοκρατίας όπως αυτό που εφάρμοσε ο Kemal Ataturk στην Τουρκία). Είχε την επιδίωξη να τεθεί σε εφαρμογή ένα θεσμοθετημένο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα παιδείας²⁹. Αυτό αποτελεί την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια για εκπαιδευτικό σχεδιασμό και στρατηγικού πλάνου.

Την περίοδο της βασιλείας του *Amanullah Khan* (1919-1929), καθιερώθηκαν καινούριες και διαφορετικού τύπου σχολικές μονάδες. Οι μονάδες αυτές δεν δημιουργήθηκαν μόνο στην πρωτεύουσα, που ήταν ανέκαθεν το πολιτιστικό κέντρο της χώρας, αλλά και στις υπόλοιπες επαρχίες. Δημιουργήθηκαν περισσότερα από τρακόσια σχολεία. Οι σχολικές αυτές μονάδες ήταν σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τεχνικές σχολές σε τεχνικούς και γεωργικούς τομείς και δημιουργήθηκαν σε διάστημα μόλις 3 χρόνων³⁰. Μια άλλη καινοτομία της περιόδου αυτής, ήταν η καθιέρωση της δωρεάν και υποχρεωτικής εξαετούς φοίτησης στο σχολείο. Επιπλέον, δίνονταν υποτροφίες και οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να σπουδάσουν σε ξένες χώρες και οι γυναίκες είχαν πρόσβαση στα πανεπιστήμια.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών δέχθηκαν πλήγμα λόγω της κατάληψης της εξουσίας από τον *Amir Habibullah Kalakani* ο οποίος δεν προερχόταν από την άρχουσα τάξη της χώρας αλλά είχε την υποστήριξη της Βρετανικής στρατηγικής, στρατιωτικής και οικονομικής βοήθειας. Παρόλο που έμεινε στην εξουσία για μόνο εννέα μήνες, ο *Kalakani* κατάφερε να καταργήσει όλες τις μεταρρυθμίσεις που πέτυχε ο βασιλιάς *Amanullah*, όπως την πρόσβαση των κοριτσιών στην εκπαίδευση και την κατάργηση της υποχρεωτικής χρήσης της μαντίλας. Συνεπώς, ενώ γινόταν μια προσπάθεια να τεθούν οι βάσεις για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και να αρχίσει να καταγράφεται μια πρόοδος, η διαδικασία αυτή σταματούσε με βίαιο τρόπο.

Το 1929 ανέβηκε στην εξουσία ο βασιλιάς *Nader Khan*, ο οποίος ξεκίνησε την βασιλεία του με προσεκτικά και διστακτικά βήματα προς την εκμοντερνοποίηση προκειμένου να αποφύγει ενδεχόμενη αρνητική αντίδραση των πολιτών. Για παράδειγμα, οι μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα που αφορούσαν τις γυναίκες καταργήθηκαν εκ νέου³¹. Η βασιλεία του *Nader Khan* κράτησε μόνο μέχρι το 1933, χρονιά κατά την οποία δολοφονήθηκε και έπειτα ανέλαβε ο γιός του *Zahir Shah* ο οποίος είχε μια μακρά βασιλεία μέχρι το 1973.

Την δεκαετία του 1930 το εκπαιδευτικό σύστημα του Αφγανιστάν εξελίχθηκε σε μεγάλο βαθμό. Σημαντική μεταρρύθμιση ήταν η αναγνώριση της *Pashto* ως μία από τις δύο βασικότερες εθνικές γλώσσες της χώρας. Επίσης, δημιουργήθηκε μεγάλος αριθμός σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις επαρχίες και αρκετά παραδοσιακά θρησκευτικά σχολεία εκσυγχρονίστηκαν και εντάχθηκαν στο

²⁹ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

³⁰ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

³¹ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας³². Επιπλέον, εγκαινιάστηκε στην Καμπούλ ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για κορίτσια καθώς και δύο τεχνικές σχολές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (μια στον τομέα της Μηχανολογίας και η άλλη στον αγροτικό τομέα) όπως επίσης και μια σχολή κατάρτισης για βοηθούς γιατρών και φαρμακοποιούς. Το 1932 δημιουργήθηκε η Ιατρική Σχολή, η οποία εξελίχθηκε αργότερα στο Πανεπιστήμιο της Καμπούλ, το οποίο ιδρύθηκε επίσημα το 1946. Η Σχολή είχε την πρώτη ομάδα αποφοίτων της το 1937, με 8 γιατρούς και 12 φαρμακοποιούς, όλοι με πανεπιστημιακή κατάρτιση³³.

Τις δεκαετίες του 1960 και του 1970, το εκπαιδευτικό σύστημα του Αφγανιστάν γνώρισε την πρώτη μεγάλη ακμή όσον αφορά τον αριθμό των νέων αλλά και των παλιών σχολείων αλλά και όσον αφορά τα ποσοστά εγγραφής νέων μαθητών. Ο αυξανόμενος αριθμός των νέων σχολείων ήταν αποτέλεσμα και της ξένη βοήθειας των μεγάλων βιομηχανικών δυνάμεων.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και κυρίως τις δεκαετίες του '50 και του '60, το Αφγανιστάν βρέθηκε στο επίκεντρο μιας ιδεολογικής και πολιτικής διαμάχης. Εκείνη η περίοδος ήταν πιο προοδευτική κοινωνικά. Αυτό οφειλόταν στο στόχο της κυβέρνησης για μια εκ βαθέων πολιτική μεταρρύθμιση που θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χάρη στην επιστροφή στη χώρα μιας ομάδας πνευματικών Αφγανών που είχαν σπουδάσει στο εξωτερικό και έφεραν μαζί τους όλη την εμπειρία που απέκτησαν. "Στο θετικό κλίμα που επικρατούσε, αποφασίστηκε μια σειρά μέτρων που θα προωθούσαν την εκπαιδευτική ανάπτυξη της χώρας. Συγκεκριμένα, το 1947, το Υπουργείο Παιδείας αναδιοργανώθηκε και δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης καθώς και στην ενίσχυση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτών"³⁴. Επιπλέον, αποφασίστηκε η βελτίωση των σχολικών βιβλίων, η παροχή εκπαιδευτικού υλικού και η ενίσχυση των σχολικών κτιρίων. Η ανάπτυξη εκείνης της περιόδου αφορούσε και άλλες πτυχές της κοινωνίας καθώς "οι γυναίκες είχαν την δυνατότητα να σπουδάζουν, να ψηφίζουν και να διεκδικούν θέσεις στη δημόσια υπηρεσία και να είναι νομικά ίσες με τους άντρες"³⁵.

Η εξέλιξη και η πρόοδος στον τομέα της εκπαίδευσης ήταν αποτέλεσμα τόσο της αποφασιστικότητας της κυβέρνησης για ουσιαστικές αλλαγές αλλά και λόγω της βοήθειας και στήριξης από ξένα κεφάλαια και πολιτικούς δρώντες. Τα αναπτυξιακά έργα που εφαρμόστηκαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, "χρηματοδοτούνταν από τεχνικά κονδύλια και δάνεια στήριξης που προέρχονταν από τις διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες μεταξύ του Αφγανιστάν και της διεθνούς κοινότητας. Οι εμπλεκόμενοι δρώντες ήταν τα Ηνωμένα Έθνη, οι ΗΠΑ, η Σοβιετική Ένωση και η Γερμανία"³⁶. Η εξέλιξη όμως αυτή είχε κάποιες πολιτικές και ιδεολογικές προεκτάσεις. "Τόσο η Ανατολή όσο και η Δύση προσπαθούσαν μέσω της επιρροής που τους έδινε η οικονομική βοήθεια που έδιναν στο κράτος, να προωθήσουν την ανάπτυξη

³² Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

³³ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

³⁴ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

³⁵ Adkins, M.J. (2016). *Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS*. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

³⁶ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

της χώρας σύμφωνα με την δική τους ιδεολογική κατεύθυνση³⁷. Συγκεκριμένα, την περίοδο εκείνη δόθηκαν στο Αφγανιστάν κονδύλια σε μορφή τριών πλάνων ανάπτυξης διάρκειας πέντε χρόνων το καθένα. Τα κονδύλια κάλυπταν την περίοδο 1956-61. “Στα πλαίσια του πρώτου πλάνου στήριξης, 6,5% του εθνικού προϋπολογισμού δόθηκε στις κοινωνικές υπηρεσίες και συνεπώς ο χώρος της εκπαίδευσης ενισχύθηκε σε σημαντικό βαθμό και ιδιαίτερα η πρωτοβάθμια εκπαίδευση³⁸. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, η συνεχής εμπλοκή άλλων δρώντων (χωρών) στο Αφγανιστάν δημιουργούσε ρωγμές στο οικοδόμημα της δημιουργίας εθνικής ταυτότητας.

Το δεύτερο πενταετές πλάνο στήριξης (1962-67) κάλυψε τις ανάγκες της χώρας για εκπαιδευμένο τεχνικό προσωπικό και ως εκ τούτου τα κονδύλια δόθηκαν στην δευτεροβάθμια, τεχνική και ανώτερη εκπαίδευση. “Στα πλαίσια αυτού του πλάνου, το ποσοστό του εθνικού προϋπολογισμού που δόθηκε στις κοινωνικές υπηρεσίες αυξήθηκε στο 11,2% και η εκπαίδευση οφελήθηκε σημαντικά. Το τρίτο πενταετές πλάνο στήριξης κάλυπτε την περίοδο 1968-73 και δόθηκε έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών με επιπλέον στόχο την ανάπτυξη του χώρου της παιδείας σε όλα τα επίπεδα. Το ποσοστό του εθνικού προϋπολογισμού που δόθηκε στις κοινωνικές υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης) ανερχόταν στο 16,7%³⁹. Χάρη στα τρία διευρυμένα πλάνα στήριξης που προήλθαν κυρίως από την διεθνή κοινότητα, η χώρα κατόρθωσε να πετύχει την διεύρυνση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και της δευτεροβάθμιας η οποία είχε την μεγαλύτερη ανάπτυξη σε σχέση με τις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Αυτό συνέβη, λόγω των μεγάλων αναγκών σε καταρτισμένους τεχνικούς και επαγγελματίες κυρίως στις επαρχίες⁴⁰.

Αυτός ο ιδεολογικός πλουραλισμός αντανακλούσε και στην εκπαίδευση αφού εδραιώθηκαν νέα σχολεία και χρησιμοποιήθηκε καινούριο εκπαιδευτικό υλικό. Για παράδειγμα, “επαναλειτούργησε το Αφγανο-Γερμανικό λύκειο *Amani* και το αγγλόφωνο *Habilia* και εγκαινιάστηκε το γαλλόφωνο λύκειο *Esteglal*”⁴¹. Επιπλέον, ο αυξανόμενος αριθμός αποφοίτων δημιούργησε μεγαλύτερη ανάγκη για τη δημιουργία σχολών ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς οι ανάγκες αυτές δεν μπορούσαν να ικανοποιηθούν από το μικρό αριθμό πανεπιστημίων και τεχνικών σχολών που υπήρχαν.

Την ίδια εποχή, δημιουργήθηκε μια καινούρια πνευματική ελίτ ανθρώπων που επιθυμούσε να εκσυγχρονίσει ακόμη περισσότερο το χώρο της εκπαίδευσης. Οι περισσότεροι από αυτούς είχαν σπουδάσει στο εξωτερικό και έχοντας λάβει γνώση και εμπειρίες από τις προηγμένες χώρες θέλησαν να εφαρμόσουν καινοτόμες ιδέες στο Αφγανιστάν. Η ανάπτυξη που υπήρχε σε όλους τους τομείς όπως οι αυξανόμενες ανάγκες για τεχνολογική πρόοδο αλλά και για ένα καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα, δημιούργησε το έδαφος ώστε να βελτιωθεί ο χώρος της υγείας, να αυξηθεί η συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική και υπήρχαν σκέψεις για κατάργηση της μοναρχίας. Τα πανεπιστήμια είχαν γίνει το κέντρο διαμάχης ανάμεσα σε πολιτικές ομάδες οι οποίες είχαν από τη μια διαφωνίες μεταξύ τους αλλά εναντιώνονταν και στην κυβέρνηση. Οι διαμάχες αυτές ήταν αρκετά έντονες, πράγμα που ανάγκαζε τη

³⁷ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. *Global Studies*. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

³⁸ Samady, S.R. (2001). Modern Education in Afghanistan. *Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

³⁹ Samady, S.R. (2001). Modern Education in Afghanistan. *Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

⁴⁰ Samady, S.R. (2001). Modern Education in Afghanistan. *Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

⁴¹ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. *Global Studies*. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

μοναρχία σε ορισμένες περιπτώσεις να κάνει παραχωρήσεις προκειμένου να αποφευχθούν οι διαμαρτυρίες⁴².

Το 1975 πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες γενικές εκλογές της χώρας μετά από μια ταραχώδη περίοδο κατά την οποία ο εξάδελφος του τότε βασιλιά και πρώην πρωθυπουργός *Daud Khan* οργάνωσε πραξικόπημα και έλαβε την εξουσία ανακηρύσσοντας τον εαυτό του πρόεδρο. Αυτή η πολιτική αλλαγή θα έφερνε το τέλος της μοναρχίας και την ανακήρυξη της Αφγανικής Δημοκρατίας. Εκείνη την περίοδο, μια σημαντική αλλαγή όσον αφορά το χώρο της εκπαίδευσης ήταν “η κατάργηση της εξαετούς φοίτησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και της τριχρονής φοίτησης σε αγροτικό σχολείο, οι οποίες αντικαταστάθηκαν με ένα ενιαίο πρόγραμμα οκταετούς φοίτησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση”⁴³.

Μετά την κατάργηση του καθεστώτος του πραξικοπηματία *Daud Khan* ανέλαβε την εξουσία ο *Taraki* και η σοσιαλιστική πολιτική παράταξη “*Το Δημοκρατικό Κόμμα του Λαού του Αφγανιστάν*” (*Democratic People’s Party of Afghanistan*). Τον Απρίλιο του 1978, εφαρμόστηκαν καινοτόμες αλλαγές για πρώτη φορά από την εποχή του *Amanullah* (1919-1929). “Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, εγκρίθηκε μια σειρά από καινοτόμες ιδέες στους τομείς της δικαιοσύνης, της συμμετοχής των πολιτών στην πολιτική ζωή, της ιδιοκτησίας και της εκπαίδευσης και θεσπίστηκαν ίσα δικαιώματα ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες”⁴⁴.

Το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο άλλαξε ριζικά μετά το κομμουνιστικό πραξικόπημα του 1978. “Σε συνεργασία με αξιωματικούς του στρατού, δύο Αφγανικά κομμουνιστικά πολιτικά κόμματα έριξαν την κυβέρνηση τον Απρίλιο του 1978 κάνοντας πραξικόπημα”⁴⁵. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι “η πλειοψηφία των Αφγανών πολιτών όντας βαθεία θρησκευόμενοι Μουσουλμάνοι, ήταν ενάντια σε μια κομμουνιστική κυβέρνηση που ήταν απειλή για τις παραδόσεις και τις αξίες τους”⁴⁶. Μια ομάδα Αφγανών (*Mujahideen*) οργάνωσαν ένα κίνημα ένοπλης αντίστασης κατά των κομμουνιστών, το οποίο χρηματοδοτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις ΗΠΑ⁴⁷. Οι διαμάχες εξαπλώθηκαν σε όλη τη χώρα. Οι μάχες αντίστασης κατά της κυβέρνησης οργανώνονταν από τους *Mujahideen* και συνεχίστηκαν για δέκα χρόνια μετά το πραξικόπημα. “Η βασική διαμάχη μεταξύ των Σοβιετικών και των *Mujahideen* οδήγησε στην πτώση της Αφγανικής κυβέρνησης καθώς και στην κατάρρευση των κρατικών υποδομών της δημόσιας παιδείας. Η ομάδα των *Mujahideen* προχώρησε στην εκτέλεση ορισμένων εκπαιδευτικών καθώς θεωρήθηκαν ότι ήταν φιλοκομμουνιστές. Τα σχολεία τα οποία θεωρούνταν ότι ασκούσαν κομμουνιστική προπαγάνδα πυρπολούνταν”⁴⁸. Το μέγεθος της καταστροφής στον τομέα της εκπαίδευσης φαίνεται μέσα από την δήλωση του Αφγανού Υπουργού Εξωτερικών προς τα Ηνωμένα Έθνη το 1983. Συγκεκριμένα ο Υπουργός ανέφερε ότι “το 50% των σχολικών μονάδων στο Αφγανιστάν είχαν καταστραφεί. Επιπλέον, οι εγγραφές σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μειώθηκαν από ένα εκατομμύριο το 1979 σε 700,000 μαθητές το 1985”⁴⁹. Οι ΗΠΑ, όντας ικανοποιημένες με το αποτέλεσμα του εμφύλιου πολέμου

⁴² Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

⁴³ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

⁴⁴ Grevemeyer, J. (1990). *Afghanistan: Sozialer Wandel und Staat im 20. Jahrhundert*. Berlin: VWB.

⁴⁵ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

⁴⁶ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

⁴⁷ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

⁴⁸ Adkins, M.J. (2016). *Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS*. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

⁴⁹ Samady, S.R. (2001). *Modern Education in Afghanistan. Prospects*. vol 31 (4). 588-601.

που ξέσπασε με την Σοβιετική Ένωση, αδιαφορούσαν για την καταστροφή της δημόσιας παιδείας στο Αφγανιστάν.

Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να αναλυθεί το έργο της κομμουνιστικής κυβέρνησης και των πολιτικών που εφάρμοσε στην εκπαίδευση, παρόλη την αναστάτωση και την έλλειψη σταθερότητας που επικρατούσε. Η κυβέρνηση της Καμπούλ θεωρούσε την εκπαίδευση ως ένα σημαντικό εργαλείο για την ενίσχυση του κοινωνικού και οικονομικού μετασχηματισμού της χώρας. Οι εκπαιδευτικές πολιτικές που υιοθετήθηκαν το 1980, με την στήριξη ειδικών από την πρώην Σοβιετική Ένωση, στόχευαν κυρίως στην “ενίσχυση του τομέα αλφαριθμητισμού και της βασικής εκπαίδευσης και στην ανάπτυξη της τεχνικής κατάρτισης και της ανώτερης εκπαίδευσης. Δόθηκε επίσης μεγάλη έμφαση στη χρήση τοπικών γλωσσών εκτός από τις επίσημες *Pashto* και *Dari* για να δίνονται οδηγίες σε άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες”⁵⁰. Η παροχή οδηγιών σε ξένη γλώσσα γινόταν κυρίως στα Ρωσικά για να διευκολυνθεί η εκμάθησή της. Τα μέτρα εφαρμόστηκαν με στόχο να προωθήσουν την εκπαίδευση αλλά δεν είχαν επιτυχία καθώς η πλειοψηφία των πολιτών εναντιωνόταν στην κομμουνιστική ιδεολογία και τις ξένες επιρροές που συνδέονταν στενά με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης⁵¹.

Η ταραχώδης περίοδος του κομμουνιστικού καθεστώτος έληξε το 1992 όταν το σύστημα κατέρρευσε λόγω της διαμάχης εσωτερικών δυνάμεων για έλεγχο της εξουσίας. Οι ομάδες των *Mujahideen* είχαν διαμάχες μεταξύ τους πράγμα που οδήγησε σε ένα ακόμα εμφύλιο πόλεμο. Την εξουσία ανέλαβαν τελικά οι *Ταλιμπάν* (φανατικοί Ισλαμιστές) οι οποίοι άλλαξαν εντελώς τη δημόσια παιδεία καθώς τα σχολεία και τα πανεπιστήμια έγιναν μη προσβάσιμα, κατ’εντολή των κυβερνώντων, κυρίως για τις γυναίκες⁵². Τα περισσότερα σχολεία μετατράπηκαν σε σχολεία του Κορανίου και ως εκ τούτου, η θρησκευτική εκπαίδευση έγινε το βασικό αντικείμενο μελέτης. Οι Ταλιμπάν ερμήνευαν με απόλυτο τρόπο το Κοράνι, πράγμα που το επέβαλαν και στην εκπαίδευση. Οι γυναίκες δεν είχαν το δικαίωμα ούτε και για την βασική εκπαίδευση. “Η φονταμενταλιστική προοπτική των Ταλιμπάν είχε την βάση της στο ότι οι άντρες είχαν σαφώς μια υπεροχή έναντι των γυναικών και η εκπαίδευση είναι ένα από τα μέσα που εφαρμόζονται για την επίτευξη και ανάδειξη αυτής της υπεροχής”⁵³. Επιπλέον, “ανέπτυξαν εκπαιδευτικά προγράμματα σε μια προσπάθεια να ενισχύσουν την εκμάθηση του Κορανίου και να προωθήσουν την προπαγάνδα τους, αποκλείοντας τις γυναίκες από την εκπαίδευση. Οι γυναίκες, παρά τους αποκλεισμούς, αντιστάθηκαν αλλά συνάντησαν εχθρικές στάσεις που περιελάμβαναν απαγωγές, βιασμούς, αναγκαστικούς γάμους και εκπόρνευση”⁵⁴.

Η καταπίεση του καθεστώτος των Ταλιμπάν είχε σοβαρές επιπτώσεις σε όλες της πτυχές του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι περισσότερες σχολικές μονάδες καταστράφηκαν και μερικοί από τους καλύτερους και πιο καταρτισμένους εκπαιδευτικούς εγκατέλειψαν τη χώρα. “Μόνο το 33% των παιδιών

⁵⁰ Adkins, M.J. (2016). Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

⁵¹ Adkins, M.J. (2016). Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

⁵² Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar.

⁵³ Adkins, M.J. (2016). Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

⁵⁴ Adkins, M.J. (2016). Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

πήγαιναν στο δημόσιο σχολείο μέχρι το 2001, ενώ στα κορίτσια απαγορευόταν η είσοδος σε αυτά. Στα περισσότερα σχολεία, η διδακτέα ύλη ήταν συνδεδεμένη με την ύλη που είχαν τα θρησκευτικά σχολεία (*madrassa*) στα οποία στους μαθητές έκαναν κατήχηση με βάση το σύστημα αξιών των Ταλιμπάν, πράγμα που τα άφηνε εκτεθειμένα στην προπαγάνδα⁵⁵.

Το καθεστώς των Ταλιμπάν κατέρρευσε όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες πραγματοποίησαν στρατιωτική εισβολή στο Αφγανιστάν το 2001. Η πράξη αυτή ήταν η απάντηση των Αμερικανών στον κίνδυνο της τρομοκρατίας που έθεταν οι τρομοκράτες οι οποίοι έδραζαν στη χώρα. Αυτό το αφήγημα χρησιμοποιήθηκε από τους Αμερικάνους για να δικαιολογήσουν την εισβολή στη χώρα. “Η στρατηγική των Αμερικάνων στόχευε στην καταστροφή της Al-Qaeda, την αποδυνάμωση των Ταλιμπάν, την ανασυγκρότηση των κτιρίων της δημόσιας υπηρεσίας, και την παροχή ανθρωπιστική βοήθειας⁵⁶. Μέρος της εκστρατείας ανθρωπιστικής βοήθειας ήταν το κτίσιμο σχολείων, η παροχή πρόσβασης στην εκπαίδευση και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα επέτρεπε στις γυναίκες να πηγαίνουν στο σχολείο χωρίς φόβο. Οι ΗΠΑ χρησιμοποιούσαν τις λεγόμενες Επαρχιακές Ομάδες Ανασυγκρότησης (Provincial Reconstruction Teams) για να ενισχύσουν την ασφάλεια που χρειαζόταν για να κτιστούν τα σχολεία⁵⁷. Τα χρόνια που κυριαρχούσε η κυβέρνηση που ελεγχόταν από τις ΗΠΑ, υπήρξε πρόοδος όσον αφορά την εκπαίδευση επειδή οι Ταλιμπάν είχαν ανατραπεί και είχε μειωθεί η πολιτική τους εξουσία. Επιπλέον, αυξήθηκε η εμπλοκή διεθνών οργανισμών αλλά και μη κρατικών δρώντων που μπορούσαν να δραστηριοποιούνται στο Αφγανιστάν λόγω της ασφάλειας που εξασφάλιζαν τα Αμερικανικά στρατεύματα.

⁵⁵ Adkins, M.J. (2016). Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

⁵⁶ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar.

⁵⁷ Adkins, M.J. (2016). Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

6. Η εμπλοκή της UNESCO στην εκπαιδευτική μεταρρυθμίση (μετά το 2001)

Μετά την πτώση των Ταλιμπάν και την ανάληψη της εξουσίας από τους Αμερικανούς, ξεκίνησε μια περίοδος ανάκαμψης και ανοικοδόμησης όλων των κοινωνικών δομών της χώρας και κυρίως της εκπαίδευσης. Αυτή η διαδικασία ενισχύθηκε λόγω της εμπλοκής πολλών δρώντων (κρατικές Αμερικανικές υπηρεσίες, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, πολυεθνικές εταιρείες). Η UNESCO είναι ένας από τους βασικούς δρώντες που είχαν μακρόχρονη παρουσία στο Αφγανιστάν. Ο *Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation)* είναι διεθνής διακρατικός οργανισμός, ο οποίος μέσα από τη δράση του προωθεί την ειρήνη και την ασφάλεια, διευκολύνοντας την διεθνή συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης, των επιστημών, του πολιτισμού, της επικοινωνίας και της πληροφόρησης⁵⁸. Όσον αφορά το Αφγανιστάν, η UNESCO ανέπτυξε το πρόγραμμα “Ενισχύοντας τον Αλφαριθμητισμό του Αφγανιστάν (Enhancing the Literacy in Afghanistan – ELA), το οποίο εφαρμόστηκε στην χώρα και χρηματοδοτήθηκε σε τρεις φάσεις την τελευταία εικοσαετία, και είχε συνολική διάρκεια δέκα χρόνων. Επίσης, “σημαντικός διεθνής δρώντας στη χώρα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία ενισχύει την εκπαίδευση μέσω της συμφωνίας “Cooperation Agreement on Partnership and Development – CAPD”, η οποία ουσιαστικά είναι ένα νομικό πλαίσιο που καθορίζει τις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Αφγανιστάν”⁵⁹. Επιπλέον, ξένες χώρες όπως η Ιαπωνία, η Δανία, η Σουηδία, η Κίνα, το Ιράν και η Γερμανία διέθεταν κονδύλια βοήθειας και στήριξης της εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα, στόχευαν στην ενίσχυση των κρατικών υπηρεσιών και των υπουργείων⁶⁰. Οι ΗΠΑ αποτελούν τη χώρα με την μεγαλύτερη εμπλοκή στο Αφγανιστάν σε διάρκεια αλλά και σε επίπεδο χρηματοδότησης και τεχνικής υποστήριξης. Πιο συγκεκριμένα, “μεταξύ του 2002 και του 2014, υπήρχε σταθερά παροχή οικονομικής υποστήριξης. Η Υπηρεσία των ΗΠΑ για την Παγκόσμια Ανάπτυξη (United States Agency for International Development – USAID), η κυβέρνηση των ΗΠΑ και το Υπουργείο Άμυνας ξόδεψαν κατά μέσο όρο 759 εκατομμύρια δολάρια για τη χρηματοδότηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων”⁶¹. Σύμφωνα με τον *Πίνακα 1*⁶², οι Αμερικανικές κρατικές υπηρεσίες είχαν αναπτύξει σειρά προγραμμάτων για στήριξη της δημόσιας παιδείας του Αφγανιστάν. Ο *Πίνακας 1* παρουσιάζει τον συνολικό αριθμό των προγραμμάτων και την αντίστοιχη δαπάνη που δόθηκε από τις τρεις κρατικές υπηρεσίες των ΗΠΑ, κατά την περίοδο 2002 -2014 για την ενίσχυση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Αφγανιστάν.

⁵⁸ UNESCO. (2022). UNESCO in brief. UNESCO. Available at: <https://www.unesco.org/en/brief>

⁵⁹ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

⁶⁰ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

⁶¹ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. *Global Studies*. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

⁶² Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). *Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects*. *Global Studies*. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar, p 22.

	Αριθμός προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν	Χρηματικό ποσό που δαπανήθηκε
Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ (Department of Defense)	1	\$141,725,444 ⁶³
Υπουργείο Εξωτερικών (U.S. State Department)	7	\$3,884,753
Υπηρεσία για την Παγκόσμια Ανάπτυξη των ΗΠΑ (USAID)	31	\$613,974,138
Σύνολο	39	\$759,584,135

Πέρα από τους κρατικούς και διεθνείς δρώντες, ένας μεγάλος αριθμός δευτερεύοντων ινστιτούτων και οργανισμών εφάρμοζαν μια πολιτική βούληση και συνεργάζονταν με τις υπηρεσίες του Αφγανιστάν, στηρίζοντας και τους στόχους για πολιτική και κοινωνική ανάπτυξη. “Η Γερμανική Υπηρεσία Ακαδημαϊκής Ανταλλαγής (German Academic Exchange Service – DAAD) εφάρμοζε προγράμματα, και παρείχε υποτροφίες σε όσους Αφγανούς ακαδημαϊκούς, εκπαιδευτικούς ή φοιτητές ήθελαν να επισκεφθούν τη Γερμανία αλλά και σε Γερμανούς που ήθελαν να δουλέψουν αντίστοιχα στο Αφγανιστάν”⁶⁴. Με βάση αυτά τα προγράμματα, διάφορα πανεπιστήμια και ινστιτούτα ανώτερης εκπαίδευσης υπέγραψαν μνημόνια συνεργασίας με το Αφγανιστάν για ενίσχυση της ανταλλαγής εκπαιδευτικών και φοιτητών⁶⁵.

⁶³ Η οικονομική δαπάνη καλύπτει την περίοδο 2002 – 2014, αλλά το ποσό που αναγράφεται στον πίνακα αφορά τις δαπάνες του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ για την περίοδο 2004-2014. Ο κύριος στόχος της δαπάνης ήταν η ενίσχυση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Αφγανιστάν.

⁶⁴ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. *Global Studies*. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

⁶⁵ Uwe H. Bittlingmayer, Anne-Marie Grundmeier, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. *Global Studies*. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

6.1. 2001: Υπουργείο Παιδείας του Αφγανιστάν – Διεθνές Ινστιτούτο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της UNESCO: Η απαρχή μιας μακράς συνεργασίας

Το Διεθνές Ινστιτούτο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της UNESCO (*UNESCO Institute for Educational Planning – IIEP*) αποτελεί ένα από τα βασικότερα τμήματα του διεθνούς διακρατικού οργανισμού της UNESCO που στοχεύει στην ενίσχυση της ανάπτυξης εκπαιδευτικών προγραμμάτων και στην προώθηση της ειρήνης και της ευημερίας μέσα από την εκπαίδευση⁶⁶.

Το IIEP συνεργάστηκε με το Υπουργείο Παιδείας του Αφγανιστάν εκτεταμένα παρέχοντας τεχνική υποστήριξη στις υπηρεσίες του. Συνεργάστηκε επίσης με το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και κυρίως με το Τμήμα Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (Ministry of Higher Education's Department of Planning and Evaluation)⁶⁷. Η συνεργασία αυτή είχε ως στόχο την παροχή βοήθειας στους λειτουργούς του Υπουργείου Παιδείας για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων της εκπαίδευσης του Αφγανιστάν σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Τα προγράμματα σχεδιάστηκαν με γνώμονα την φιλοσοφία του όρου “ανάπτυξη της κατάρτισης” (capacity development). Το IIEP ήθελε να εφαρμόσει μια πραγματιστική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία ο ρόλος του διεθνούς οργανισμού θα παρέμενε συμβουλευτικός και υποστηρικτικός. Στόχος του IIEP δεν ήταν “να επιβάλει μεγαλεπίβολα σχέδια στα Υπουργεία αλλά να παρέχει συμβουλές και τεχνική γνώσεις, δίνοντας έμφαση στις λύσεις που μπορούν να επιφέρουν αποτελέσματα, παρά στα όποια εμπόδια”⁶⁸. Μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων, το IIEP κατάφερε να ενισχύσει την ελπίδα και την αυτοπεποίθηση των υπηρεσιών του Αφγανιστάν και να αυξήσει την ικανότητα των ατόμων που βρίσκονταν σε υπουργικά κλιμάκια ώστε να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στον προβληματικό τομέα της εκπαίδευσης.

⁶⁶ IIEP. (2022). *The Institute*. [online]. Available at: <https://www.iiep.unesco.org/en/institute>

⁶⁷ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

⁶⁸ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

6.2. Η πρώτη περίοδος της συνεργασίας μεταξύ Υπουργείου Παιδείας και ΙΙΕΡ (2002)

Μετά την πτώση των Ταλιμπάν το 2001 και την υπογραφή της Συμφωνίας της Βόννης (Bonn Agreement⁶⁹) και μετά από πρόσκληση του Προέδρου *Hamid Karzai*, η UNESCO έστειλε μια αποστολή για ιχνηλάτιση της κατάστασης τον Μάιο του 2002. Το ΙΙΕΡ εκπροσωπούσαν από ένα εξειδικευμένο λειτουργό σε θέματα εκπαίδευσης, ο οποίος θα είχε ανάμειξη στο πρόγραμμα για τα επόμενα οκτώ χρόνια⁷⁰. Μετά από ανασκόπηση του επιπέδου της εκπαίδευσης και όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, ο ειδικευμένος επιστήμονας διαπίστωσε ότι ο εκπαιδευτικός τομέας χρειαζόταν να οικοδομηθεί εκ νέου από το μηδέν και ζήτησε να δοθεί στη χώρα μεγάλης κλίμακας υποστήριξη και σε βάθος χρόνου. Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία του απεσταλμένου του ΙΙΕΡ για την εικόνα που είχε η εκπαίδευση το 2002⁷¹:

«Κανένα από τα ιδρύματα που επισκέφθηκα στην Καμπούλ (π.χ. Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το Πανεπιστήμιο της Καμπούλ, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Καμπούλ) δεν είχε εξοπλισμό παρά μόνο ελάχιστα έπιπλα, όπως μερικά παλιά τραπέζια και καρέκλες και πολύ λίγες ντουλάπες αποθήκευσης. Δεν είχαν ούτε γραφική ύλη. Τα γραφεία του Τμήματος Προσωπικού του Υπουργείου Παιδείας δεν είχαν παράθυρα και οι πόρτες ήταν σπασμένες. Σε ορισμένα παράθυρα είχαν πλαστικά καλύμματα για να προστατεύονται οι εργαζόμενοι από τον αέρα και το κρύο το χειμώνα. Δεν υπήρχε ηλεκτρισμός, τρεχούμενο νερό αλλά ούτε και κατάλληλες τουαλέτες. Ορισμένα γραφεία ήταν επικίνδυνα καθώς είχαν ξύλινο πάτωμα και χαλασμένη οροφή. Πολύ λίγοι εργαζόμενοι είχαν ποτέ χρησιμοποιήσει ηλεκτρονικό υπολογιστή»⁷².

Το 2002, το πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων που εφάρμοσε η ΙΙΕΡ ήταν μικρότερης κλίμακας αλλά στόχευε στην ενίσχυση του σχολικού εξοπλισμού, της κατάρτισης των εκπαιδευτικών και στην προώθηση της καμπάνιας “Πίσω στο Σχολείο”. Μετά από ενδελεχή έλεγχο, διαπιστώθηκε ότι το Υπουργείο Παιδείας χρειαζόταν δραστική ενίσχυση για το σχεδιασμό, τη διαχείριση και την ανάπτυξη πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης. Η πρώτη ουσιαστική δραστηριότητα που διοργάνωσε το ΙΙΕΡ ήταν ένα εργαστήριο για την θεσμική διαχείριση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Institutional Management in Higher Education) τον Οκτώβριο του 2002 στην Καμπούλ. Ο υπουργός τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ζήτησε την διοργάνωση

⁶⁹ Bonn Agreement (Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions: Οι συμφωνίες που επικυρώθηκαν στις 5 Δεκεμβρίου 2001, κατά τη διάρκεια διεθνούς συνεδρίου για το Αφγανιστάν που διεξήχθη στη Βόννη της Γερμανίας. Οι συμφωνίες αφορούσαν την διατήρηση μιας μεταβατικής περιόδου μέχρις ότου σχηματιστεί καινούρια κυβέρνηση που θα είναι νόμιμα εκλεγμένη. Λόγω της απουσίας της τάξης και της ασφάλειας μετά την νίκη της επιχείρησης του NATO θεωρήθηκε πιο σωστό να ληφθούν μέτρα με πρωτοβουλία των ΗΠΑ για να εξομαλυνθεί η κατάσταση.

⁷⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

⁷¹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

⁷² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

περισσότερων εργαστηρίων στο ίδιο θέμα και πρότεινε την δημιουργία ενός στρατηγικού σχεδίου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση⁷³.

Οι δραστηριότητες του ΙΙΕΡ ήταν σε αυτό το στάδιο σε δοκιμαστικό στάδιο. Οι σχέσεις μεταξύ του οργανισμού και των ανθρώπων των υπουργείων δεν ήταν ανεπτυγμένες, η χρηματοδότηση ήταν μικρή και η χώρα βρισκόταν σε μια χαοτική μεταπολεμική περίοδο. Η κατάσταση άλλαξε σε μεγάλο βαθμό λόγω της ουσιαστικής υποστήριξης του διεθνούς οργανισμού UNICEF η οποία ηγούνταν της καμπάνιας “Πίσω στο Σχολείο” την άνοιξη του 2002⁷⁴. Λόγω της καμπάνιας, 3 εκατομμύρια παιδιά έκαναν εγγραφή στο σχολείο. Σε πολιτικό επίπεδο όμως, δεν υπήρχε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης. Η διαδικασία που οδήγησε στη διαμόρφωση της Ενδιάμεσης Στρατηγικής Εθνικής Ανάπτυξης του Αφγανιστάν (I-ANDS⁷⁵) ξεκίνησε τρία χρόνια μετά. Πέρα από την έλλειψη συντονισμένης προσπάθειας, οι λειτουργοί των δύο υπουργείων δεν είχαν τεχνική κατάρτιση. Για να είχαν ενεργό ρόλο στη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικών και σχεδιασμού προγραμμάτων θα έπρεπε πρώτα να μάθουν βασικές έννοιες του σχεδιασμού.

Η συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας και του ΙΙΕΡ στηριζόταν σε τρία βασικά στοιχεία προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έλλειψη κατάρτισης. Τα στοιχεία αυτά ήταν ο ρεαλισμός, ο ορισμός ρεαλιστικών στόχων και η στενή συνεργασία στη βάση μιας αμοιβαίας εμπιστοσύνης⁷⁶. Την περίοδο 2002-2005, το ΙΙΕΡ παρείχε εκπαίδευση στους λειτουργούς των υπουργείων πάνω στις βασικές έννοιες του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Τα θέματα που διδάσκονταν αφορούσαν τους εξής τομείς: διαχείριση και χρηματοδότηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εκπαιδευτικά στατιστικά δεδομένα, δείκτες στην εκπαίδευση, φύλο και εκπαίδευση. Οι στόχοι για ανάπτυξη δεξιοτήτων ήταν ρεαλιστικοί αλλά αρκετά περιορισμένοι. Με την οικονομική στήριξη του ΙΙΕΡ αγοράστηκε βασικός εξοπλισμός (θρανία, καρέκλες, ηλεκτρονικοί υπολογιστές) και ο κατάλληλος εξοπλισμός για απευθείας μετάφραση (διερμηνεία) πράγμα που διευκόλυνε την πραγματοποίηση των εργαστηρίων⁷⁷.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτής της περιόδου ήταν περιορισμένες και ως εκ τούτου τα αποτελέσματα δεν ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Πέρα από την οικονομική δυσχέρεια, την έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και τη μειωμένη κατάρτιση των τμημάτων του υπουργείου, υπήρχε συνεχής αλλαγή προσωπικού. “Την περίοδο 2002 -2005, τη θέση του υπουργού Παιδείας ανέλαβαν τέσσερα άτομα”⁷⁸. Οποιαδήποτε

⁷³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁷⁴ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁷⁵ Interim Afghanistan National Development Strategy (I-ANDS)

⁷⁶ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁷⁷ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁷⁸ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

βελτίωση γινόταν, δεν μπορούσε να διατηρηθεί καθώς οι υπάλληλοι που λάμβαναν μια εκπαίδευση και είχαν κάποιες γνώσεις έφευγαν με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται το έμπυχο δυναμικό.

Η περίοδος αυτή είχε μεγάλες προκλήσεις. Η φράση «συναρμολογώ ένα ποδήλατο ενώ την ίδια στιγμή προσπαθώ να το οδηγήσω» θα μπορούσε να περιγράψει την πρώτη αυτή μεταπολεμική περίοδο για την εκπαίδευση⁷⁹.

⁷⁹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

6.3. Πρώτο Στρατηγικό Πλάνο για το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (2003-2004)

Το 2003, το ΙΙΕΡ κλήθηκε να δημιουργήσει ένα στρατηγικό πλάνο για τον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η χώρα βρισκόταν ακόμα σε περίοδο επανάκαμψης. Το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης είχε μόλις ξεκινήσει την λειτουργία του και λειτουργούσε χωρίς πολιτικό ή νομικό πλαίσιο όσον αφορά την εργασία του. Χρειάζονταν εξωτερική βοήθεια και στήριξη για να καθορίσει τους απαραίτητους μηχανισμούς για την ανοικοδόμηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. “Η αρχική σκέψη ήταν η δημιουργία ενός εγγράφου στρατηγικής το οποίο θα παρουσίαζε το όραμα του υπουργείου για τον κλάδο αυτό”⁸⁰. Το ΙΙΕΡ κλήθηκε να βοηθήσει την προσπάθεια αλλά δεν υπήρχε ο κατάλληλος χρόνος ούτε το εξειδικευμένο προσωπικό για την σύνταξη του κειμένου της στρατηγικής. Για να αντιμετωπιστεί η δύσκολη κατάσταση, δημιουργήθηκε μια κοινή ομάδα ειδικών που συγκροτήθηκε από το Υπουργείο και το ΙΙΕΡ. Στην ομάδα συμμετείχαν 10 Αφγανοί ακαδημαϊκοί και μια ομάδα 10 ακαδημαϊκών του εξωτερικού που προέρχονταν από τις υπηρεσίες της Ιαπωνίας και της Γερμανίας, χώρες οι οποίες έδωσαν χορηγίες (χρηματική στήριξη στο Αφγανιστάν), μέσω της Παγκόσμιας Τράπεζας, της Ασιατικής Τράπεζας Ανάπτυξης (Asian Development Bank) αλλά και μέσω του ΙΙΕΡ⁸¹. Η διεθνούς εμβέλειας ομάδα “εργάστηκε για δύο εβδομάδες στην Καμπούλ κατά τις οποίες έκανε συναντήσεις με λειτουργούς του Υπουργείου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με τις πρεσβείες του Καναδά, της Ιταλίας, του Ιράν και της Γαλλίας καθώς και με το γραφείο του Ειδικού Απεσταλμένου της ΕΕ (EU Special Representative’s office)”⁸². Ο στόχος των συναντήσεων αυτών ήταν η δημιουργία ενός συνασπισμού δωρητών. Κατά τη διάρκεια σύνταξης του εγγράφου λήφθηκε υπόψη ο ανεπίσημος νόμος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση που ετοίμασε το υπουργείο την ίδια περίοδο⁸³. Η ομαδική προσπάθεια απέδωσε την δημιουργία του Στρατηγικού Πλάνου Δράσης του Υπουργείου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης το οποίο καθόριζε ένα όραμα για την ανάπτυξη του κλάδου αυτού και περιελάμβανε συγκεκριμένα προγράμματα. “Μια δραστηριότητα που οργανώθηκε στα πλαίσια αυτού του πλάνου ήταν η παροχή κατάρτισης σε υψηλόβαθμους αξιωματούχους του Υπουργείου στο ΙΙΕΡ”⁸⁴.

Το ΙΙΕΡ ως εξειδικευμένο ινστιτούτο παροχής κατάρτισης ανησυχούσε για το αν ήταν σωστό να παρέχει γνώση σε ένα υπουργείο για τη δημιουργία του εθνικού στρατηγικού του πλάνου την στιγμή που τα στελέχη του δεν είχαν τις δεξιότητες για να εφαρμόσουν το πλάνο αυτό λόγω της αστάθειας και της

⁸⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁸¹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁸² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁸³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁸⁴ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

έλλειψης οργάνωσης του Αφγανιστάν. Παρόλες τις αντιξοότητες το ΙΙΕΡ προχώρησε σταθερά με τα προγράμματά του. Το τελικό αποτέλεσμα περιελάμβανε και επιτυχίες και αποτυχίες. Ενώ πολλοί Αφγανοί ακαδημαϊκοί και αξιωματούχοι είχαν ανάμειξη στην διαδικασία δημιουργίας του πλάνου δράσης, δεν υπήρξε ουσιαστική εφαρμογή και διατήρησή του, παρόλο που επενδύθηκε μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κεφάλαιο. Μόνο ορισμένα υψηλόβαθμα στελέχη του Υπουργείου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης συμμετείχαν στη διαδικασία ετοιμασίας του πλάνου ενώ το μεγαλύτερο κομμάτι του ετοιμάστηκε από τους ειδικούς του ΙΙΕΡ⁸⁵. Επιπλέον, “οι υψηλόβαθμοι αυτοί αξιωματούχοι ήταν οι μόνοι που ανέπτυξαν τις δεξιότητές τους όσον αφορά την δημιουργία στρατηγικών αλλά οι λειτουργοί των κατώτερων βαθμίδων του υπουργείου δεν είχαν ανάμειξη στη σύνταξη του πλάνου. Για το λόγο αυτό, το πλάνο δεν προωθήθηκε αρκετά στη διεθνή κοινότητα”⁸⁶. Συνεπώς, η πρώτη φάση της προσπάθειας ανοικοδόμησης του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχε εν μέρει επιτυχία και κυρίως ως προς την οργάνωση και ανασυγκρότηση του Υπουργείου, την εκπαίδευση των λειτουργών του και την δημιουργία της βάσης για τον στρατηγικό σχεδιασμό της εκπαίδευσης. Η δημιουργία του πρώτου στρατηγικού πλάνου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σηματοδότησε συμβολικά την επιστροφή του Αφγανιστάν στην διεθνή επιστημονική κοινότητα.

⁸⁵ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

⁸⁶ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

6.4. Καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών και αρχών για τη δημιουργία του Στρατηγικού Πλάνου (2004-2005)

Την περίοδο 2004-2005 η συνεργασία του ΙΙΕΡ και του Υπουργείου Παιδείας περιελάμβανε μικρές κλίμακας προγράμματα εκπαίδευσης των λειτουργών του Υπουργείου σε θέματα όπως η στρατηγική ανάπτυξη, το φύλο και η εκπαίδευση, με χρηματοδότηση από την UNESCO (κονδύλι εκτός του καθορισμένου προϋπολογισμού στήριξης).

Τον Μάιο του 2004, το ΙΙΕΡ συμφώνησε να διευρύνει τη σχέση του με το Υπουργείο, προσφέροντας στήριξη για την ανάπτυξη του εθνικού πλάνου/Συμφωνία για χρηματοδότηση εξοπλισμού - ΣΧΕ(National Plan Equipment Finance Agreement)⁸⁷. Η ουσιαστική μεταρρύθμιση συνέβη όταν το υπουργείο αποφάσισε να αρχίσει το σχεδιασμό ενός τομεακού πλάνου (το οποίο αργότερα θα γινόταν το NESP-I⁸⁸). Ο υποδιευθυντής του Υπουργείου Παιδείας για τα ακαδημαϊκά θέματα ζήτησε τη βοήθεια του ΙΙΕΡ το Σεπτέμβριο του 2005. Το ΙΙΕΡ ζήτησε να γίνει περιγραφή των απαιτούμενων βημάτων και των αρχών που θα περιέχονταν μέσα στη συμφωνία χρηματοδότησης. Οι βασικές αρχές ήταν η συμμετοχή όλων των λειτουργών του υπουργείου, η ισότητα των φύλων και η ανάπτυξη κατάρτισης (capacity development). Η διαδικασία αυτή ήταν το πρώτο στάδιο υλοποίησης του μελλοντικού NESP-I⁸⁹.

Οι καλές προθέσεις και οι βασικές αρχές για τη δημιουργία του Εθνικού Στρατηγικού Πλάνου είχαν τεθεί. Η χρηματοδότηση για την προσπάθεια αυτή ήρθε μέσω της Νορβηγικής πρεσβείας στην Καμπούλ. “Η Νορβηγία (σταθερός εταίρος του Αφγανιστάν την διάρκεια της εικοσαετίας 2001-2021) ήταν πρόθυμη να στηρίξει την ανάπτυξη κατάρτισης για το στρατηγικό σχεδιασμό στον εκπαιδευτικό τομέα για μια περίοδο τριών ετών (2006-2009)”⁹⁰. Το Υπουργείο μπορούσε να κάνει μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό, πράγμα που έδινε την ευκαιρία στο ΙΙΕΡ να χρησιμοποιήσει προσέγγιση που θεωρούσε πιο κατάλληλη. Η προσέγγιση αυτή ήταν ένας συνδυασμός δραστηριοτήτων ανάπτυξης κατάρτισης (capacity building activities) για την ενίσχυση του τομεακού σχεδίου⁹¹. Ο στόχος ήταν η ενίσχυση της κατάρτισης του τμήματος Σχεδιασμού και Αξιολόγησης του Υπουργείου (Department of Planning and Evaluation) προκειμένου το τμήμα αυτό να σχεδιάσει την πρώτη εθνική στρατηγική για την εκπαίδευση.

Η περίοδος προετοιμασίας της εθνικής στρατηγικής (2004-2006) ήταν περίοδος ωρίμανσης. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς έπρεπε να αντιληφθούν την πολυπλοκότητα του στόχου υπό τις επικρατούσες συνθήκες. Λόγω της έλλειψης κατάρτισης που υπήρχε στο Υπουργείο αλλά και λόγω της απουσίας

⁸⁷ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁸⁸ National Education Strategic Plan (Στρατηγικό Πλάνο για την Δημόσια Εκπαίδευση). The term is used by the Ministry of Education of Afghanistan.

⁸⁹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁹⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁹¹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

στατιστικών δεδομένων για τα θέματα της εκπαίδευσης (*Η πρώτη ολοκληρωμένη έρευνα για την απόκτηση στατιστικών δεδομένων για την εκπαίδευση έγινε το 2007*), τέθηκαν ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη προγραμμάτων στο μέλλον⁹². Ορισμένες από τις αρχές που τέθηκαν ήταν οι εξής: Οι στόχοι της συμφωνίας για χρηματοδότηση εξοπλισμού θα πρέπει να είναι μέρος του πλαισίου για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού τομέα. Το πλάνο θα πρέπει να περιλαμβάνει τις προτεραιότητες του Υπουργείου Παιδείας ουτως ώστε η χρηματοδότηση από δωρητές να εναρμονίζεται με τους στόχους του υπουργείου. Τέλος, το πλάνο θα πρέπει να προνοεί ότι η τεχνική βοήθεια που παρέχεται από το ΙΙΕΡ θα είναι η αρχή για την δημιουργία ενός μακροχρόνιου προγράμματος για τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής ανάπτυξης⁹³.

⁹² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

⁹³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

6.5. Εκκίνηση του Στρατηγικού Πλάνου για την Αειφόρο Ανάπτυξη Κατάρτισης (2006)

Η αμοιβαία εμπιστοσύνη που χτίστηκε μεταξύ του ΙΙΕΡ και του Υπουργείου Παιδείας οδήγησε τις δύο πλευρές στην απόφαση να ενισχύσουν περαιτέρω τη συνεργασία τους μέσω του προγράμματος 'Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ενίσχυσης της Κατάρτισης' (Strategic Planning and Capacity Development Project). Σκοπός του προγράμματος αυτού, που ήταν υποστηρικτικό και για τη δημιουργία της εθνικής στρατηγικής, ήταν η ενίσχυση της κατάρτισης του υπουργείου στην ανάπτυξη και διαχείριση των υπο-τμημάτων της παιδείας αλλά και στην ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού του υπουργείου.

Μια άλλη σημαντική δραστηριότητα του ΙΙΕΡ εντός του υπουργείου ήταν η οργάνωση και ενίσχυση της γνώσης και κατάρτισης που είχαν οι υπόλοιπες υπηρεσίες του υπουργείου σε κεντρικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Στις αποκεντρωμένες περιοχές, "το ΙΙΕΡ είχε να αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες κυρίως με την διοργάνωση των εκπαιδεύσεων λόγω της έλλειψης ασφάλειας. Κάποιες εκπαιδεύσεις των λειτουργών της επαρχίας πραγματοποιούνταν στην Καμπούλ αλλά αυτό δυσχέραινε το συνολικό έργο του ΙΙΕΡ"⁹⁴. Το ίδιο εξακολουθούσε να ισχύει και για τα επόμενα χρόνια μέχρι και το 2010. Λόγω της έλλειψης ασφάλειας, οι εκπαιδεύσεις στις επαρχίες ήταν ένα δύσκολο εγχείρημα για τις υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών λόγω του κινδύνου επιθέσεων αλλά και λόγω των αυστηρών μέτρων ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Για την διεκπεραίωση αυτών των εκπαιδεύσεων, βοήθησαν διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Το πρόγραμμα στρατηγικού σχεδιασμού και ανάπτυξης κατάρτισης συντόνιζαν το Υπουργείο Παιδείας της Καμπούλ, το ΙΙΕΡ και το Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας, το οποίο στήριζε οικονομικά την όλη προσπάθεια και παρείχε τεχνική και ηθική υποστήριξη⁹⁵. Το ΙΙΕΡ παρείχε με τη σειρά του τεχνική υποστήριξη στο κομμάτι του εκπαιδευτικού σχεδιασμού και έκανε προτεραιότητά του τη δέσμευση για μια μακρόχρονη συνεργασία με το Υπουργείο. Μετά την υπογραφή της συνεργασίας μεταξύ των τριών μερών, "τον έλεγχο του έργου είχαν από κοινού το Υπουργείο και το ΙΙΕΡ καθώς και το γραφείο της UNESCO στην Καμπούλ"⁹⁶. Η επιτυχημένη πορεία του προγράμματος διασφαλίστηκε από την στενή και ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των τριών εμπλεκόμενων φορέων που δούλεψαν ομαδικά. Οι εκπρόσωποι της πρεσβείας της Νορβηγίας αν και δεν ήταν υποχρεώμενοι να εμπλακούν στην ετοιμασία του προγράμματος πέραν της οικονομικής στήριξης, "έδωσαν κατευθυντήριες γραμμές καθόλη τη διάρκεια της ετοιμασίας της Εθνικής Στρατηγικής (NESP-I) και διοργάνωσαν συναντήσεις με δωρητές που θα μπορούσαν ενδεχομένως να στηρίξουν το συντονισμό χρήσης των κονδυλίων από τις δωρεές αλλά

⁹⁴ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁹⁵ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁹⁶ Λόγω του ότι το Αφγανιστάν ήταν μια χώρα σφοδρών συγκρούσεων με ανεξέλεγκτους εξωτερικούς παράγοντες, το ΙΙΕΡ χρειαζόταν μια βάση που θα διασφάλιζε τον ασφαλή διοικητικό και λογιστικό έλεγχο των προγραμμάτων. Αυτός ήταν και ο λόγος ύπαρξης του γραφείου της UNESCO στην Καμπούλ. Το γραφείο διευκόλυνε την διεξαγωγή των επιχειρήσεων και διασφάλιζε ότι καταβάλλονταν έγκαιρα οι μισθοί των υπαλλήλων του οργανισμού. Επιπλέον, το γραφείο της Καμπούλ ενημέρωνε το ΙΙΕΡ για τις καθημερινές πολιτικές εξελίξεις εντός του Αφγανιστάν αλλά και για τις αλλαγές που συνέβαιναν στον τομέα της εκπαίδευσης.

και να παρέχουν στήριξη στο σχεδιασμό της στρατηγικής⁹⁷. Η πρεσβεία της Νορβηγίας βοήθησε ουσιαστικά το Υπουργείο και το ΙΙΕΡ καθώς ήταν προσανατολισμένη στο αποτέλεσμα της προσπάθειας αλλά ήταν και ευέλικτη. Η ευελιξία της πρεσβείας φάνηκε από το ότι οι εκπρόσωποι της πρεσβείας είχαν διάθεση να βοηθήσουν την όλη προσπάθεια παρά το ότι οι προτεραιότητες του Υπουργείου άλλαζαν συχνά και υπήρχαν και συνεχείς διαμάχες μεταξύ των λειτουργών του υπουργείου⁹⁸. Η κατάσταση εντεινόταν και λόγω της ασταθούς κατάστασης ασφάλειας που επικρατούσε στη χώρα, η οποία ανάγκαζε την αλλαγή ή την ακύρωση κάποιων από τις δραστηριότητες του προγράμματος. Η στενή συνεργασία μεταξύ του ΙΙΕΡ και του υπουργείου έφερε θετικά αποτελέσματα και έβαλε τη χώρα και κυρίως τον τόμο της εκπαίδευσης σε μια τροχιά βελτίωσης και ανάπτυξης. Παρόλα αυτά, υπήρχαν εντός του υπουργείου εσωτερικοί κλυδωνισμοί καθώς ορισμένες φορές οι προθέσεις και οι προτεραιότητες του ΙΙΕΡ δεν συμφωνούσαν με αυτές των λειτουργών του υπουργείου.

Αυτό διαφάνηκε το 2006, αφού ανέλαβε το υπουργείο ο *Hanif Atmar*. Ο υπουργός *Atmar*, ήθελε να δημιουργήσει μια μεσοπρόθεσμη εκπαιδευτική στρατηγική σε διάστημα τριών μηνών. “Ο συγκεκριμένος υπουργός έχαιρε της εκτίμησης της κοινότητας των δωρητών (οικονομική στήριξη των προγραμμάτων). Η καλή φήμη που είχε οφειλόταν στο πολύ καλό έργο που έκανε ως Υπουργός Αγροτικής Αποκατάστασης και Ανάπτυξης καθώς εφάρμοσε το Εθνικό Πρόγραμμα Αλληλεγγύης⁹⁹. Ήταν επίσης ιδιαίτερα δημοφιλής στο υπουργικό συμβούλιο. Έχοντας μια επιτυχημένη πορεία, είχε την φιλοδοξία να παράξει άμεσα και καλά αποτελέσματα στο Υπουργείο Παιδείας. Επιθυμούσε να γίνει γνωστό ότι το Υπουργείο Παιδείας ηγείται της προσπάθειας επανάκαμψης και ανοικοδόμησης του κράτους.

Κατ’εντολή του *Atmar*, ξεκίνησε η διαδικασία σχεδιασμού της πρώτης εθνικής στρατηγικής παρόλο που το δυναμικό του υπουργείου δεν ήταν ακόμα κατάλληλα καταρτισμένο και έμπειρο στον τομέα εκπαιδευτικού στρατηγικού σχεδιασμού. Η εθνική στρατηγική θεωρείτο ως ένα πολύ σημαντικό σχέδιο το οποίο αν υλοποιούνταν θα έφερνε μεγάλη προβολή στο υπουργείο παιδείας, το οποίο θα θεωρείτο ως ένα ισχυρό εργαλείο προσέλκυσης κονδυλίων¹⁰⁰. Συνεπώς, ο υπουργός επιθυμούσε τον άμεσο σχεδιασμό της στρατηγικής.

Το ΙΙΕΡ είχε μια πιο επιφυλακτική στάση ως προς τις προθέσεις του υπουργού ο οποίος ήθελε άμεσα αποτελέσματα. “Το σχέδιο όμως του υπουργού δεν είχε ένα βασικό στοιχείο που ήταν ο μακροπρόθεσμος συμμετοχικός σχεδιασμός¹⁰¹. Λόγω της μακροχρόνιας δέσμευσης που είχε με το υπουργείο, το ΙΙΕΡ είχε κάνει δύο εισηγήσεις. Το ΙΙΕΡ είχε την πεποίθηση ότι ένα μελλοντικό στρατηγικό

⁹⁷ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁹⁸ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

⁹⁹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁰⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁰¹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

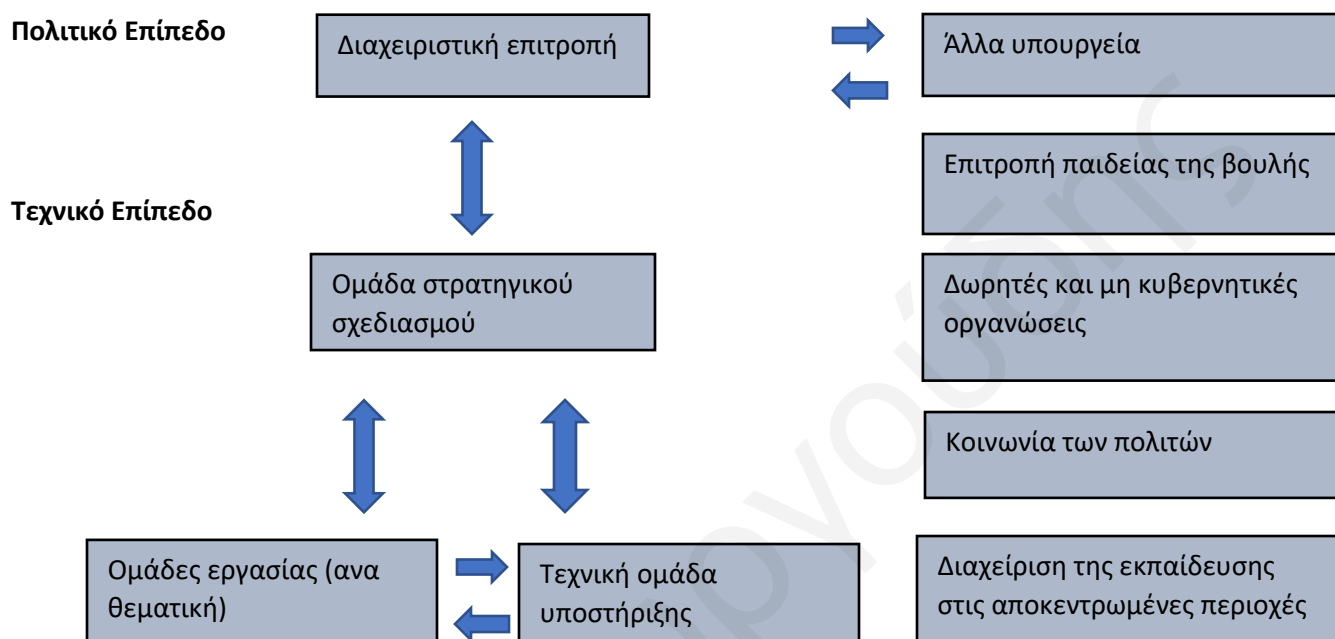
πλάνο θα έπρεπε να ετοιμαστεί με συμμετοχικότητα, δηλαδή με την συμμετοχή των λειτουργών του υπουργείου παιδείας από όλα τα τμήματα και τις διοικητικές βαθμίδες, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων που εργάζονται στις επαρχίες. Η συμμετοχή όλων των λειτουργών ήταν απαραίτητη καθώς μόνο αυτοί κατείχαν εξειδικευμένη γνώση για τον εκπαιδευτικό τομέα της χώρας και θα μπορούσαν να προτείνουν κατάλληλες λύσεις για τα ζητήματα που υπήρχαν. Το δεύτερο σημείο που ήταν σημαντικό για το ΙΙΕΡ και που ανησυχούσε την υπηρεσία ήταν ότι οι λειτουργοί του υπουργείου χρειάζονταν περαιτέρω εκπαίδευση και θα έπρεπε να ενισχύσουν τις διοικητικές και οργανωτικές τους δεξιότητες¹⁰². Η απόκτηση δεξιοτήτων ήταν σημαντική κατά την διάρκεια του σχεδιασμού της στρατηγικής καθώς τα ίδια άτομα θα έπρεπε να εφαρμόσουν το πλάνο και πιθανώς θα έκαναν και τροποποιήσεις εάν ήταν αναγκαίο στο μέλλον. Η προσέγγιση που είχε το ΙΙΕΡ στόχευε σε μια μακροπρόθεσμη διαδικασία και εκπαίδευση προς την ανάπτυξη κατάρτισης, δίνοντας έμφαση περισσότερο στην διαδικασία και όχι τόσο στο αποτέλεσμα.

Το ΙΙΕΡ, προκειμένου να παρουσιάσει με παραστατικό τρόπο την προσέγγιση που ήθελε να ακολουθηθεί για την δημιουργία της εθνικής στρατηγικής, οργάνωσε μια συνάντηση με τους λειτουργούς του υπουργείου. Υπήρχε η πεποίθηση ότι η εμπιστοσύνη που δημιουργήθηκε τα προηγούμενα χρόνια θα βοηθούσε ώστε το υπουργείο να λάβει υπόψην του τις εισηγήσεις του ΙΙΕΡ. “Στην συνάντηση που πραγματοποιήθηκε συντάχθηκε ένα έγγραφο εργασίας που περιελάμβανε τις προτάσεις του ΙΙΕΡ για τις οργανωτικές διαδικασίες που θα έπρεπε να κάνει το υπουργείο προκειμένου να ολοκληρωθεί με επιτυχία η εθνική στρατηγική”¹⁰³. Ο Πίνακα 2 που ακολουθεί παρουσιάζει την πρόταση του ΙΙΕΡ για την προετοιμασία του πενταετούς πλάνου για τον εκπαιδευτικό τομέα.

¹⁰² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁰³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

Προετοιμασία της Εθνικής Στρατηγικής για την Εκπαίδευση (NESP-I)

Μια βασική αρχή του εγγράφου εργασίας ήταν η οργάνωση μιας συνάντησης διαβούλευσης με τους κυριότερους εμπλεκόμενους φορείς του σχεδίου στρατηγικής που ήταν τα υπόλοιπα υπουργεία, οι δωρητές του τομέα εκπαίδευσης και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών και διοικητικοί λειτουργοί στην περιφέρεια και τις επαρχίες¹⁰⁵. Το έγγραφο αποδείχτηκε ιδιαίτερα χρήσιμο για την εναρμόνιση του οράματος και των ιδεών που σχετίζονταν με το στρατηγικό σχεδιασμό του τομέα εκπαίδευσης τόσο για το Υπουργείο Παιδείας όσο και για το ΙΙΕΡ.

Μετά απο την περίοδο διαβούλευσης, το υπουργείο προχώρησε στην υιοθέτηση μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής παρά τις εξωτερικές πιέσεις για άμεση δημιουργία του πλάνου. Ενώ ο *Atmar* (υπουργός) ήταν άνθρωπος που ασκούσε πιέσεις ούτως ώστε να επισπεύδονται οι διαδικασίες, “αποφάσισε τελικά να παρατείνει την περίοδο σχεδιασμού καθώς η ίδια η διαδικασία ήταν σημαντικότερη από το

¹⁰⁴ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁰⁵ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

αποτέλεσμα”¹⁰⁶. Συνεπώς, το υπουργείο έδειξε εμπιστοσύνη στον διεθνή οργανισμό και αυτό αποτελεί ένδειξη ότι εκείνη την περίοδο το υπουργείο είχε πραγματικά τη διάθεση να εξοπλιστεί με τα κατάλληλα εφόδια και τις γνώσεις προκειμένου να οικοδομήσει ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο είχε καταρρεύσει ουσιαστικά από την δεκαετία του 1970.

Σε πολιτικό επίπεδο, τη διαδικασία ετοιμασίας της εθνικής στρατηγικής θα αναλάμβανε μια διαχειριστική επιτροπή με υψηλόβαθμους αξιωματούχους με πρόεδρο τον Υπουργό ενώ σε τεχνικό επίπεδο, τις εργασίες θα αναλάμβαναν 8 θεματικές ομάδες που θα υποστηρίζονταν από μια τεχνική επιτροπή και από μια επιτροπή στρατηγικού σχεδιασμού¹⁰⁷. Παράλληλα με τις εργασίες των ομάδων αυτών, θα πραγματοποιούνταν διαβουλεύσεις, επίσημες και ανεπίσημες, με δωρητές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, με άλλα υπουργεία με λειτουργούς από τις επαρχίες, την κοινωνία των πολιτών καθώς και με την επιτροπή παιδείας της βουλής¹⁰⁸. Ο στόχος του συγκεκριμένου οργανωτικού πλάνου ήταν η ενίσχυση του ρόλου του Υπουργείου στην διαδικασία σχεδιασμού. Οι πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές θα προέκυπταν από τους τεχνικούς ειδήμονες οι οποίοι θα μελετούσαν το κατά πόσο οι στρατηγικοί στόχοι ήταν πρακτικά εφικτοί. Επιπλέον, στόχος ήταν η διαδικασία να μην αφορά μόνο τους κρατικούς λειτουργούς αλλά και άλλους δρώντες και φορείς που θα είχαν ουσιαστικό λόγο για το σχεδιασμό της εκπαίδευσης.

¹⁰⁶ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁰⁷ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁰⁸ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

6.6. Περίοδος προετοιμασίας και τελειοποίησης της Στρατηγικής NESP-I (2006-2007)

Οι λειτουργοί του υπουργείου έχοντας λάβει πολιτική στήριξη και με γνώμονα το σχέδιο προετοιμασίας που καταρτίστηκε προχώρησαν στην υλοποίηση της στρατηγικής ακολουθώντας ορισμένα βήματα. Τα βήματα περιελάμβαναν “την εσωτερική οργάνωση του υπουργείου και την εμπλοκή όλων των τμημάτων του (ομάδες, εργασίες και καθορισμός του ρόλου κάθε ομάδας, κατανομή καθηκόντων), συλλογή και ανάλυση δεδομένων σχετικά με την κατάσταση του εκπαιδευτικού συστήματος, την προσαρμογή του προσωπικού και των όρων αναφοράς (Terms of Reference) με τη δομή των *tashkeels*¹⁰⁹, και τις οργανωτικές ανάγκες που προέκυπταν από τη διαδικασία διαμόρφωσης του NESP”¹¹⁰. Ένα ακόμα βήμα που ήταν σημαντικό στη διαδικασία ετοιμασίας της στρατηγικής ήταν η ετοιμασία των κεφαλαίων της στρατηγικής και κυρίως των προγραμμάτων δράσης. Θα έπρεπε τα κεφάλαια να είναι σχεδιασμένα με τρόπο ώστε να υπάρχει εξισορρόπηση των πολιτικών στόχων με τους τεχνικούς περιορισμούς και αντιμετώπιση δυσκολιών. Τα 8 σημαντικότερα κεφάλαια της εθνικής στρατηγικής (NESP-I) είναι τα εξής¹¹¹: (1) Γενική Παιδεία, (2) Εκπαίδευση και Συνθήκες Εργασίας Εκπαιδευτικών, (3) Αποκατάσταση και Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών Υποδομών, (4) Ανάπτυξη Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικό Υλικό, (5) Ισλαμική Εκπαίδευση, (6) Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, (7) Γραμματισμός και Μη Τυπική Εκπαίδευση, (8) Μεταρρύθμιση και Ανάπτυξη της Διοίκησης της Εκπαίδευσης¹¹².

Παράλληλα με την προετοιμασία συγγραφής της στρατηγικής, το ΙΙΕΡ εκπαίδευε το προσωπικό του υπουργείου ουτως ώστε να αναπτύξουν τις απαραίτητες οργανωτικές και διαχειριστικές δεξιότητες. Ακολούθησε λοιπόν μια προσέγγιση ‘εκπαίδευσης στα πλαίσια της δουλειάς’ και χρησιμοποιήθηκε η στρατηγική ως μια ευκαιρία μάθησης (άσκηση) για τους λειτουργούς του υπουργείου¹¹³.

Το ΙΙΕΡ συνεργάστηκε στενά με το Υπουργείο την περίοδο 2006-2010 εφαρμόζοντας μια ολιστική προσέγγιση στο θέμα της ανάπτυξης ικανοτήτων (capacity development). Το ΙΙΕΡ συντόνιζε την προσπάθεια δημιουργίας της εθνικής στρατηγικής αλλά και του προγράμματος Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Ικανοτήτων. Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας, διοργανώθηκαν πολλών ειδών σεμινάρια και εργαστήρια σε όλες τις ομάδες που εμπλέκονταν στη διαδικασία συγγραφής των δύο έργων.

¹⁰⁹ Tashkeel είναι η ονομασία που δόθηκε στη δημιουργία δομών στελέχωσης του υπουργείου. Αποτελεί μέρος του ευρύτερου πλαισίου μεταρρύθμισης της Δημόσιας Διοίκησης που επεδίωκε να δημιουργήσει μια αποτελεσματική και διαφανή δημόσια διοίκηση στο Αφγανιστάν μέσω της εφαρμογής ενός συστήματος προσλήψεων το οποίο θα ήταν αξιοκρατικό και αμερόληπτο.

¹¹⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹¹¹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹¹² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹¹³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

Η ετοιμασία όμως της στρατηγικής ολόκληρου του τομέα της εκπαίδευσης ήταν μια πολύπλοκη διαδικασία και ιδιαίτερα στο Αφγανιστάν όπου υπήρχαν εμπόλεμες διαμάχες και έλλειψη ασφάλειας. Συγκεκριμένα το Υπουργείο Παιδείας κατά τη διάρκεια ετοιμασίας του NESP-I δεν εργαζόταν υπό κανονικές συνθήκες. Η βία σε όλη τη χώρα, συμπεριλαμβανομένης της Καμπούλ αυξανόταν όλο και περισσότερο. “Λόγω της δράσης του υπουργείου που κάλυπτε τις ανάγκες εκπαίδευσης σε ολόκληρο το έδαφος της χώρας, ήταν συνεχώς στο στόχαστρο επιθέσεων από αντιεξουσιαστές. Οι παρενοχλήσεις στο έργο του υπουργείου ήταν πολλαπλές και συνεχείς. Υπήρχαν συχνές απειλές για επιθέσεις κατά του υπουργείου, πράγμα που ανάγκαζε τους υπεύθυνους να διακόπτουν τις τακτικές συνεδριάσεις τους και ως εκ τούτου υπήρχε διατάραξη των συνηθισμένων διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε θέματα χάραξης πολιτικής”¹¹⁴. Επιπλέον, η προσοχή του ίδιου του Υπουργού Παιδείας ήταν συχνά στραμμένη μακριά από τα βασικά εργασιακά θέματα καθώς έπρεπε να αντιμετωπίσει θέματα πολιτικής ηγεσίας. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο ήταν επίσης οι πολυάριθμες επιθέσεις κατά των σχολικών κτιρίων και του προσωπικού στις επαρχίες. Αυτή η κατάσταση, ανάγκασε το υπουργείο να συγκροτήσει μια ειδική επαρχιακή ομάδα υποστήριξης για να κινητοποιήσει υψηλόβαθμους αλλά και απλούς αξιωματούχους ώστε να εργάζονται σε βάση πλήρους απασχόλησης, με αποτέλεσμα να αποδυναμωθεί το εργατικό δυναμικό του¹¹⁵. Λόγω των μεγάλων αποστάσεων, το προσωπικό που δούλευε στις επαρχίες ήταν δύσκολο να ταξιδεύει συχνά στην Καμπούλ για να συμμετέχει στις συνεδριάσεις που αφορούσαν την στρατηγική. Επιπρόσθετα, το υπουργείο δυσκολευόταν να συλλέξει δεδομένα για την εκπαίδευση από τις επαρχίες, ιδιαίτερα στις επαρχίες που πλήττονταν περισσότερο από τις συγκρούσεις, παρόλο που τα δεδομένα αυτά ήταν σημαντικά για την προβολή αναγκών και την εκτίμηση των απαιτούμενων πόρων¹¹⁶. Πέραν όλων των υπόλοιπων δυσκολιών, το υπουργείο χρειαζόταν να πληρώσει επιπλέον χρήματα για ενίσχυση της ασφάλειας των κτιρίων του. Ένα περιστατικό που αφορούσε απειλή για επίθεση κατά του υπουργείου συνέβη το 2009 στα κτίρια του υπουργείου. “Λόγω των απειλών, ο Υπουργός, εν μέσω της διαδικασίας ετοιμασίας στρατηγικής, αναγκάστηκε να διατάξει την μεταφορά όλου του προσωπικού σε άλλα κτίρια, ορισμένα εκ των οποίων βρίσκονταν εκτός του κεντρικού πυρήνα της Καμπούλ”¹¹⁷. Αυτό επηρέασε την πορεία ετοιμασίας της στρατηγικής αφού οι συνεδριάσεις διακόπηκαν για εβδομάδες.

Η τελική μορφή του NESP-I ολοκληρώθηκε 16 μήνες μετά την έναρξη της διαδικασίας ανάπτυξης της και παρουσιάστηκε επίσημα στο *Afghanistan Development Forum* τον Απρίλιο του 2007. Το Forum αποτέλεσε μια ευκαιρία για την κυβέρνηση της χώρας να εργαστεί με την διεθνή κοινότητα σε θέματα που αφορούσα την αειφόρο ανάπτυξη του Αφγανιστάν. Η στρατηγική δημοσιοποιήθηκε επίσημα στο κοινό τον Φεβρουάριο του 2008 στο Συνέδριο Εκπαιδευτικής Ανάπτυξης και παρουσιάστηκε από τον

¹¹⁴ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹¹⁵ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹¹⁶ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹¹⁷ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

πρόεδρο της χώρας, Hamid Karzai και τον Υπουργό Παιδείας, Hanif Atmar¹¹⁸. Το Συνέδριο αποτέλεσε την ευκαιρία για να γίνει μια πρώτη κοινή συνάντηση επισκόπησης της εθνικής στρατηγικής με την συμμετοχή όλων των λειτουργών του υπουργείου και της ομάδας των εταίρων που στήριξαν το έργο δημιουργίας του εκπαιδευτικού τομέα. Στο συνέδριο συμμετείχε και το Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στοιχείο που δείχνει τη στενή σχέση μεταξύ των δύο υπουργείων. Επιπλέον, το συνέδριο αποτέλεσε μια ευκαιρία συνάντησης όλων των εμπλεκόμενων φορέων, τόσο της τοπικής όσο και της διεθνούς κοινότητας. Συγκεκριμένα, “συμμετείχαν εκπρόσωποι πέραν των 200 φορέων, όπως υπουργοί, σύμβουλοι, δωρητές και υπηρεσίες παροχής βοήθειας, οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών, συμβουλευτικές εταιρείες, ΜΚΟ”¹¹⁹. Η μεγάλη συμμετοχή τόσο των τοπικών (του Αφγανιστάν) και διεθνών φορέων στο συνέδριο δείχνει την σημαντικότητα της εθνικής στρατηγικής NESP-I όχι μόνο για τον εκπαιδευτικό τομέα, ο οποίος εκσυγχρονίζεται αλλά και για την διαδικασία της ανοικοδόμησης του κράτους και του έθνους.

Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν δύο μεγάλα έργα. Το ένα είναι τα αποτελέσματα της πρώτης έρευνας που έγινε στα σχολεία, μια ολοκληρωμένη και αξιόπιστη αναφορά με δεδομένα από το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Το δεύτερο, είναι το πλάνο του υπουργείου για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου Συστήματος Πληροφοριών για την Εκπαιδευτική Διαχείριση (Education Management Information System- EMIS)¹²⁰.

Με την ολοκλήρωση της εθνικής στρατηγικής, το ΙΙΕΡ θα μπορούσε να αποχωρήσει από το Αφγανιστάν έχοντας πετύχει τον πρωταρχικό του στόχο: τη στήριξη του υπουργείου για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος εναρμονισμένου με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της εκπαίδευσης. Από την άλλη, το Υπουργείο Παιδείας δεν ήταν έτοιμο ούτε κατάλληλα καταρτισμένο για να αναλάβει την εφαρμογή και την διαχείριση της εθνικής στρατηγικής. “Ο ρόλος του ΙΙΕΡ ήταν σημαντικός για τη δεύτερη φάση της εθνικής στρατηγικής που ήταν η εφαρμογή της, η διαχείριση της προόδου και τέλος η αξιολόγηση και η τροποποίηση του αρχικού πλάνου”¹²¹. Λόγω της στενής συνεργασίας με τα άτομα του υπουργείου και της προόδου που είχε επιτευχθεί στον τομέα της εκπαίδευσης, το ΙΙΕΡ συμφώνησε στη συνέχιση της συνεργασίας του με το υπουργείο. Αυτό που απασχολούσε τα άτομα του οργανισμού ήταν το αν η εθνική στρατηγική θα είχε θετικά αποτελέσματα δεδομένης της ασταθούς κατάστασης στη χώρα. Από την άλλη, διεθνείς οργανισμοί όπως το ΙΙΕΡ της UNESCO που δουλεύουν σε προβληματικά περιβάλλοντα θα πρέπει να αποδέχονται τη δυσκολία και να εργάζονται για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Στην περίπτωση του υπουργείου παιδείας του Αφγανιστάν, οι λειτουργοί δεν είχαν άλλη επιλογή από το να εφαρμόσουν τη στρατηγική παρά τις πολυάριθμες δυσκολίες.

¹¹⁸ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹¹⁹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹²⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹²¹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

Οι προκλήσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα οφείλονταν εκείνη την περίοδο στην δυσκολία που είχε το Υπουργείο Παιδείας να δημιουργήσει σταθερές εκπαιδευτικές δομές στην επαρχία, στο να συντονίσει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και στο να διασφαλίσει την ασφάλεια των σχολικών υποδομών ούτως ώστε να μπορούν οι εκπαιδευτικοί να παραδίδουν το μάθημα απρόσκοπτα στους μαθητές¹²². Μια άλλη σημαντική πρόκληση που αντιμετώπιζε το υπουργείο στην επαρχία είναι οι κοινότητες των Ταλιμπάν οι οποίοι εναντιώνονταν στην ιδέα να πηγαίνουν στο σχολείο τα κορίτσια. Επίσης, “είχαν απόλυτες και ακραίες απόψεις όσον αφορά την εκπαίδευση και διαφωνούσαν με την ιδέα τα παιδιά τους να παρακολουθούν μαθήματα, των οποίων η εκπαιδευτική ύλη σχεδιάστηκε από υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών καθώς θεωρούσαν ότι το κίνητρο πίσω από την βοήθεια που πρόσφεραν στη χώρα μέσω της UNESCO ήταν η χειραγώγηση και η προώθηση των δικών τους συμφερόντων”¹²³. Άλλες προκλήσεις που είχε να αντιμετωπίσει το Υπουργείο και η ΙΙΕΡ ήταν η δυσκολία πρόσβασης που είχαν ορισμένες εθνοτικές μειονότητες στην εκπαίδευση, οι πολιτικές που αφορούν τις γλώσσες που ομιλούνται στη χώρα, οι διαφορές ανάμεσα στην επαρχία και τις πόλεις, το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής ύλης όπως το μάθημα της ιστορίας αλλά και περιπτώσεις διαφθοράς και διαχείρισης όσον αφορά τον προϋπολογισμό του υπουργείου¹²⁴. Σύμφωνα με τον Giustozzi, το Αφγανικό κράτος χρησιμοποιούσε πάντα το εκπαιδευτικό σύστημα ως μέσο για να δημιουργήσει ομάδες γραφειοκρατών οι οποίοι θα ήταν πιστοί στις ιδεολογίες της αστικής άρχουσας τάξης¹²⁵. Ως εκ τούτου, ενδιαφέρονταν κυρίως για τη στελέχωση των υπηρεσιών του κράτους παρά για την βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου του Αφγανικού λαού στο σύνολό του. Αυτή η στάση του υπουργείου που υπήρξε διαχρονική για αρκετές δεκαετίες, δημιούργησε ένα αίσθημα απέχθειας των αγροτικών κοινοτήτων στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

Το ΙΙΕΡ είχε εμπλοκή και σε θέματα χάραξης πολιτικής στον τομέα της εκπαίδευσης. Παρόλο που τα καθήκοντα του οργανισμού περιορίζονταν στην παροχή στήριξης για την οικοδόμηση του εκπαιδευτικού συστήματος, λόγω της τεταμένης και ασταθούς κατάστασης που επικρατούσε στη χώρα, το ΙΙΕΡ είχε την υποχρέωση να εμπλακεί στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής¹²⁶. Η υποχρέωση αυτή προκύπτει από το καταστατικό της UNESCO και το πρόγραμμα *Education for All (EFA)*¹²⁷. Ως εκ τούτου, η αποστολή του

¹²² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹²³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹²⁴ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹²⁵ Giustozzi, A.(2010). *Nation-building is not for all: The politics of education in Afghanistan*. Kabul: Afghanistan Analysts Network.

¹²⁶ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹²⁷ Το *Education for All* (Εκπαίδευση για Όλους) είναι μια παγκόσμια πρωτοβουλία η οποία συστάθηκε από την UNESCO, το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, την UNICEF και την Παγκόσμια Τράπεζα με στόχο την προώθηση της βασικής εκπαίδευσης σε όλους τους ανθρώπους και τη μείωση του αναλφαβητισμού. Στα πλαίσια αυτής της πρωτοβουλίας έχει δημιουργηθεί ένα πλαίσιο με στόχους τους οποίους η κυβέρνηση κάθε κράτους προσπαθεί να υλοποιήσει. Το Αφγανιστάν ως χώρα με πολύ υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού και λόγω του προβληματικού εκπαιδευτικού συστήματος εφάρμοζε το πλαίσιο αυτό. Η ΙΙΕΡ, μέσω της εθνικής στρατηγικής

οργανισμού ήταν η οικοδόμηση της κατάρτισης του προσωπικού του υπουργείου και η όσο το δυνατόν καλύτερη προετοιμασία του για την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής και της επίτευξης των στόχων του EFA. Η εθνική στρατηγική έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία του NESP-II, του δεύτερου ολοκληρωμένου πλάνου για τον τομέα της εκπαίδευσης, που αποτέλεσε μια βελτιωμένη εκδοχή της πρώτης στρατηγικής¹²⁸.

NESP-I προσπαθούσε να στηρίξει τη χώρα στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων του EFA. International Bureau of Education. (2000). *Education for All (EFA)*. [online]. Available at: <http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology/e/education-all-efa>

¹²⁸ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

6.7. Εφαρμογή και αναθεώρηση της Στρατηγικής NESP-I (2007-2008)

Η εθνική στρατηγική NESP-I κατέστησε το υπουργείο ένα ισχυρό συντονιστικό φορέα για τις υπόλοιπες υπηρεσίες του τομέα της εκπαίδευσης. Μέσω της ανάπτυξης της στρατηγικής, το υπουργείο κατάφερε να προσαρμόσει τα κονδύλια και τις χορηγίες των δωρητών με τις βασικές αρχές και τις προτεραιότητες της τομεακής προσέγγισης της εκπαίδευσης. Το μόνο στοιχείο που έλειπε ήταν να διατηρηθεί ένας πολιτικός διάλογος μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων. “Το ΙΙΕΡ διοργάνωσε ανεπίσημες σημαντήσεις με δωρητές οι οποίοι είχαν ένα κοινό όραμα για την εκπαίδευση. Οι δωρητές ήταν η Σουηδία, η Νορβηγία, η Δανία, ο Καναδάς, η UNICEF, η Παγκόσμια Τράπεζα, το USAID και η UNESCO”¹²⁹. Οι συναντήσεις αυτές έγιναν με στόχο να οικοδομηθεί εμπιστοσύνη μεταξύ των δρώντων, αμοιβαία κατανόηση και μια κοινή διαχειριστική γραμμή. Η σύμπραξη των δρώντων αυτών οδήγησε στη δημιουργία του Σώματος Εκπαιδευτικής Ανάπτυξης (Education Development Board EDB) το Δεκέμβριο του 2008, το οποίο είχε από εκείνη τη στιγμή και έπειτα τακτικές συναντήσεις¹³⁰. Το 2010 το Σώμα Εκπαιδευτικής Ανάπτυξης μετονομάστηκε σε Συμβούλιο Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (Human Resource Development Board – HRDB) και είχε το καθήκον να συντονίζει την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του Αφγανιστάν και έτσι ο σκοπός του διευρύνθηκε και δεν αφορούσε μόνο τον τομέα της εκπαίδευσης. Το Συμβούλιο είχε εμπλοκή με εκπροσώπους από άλλα υπουργεία (Υπουργείο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Υπουργείο των Γυναικίων Θεμάτων, Υπουργείο Εργασίας)¹³¹. Η δημιουργία του σώματος αυτού ήταν μια πρωτοβουλία που δημιουργήθηκε κατά την υπουργία του *Atmar* και διατηρήθηκε για πολλά χρόνια. Το έργο του σώματος ήταν χρήσιμο καθώς διοργανώθηκαν 13 Εκπαιδευτικά Συνέδρια και Ομάδες Εργασίας τα οποία συνεδρίαζαν πάνω σε θέματα της εκπαίδευσης και είχαν ρόλο στην περαιτέρω ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δράσεων καθώς και στην προσέλκυση κονδυλίων και στήριξης.

Η δημιουργία του σώματος αλλά και οι πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν την περίοδο εκείνη οφείλονταν στην μακρόχρονη και στενή σχέση μεταξύ του υπουργείου παιδείας και του ΙΙΕΡ. Η στενή συνεργασία μεταξύ των δύο φορέων οδήγησε στη δημιουργία του NESP-I, το οποίο ενίσχυσε την αξιοπρέπεια, την αυτοπεποίθηση και την ικανότητα των λειτουργών του υπουργείου. Το θετικό κλίμα που υπήρχε μετά τη δημιουργία της στρατηγικής οδήγησε στη ανάπτυξη της δεύτερης στρατηγικής NESP-II, με το ΙΙΕΡ να αναλαμβάνει ρόλο συμβουλευτικής υπηρεσίας.

Πριν την έναρξη του σχεδιασμού της δεύτερης στρατηγικής NESP II, τόσο το υπουργείο όσο και το ΙΙΕΡ έκαναν αξιολόγηση του περιεχομένου, των στόχων και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της εθνικής στρατηγικής. Ενώ υπήρχε ένα αίσθημα αισιοδοξίας μετά την ολοκλήρωση της στρατηγικής που ήταν το πρώτο ολοκληρωμένο πλαίσιο για την εκπαίδευση μετά από δεκαετίες, στην ουσία “η στρατηγική παρέμενε ένα ουτοπικό όραμα για το πώς θα μπορούσε να ήταν ο εκπαιδευτικός τομέας. Η στρατηγική

¹²⁹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹³⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹³¹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

περιείχε στόχους που ήταν ανέφικτο να πραγματοποιηθούν”¹³². Για το λόγο αυτό, οι εκπρόσωποι του ΙΙΕΡ εξέφρασαν την πεποίθηση ότι η στρατηγική NESP-II θα πρέπει να είναι πιο λειτουργική και να θέτει ρεαλιστικούς στόχους που θα μπορούν να υλοποιηθούν. Το οποιοδήποτε πλάνο θα έπρεπε να περιέχει ένα βασικό υλοποιήσιμο σενάριο και θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη η δυνατότητα του υπουργείου στη διαχείριση και εφαρμογή οποιουδήποτε στρατηγικού σχεδίου.

Στο ίδιο πλαίσιο υπεραισιόδοξης στάσης, βρίσκονταν και οι χώρες-χορηγοί οι οποίοι παρουσίαζαν στα κοινοβούλιά τους την στρατηγική ως ένα σωτήριο έργο προκειμένου να διατηρήσουν τα κονδύλια που δίνονταν στο Αφγανιστάν. Παρουσίαζαν την στρατηγική και την εκπαίδευση ως ένα παράγοντα που οδηγεί στην ειρήνη¹³³. Το Υπουργείο Παιδείας του Αφγανιστάν είχε την προτίμηση οι χώρες-χορηγοί να είναι ευέλικτοι και πρόθυμοι να στηρίξουν κάθε προσπάθεια που αφορούσε την οικοδόμηση του τομέα της εκπαίδευσης. Το θετικό με τις χορηγίες που προέρχονταν από ισχυρές χώρες είναι ότι οι εκπρόσωποι των χωρών αυτών ήταν πρόθυμοι και ικανοί να παρέχουν συμβουλευτικές και τεχνικές υπηρεσίες προς το υπουργείο.

¹³² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹³³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

6.8. Αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής NESP-I και σχεδιασμός της επόμενης Στρατηγικής NESP-II (2008-2010)

Η εθνική στρατηγική εφαρμόστηκε το 2006 αλλά χρειάστηκε να αναθεωρηθεί το 2008. Η αναθεώρηση πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή του ΙΙΕΡ στην Καμπούλ τον Ιούλιο του 2008. Το Υπουργείο και ιδιαίτερα το Τμήμα Σχεδιασμού της Εκπαίδευσης είχαν δεχθεί έντονη κριτική για το περιεχόμενο της στρατηγικής και διενήργησαν ένα ανεπίσημο έλεγχο.

Το 2008, η κυβέρνηση του Αφγανιστάν παρουσίασε την Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης του Αφγανιστάν¹³⁴ (Afghanistan National Development Strategy – ANDS) σε συνέδριο στο Παρίσι. Η στρατηγική αυτή περιέχει βασικούς στόχους και ορόσημα στα θέματα της ασφάλειας, της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το κείμενο αυτό αποτελεί έγγραφο χάραξης πολιτικής και ως εκ τούτου η στρατηγική για την εκπαίδευση (NESP) έπρεπε να εναρμονιστεί μαζί του¹³⁵.

Οι στόχοι του ANDS ήταν πολύ σημαντικοί και για την εκπαίδευση καθώς το 2008, παρατηρήθηκε ότι ο αριθμός των επιθέσεων σε σχολεία, εκπαιδευτικούς και μαθητές είχε τριπλασιαστεί σε σχέση με δύο χρόνια πριν και έφτασε σε αριθμό τις 670 επιθέσεις¹³⁶. Οι επιθέσεις αυτές ήταν ένα πολύ εμφανές εμπόδιο για την επίτευξη των στόχων της NESP-I. Συνεπώς, η αναθεώρηση του κειμένου ήταν απαραίτητη καθώς ήταν αναγκαίο να τεθούν στρατηγικές για την ασφάλεια, για τον περιορισμό των κινδύνων καθώς και μηχανισμοί αποκατάστασης.

Η διαδικασία αναθεώρησης του NESP-I έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία του NESP-II. Η διαφορά με την πρώτη στρατηγική ήταν ότι για τη δεύτερη το υπουργείο χρησιμοποίησε λιγότερη τεχνική βοήθεια από το ΙΙΕΡ¹³⁷. Για την πρώτη στρατηγική απασχολήθηκαν κυρίως υπάλληλοι που γνώριζαν καλά Αγγλικά αλλά και διεθνείς σύμβουλοι. Αυτοί οι οποίοι δεν είχαν μεγάλη ανάμειξη ήταν οι δημόσιοι υπάλληλοι του υπουργείου που δεν μιλούσαν Αγγλικά και δεν είχαν ψηφιακές δεξιότητες (γνώση χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών).

Την αρχική περίοδο του σχεδιασμού του NESP-II το υπουργείο οργάνωσε την σχεδιαστική διαδικασία χωρίς βοήθεια από ξένους παράγοντες και δημιούργησε την πρώτη μορφή του NESP-II (2010-2014) στην

¹³⁴ Η Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης του Αφγανιστάν (ANDS) αποτελεί επίσημη έκθεση της κυβέρνησης του Αφγανιστάν και χρησιμοποιήθηκε ως Στρατηγικό έγγραφο για την μείωση της φτώχειας στη χώρα. Η έκθεση έθετε συγκεκριμένους στόχους και τομείς στους οποίους θα έπρεπε να σημειωθεί βελτίωση. Οι τομείς ήταν η ασφάλεια (διατήρηση της ασφάλειας και της κυριαρχίας του κράτους, ισχυρότερο νομικό πλαίσιο), διακυβέρνηση, δίκαιο και ανθρώπινα δικαιώματα (ενίσχυση των δημοκρατικών διαδικασιών και των ινστιτούτων), οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (μείωση της φτώχειας, πρόοδος όσον αφορά τους Στόχους Ανάπτυξης της Χιλιετίας - Millennium Sustainable Goals). Islamic Republic of Afghanistan. (2008). Afghanistan National Development Strategy (2008-2013).

¹³⁵ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹³⁶ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹³⁷ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

τοπική γλώσσα Dari. Το τμήμα που διαχειρίστηκε την διαδικασία και έδινε τεχνικές συμβουλές ήταν το Τμήμα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Υπουργείου¹³⁸. Οπότε, η διαδικασία έγινε εσωτερικά, πράγμα που δείχνει ότι το τμήμα είχε την ικανότητα και την εμπειρία, λόγω της ετοιμασίας της πρώτης στρατηγικής, για να στηρίξει τη δημιουργία της δεύτερης. Η εμπλοκή στη διαδικασία αυτή μόνο εθνικών και τοπικών φορέων και υπηρεσιών του κράτους δείχνει την προσπάθεια 'αφγανοποίησης' του εκπαιδευτικού συστήματος και προόδου ως προς την διαδικασία οικοδόμησης έθνους και κράτους.

Όλα τα τμήματα του υπουργείου παιδείας συμμετείχαν όπου ήταν αναγκαίο και με βάση την εξειδίκευσή τους, στη διαδικασία σχεδιασμού της NESP-II. Η εμπλοκή τοπικών φορέων βοήθησε ώστε να γίνει μια ανάλυση της κατάστασης της εκπαίδευσης και οι προτεινόμενες πολιτικές και στρατηγικές προέκυψαν από το προσωπικό του υπουργείου και όχι από ξένους παράγοντες. Το υπουργείο διαχειρίστηκε με αποτελεσματικότητα την διαδικασία σχεδιασμού της νέας στρατηγικής, πράγμα που αποδεικνύει ότι η ικανότητα, οι τεχνικές γνώσεις και η κατάρτισή του βελτιώθηκαν σε σχέση με την περίοδο σχεδιασμού του NESP-I. Επιπλέον, διαφαίνεται και η αποτελεσματική δουλειά του ΙΙΕΡ στην βελτίωση των δεξιοτήτων των κρατικών λειτουργών μέσω των εκπαιδεύσεων που έγιναν.

Η εμπλοκή του ΙΙΕΡ στη διαδικασία σχεδιασμού του NESP-II ήταν πολύ πιο στοχευμένη, συγκεκριμένη και επικεντρωμένη στην παροχή τεχνικών συμβουλών. Πιο συγκεκριμένα, το ΙΙΕΡ οργάνωσε τη δημιουργία ενός μοντέλου προβολής και προσομοίωσης ειδικά σχεδιασμένου για την περίπτωση του Αφγανιστάν¹³⁹. Το εργαλείο δημιουργήθηκε από μια μικρή ομάδα που αποτελούνταν από λειτουργούς του Τμήματος Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του υπουργείου και ένα εξειδικευμένο λειτουργό του ΙΙΕΡ, ο οποίος εφάρμοζε τις αρχές της ανάπτυξης ικανοτήτων (capacity building) του οργανισμού. Η υπηρεσία του υπουργείου είχε τον πρωταρχικό ρόλο στην παροχή δεδομένων και πληροφοριών. Στα πλαίσια εργασιών της εν λόγω ομάδας, "διοργανώθηκαν και εργαστήρια κατάρτισης και το εργαλείο χρησιμοποιήθηκε κυρίως για την δημιουργία σεναρίων για τη διευκόλυνση του διαλόγου σε θέματα πολιτικής εντός του υπουργείου"¹⁴⁰.

Σε σχέση με το NESP-II, το ΙΙΕΡ στήριξε το Υπουργείο στην ανάπτυξη του περιεχομένου του δίνοντας κατευθύνσεις και συμβουλές. Επίσης, στήριξε την διαδικασία τροποποίησης της εκδοχής του κειμένου στα Αγγλικά. Το NESP-II ετοιμάστηκε κυρίως από το Υπουργείο Παιδείας αλλά δόθηκε ανατροφοδότηση σε σχέση με το περιεχόμενό του από διάφορους συμβούλους σε πολλές υπηρεσίες. Το γεγονός ότι το αρχικό κείμενο της στρατηγικής γράφτηκε στη Dari (μια από τις δύο βασικές γλώσσες του Αφγανιστάν και η γλώσσα που χρησιμοποιείται παραδοσιακά στην δημόσια διοίκηση) αποτελεί απόδειξη ότι το ίδιο το Υπουργείο ήταν επικεφαλής της διαδικασίας ετοιμασίας και σύνθεσης της στρατηγικής.

Η εθνική στρατηγική NESP-II καθυστέρησε να τεθεί σε εφαρμογή λόγω διαφόρων εσωτερικών διαδικασιών εντός του Υπουργείου Παιδείας. Τον Οκτώβριο του 2009, η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Ανάπτυξης (EDB) και το Υπουργείο κάλεσαν μια ομάδα συμβούλων από το εξωτερικό για να πραγματοποιήσει μια ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης του εκπαιδευτικού τομέα και η τελική έκθεση

¹³⁸ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹³⁹ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁴⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

παρουσιάστηκε τον Ιούλιο του 2010. Η έκθεση συνέτεινε στη διαδικασία που εφάρμοζε η κυβέρνηση για την έγκριση της στρατηγικής Educational for All – Fast-Track Initiative (EFA-FTI)¹⁴¹ και την συμπερίληψή της στην NESP-II. “Με βάση τα συμπεράσματα αυτής της αναλυτικής έκθεσης αλλά και της αξιολόγησης που έγινε για την NESP-II, το Υπουργείο είχε αντίληψη του περιεχομένου της εθνικής στρατηγικής. Η αξιολόγηση έδειξε ότι η NESP-II ήταν υπερβολικά φιλόδοξο πλάνο και όχι αρκετά λειτουργικό και ως εκ τούτου υπήρχε η ανάγκη για την αναθεώρησή του”¹⁴². Το υπουργείο αναθεώρησε την NESP-II και ανέπτυξε μια προσωρινή ενδιάμεση έκθεση για την περίοδο 2011-2013 η οποία αφού εγκρίθηκε από τοπικούς φορείς που έδωσαν χρηματοδότηση, εφαρμόστηκε επίσημα.

¹⁴¹ Εκπαιδευτική στρατηγική που αναπτύχθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα η οποία έχει στόχο να βοηθήσει τις χώρες να αυξήσουν την επίδραση της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη και να καταπολεμήσουν τη φτώχεια, προσφέροντας βοήθεια για την επίτευξη των στόχων Education for All και των Στόχων Ανάπτυξης της Χιλιετίας (Millenium Development Goals). Ref: The World Bank. (2022). Education For All – Fast-Track Initiative (EFA-FTI). [Online]. Available at: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/451931468136188771/education-for-all-fast-track-initiative-efa-fti>

¹⁴² Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

7. Επισκόπηση του εκπαιδευτικού τομέα, της οικονομικής διαχείρισης των πόρων και του προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας και του ΙΙΕΡ

Το 2012, το γραφείο της UNESCO στην Καμπούλ και το ΙΙΕΡ πραγματοποίησαν την πρώτη Κοινή Επισκόπηση του Τομέα της Εκπαίδευσης (Education Joint Sector Review) μέσω του Συμβουλίου Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (HRDB)¹⁴³. Η έκθεση περιελάμβανε τα αποτελέσματα και την πρόοδο που επιτεύχθηκε σε σχέση με τους στόχους που καθορίζονταν στα στρατηγικά σχέδια των τεσσάρων τομέων της εκπαίδευσης του Αφγανιστάν: Τεχνική Εκπαίδευση Κατάρτισης, Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Αλφαριθμητισμός και Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έκθεσης, υπήρχε μεγάλη ανάγκη για περισσότερη χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού τομέα. Επίσης, ο τομέας είχε ανεπαρκή οριζόντιο διαρθρωτικό συντονισμό και πολλά προγράμματα εφαρμόζονταν την ίδια περίοδο με αποτέλεσμα να μην υπάρχει καλή διαχείριση. Υπήρχε επίσης η ανάγκη αντιμετώπισης της θεσμικής ικανότητας και του ανθρώπινου δυναμικού της κυβέρνησης. “Διαπιστώθηκε επίσης ότι υπήρχαν φυλετικές ανισότητες αλλά και ανισότητες μεταξύ του αγροτικού, αστικού και περιφερειακού τομέα”¹⁴⁴. Υπήρχε ακόμα και ανισότητα στην κατανομή των κονδυλίων της κυβέρνησης.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι το 2010 μόνο “το 12% του εθνικού βασικού προϋπολογισμού προοριζόταν για την εκπαίδευση. Ο προϋπολογισμός του 2010 ήταν \$523 εκατομμύρια δολάρια (Αμερικής) από τα οποία μόνο τα \$4,5 εκατομμύρια δόθηκαν για τις ανάγκες της εκπαίδευσης”¹⁴⁵. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του υπουργείου, για την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής NESP-II (2010-2014) “θα χρειαζόταν περίπου \$8 δισεκατομμύρια για μια περίοδο 5 χρόνων προκειμένου να εφαρμοστούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα της στρατηγικής. Αυτό ισοδυναμεί με \$1,6 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο”¹⁴⁶. Σύμφωνα με αυτό το χρηματοδοτικό σχέδιο, το υπουργείο παιδείας θα απασχολούσε 27,200 νέους εκπαιδευτικούς και δημόσιους υπαλλήλους στον τομέα της εκπαίδευσης. Ωστόσο, “λόγω της έλλειψης εθνικών οικονομικών πόρων, του περιορισμένου προϋπολογισμού αλλά και των μεγάλων αναγκών που υπήρχαν σε άλλους τομείς όπως η ασφάλεια και η υγεία, το Υπουργείο Οικονομικών αποφάσισε να εργοδοτήσει μόνο 10 χιλιάδες νέες θέσεις για το 2010, πράγμα που συνάδει με τον τακτικό προϋπολογισμό”¹⁴⁷. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Αφγανική κυβέρνηση μπορούσε να χρησιμοποιήσει μόνο το 65% του τακτικού προϋπολογισμού, που προερχόταν από εσωτερικά έσοδα. Ο υπόλοιπος τακτικός προϋπολογισμός αλλά και τα κονδύλια για αναπτυξιακά έργα προέρχονταν από τη

¹⁴³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁴⁴ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE’s perspective. In: On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan. IIEP: Paris.

¹⁴⁵ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE’s perspective. In: On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan. IIEP: Paris.

¹⁴⁶ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE’s perspective. In: On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan. IIEP: Paris.

¹⁴⁷ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE’s perspective. In: On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan. IIEP: Paris.

διεθνή κοινότητα. Για το λόγο αυτό, η χώρα θα παρέμενε εξαρτήμενη από τη διεθνή βοήθεια μακροπρόθεσμα. Η έλλειψη κονδυλίων ήταν από τους βασικούς λόγους που το υπουργείο παιδείας δεν μπορούσε να εφαρμόσει πλήρως τα αναπτυξιακά προγράμματα που σχεδίαζε και ως εκ τούτου δεν μπορούσε να καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού για ποιοτική εκπαίδευση.

Η κακή οικονομική διαχείριση των οικονομικών πόρων του υπουργείου ήταν και απόρροια των γραφειοκρατικών διαδικασιών της κυβέρνησης και των ξένων δωρητών, της ανασφάλειας που επικρατούσε, και της περιορισμένης κατάρτισης των υπαλλήλων σε τοπικό επίπεδο. Το τεχνικό τμήμα του υπουργείου παιδείας δεν είχε την εξειδίκευση ούτε την κατάρτιση για την διαχείριση των κονδυλίων και των οικονομικών πόρων λόγω της πολιτικής αστάθειας που επικρατούσε για δεκαετίες. Λόγω της κατάστασης αυτής, το υπουργείο αναγκάστηκε να εργοδοτήσει εξειδικευμένους και ικανούς επαγγελματίες στον τομέα των οικονομικών μέσω των χωρών δωρητών, των μη κυβερνητικών οργανισμών αλλά του ιδιωτικού τομέα οι οποίοι είχαν ψηλές μισθοδοτικές απαιτήσεις. Αυτό περιοριζε ακόμα περισσότερο τα οικονομικά του υπουργείου. Η έλλειψη κατάρτισης των λειτουργών του υπαλλήλου και η ανάγκη στήριξης από τους ξένους επαγγελματίες δημιουργεί μια νέα μορφή εξάρτησης¹⁴⁸. Το υπουργείο βρισκόταν σε ένα φαύλο κύκλο. Λόγω της μειωμένης κατάρτισης των υπαλλήλων του, το υπουργείο δεν μπορούσε να διαχειριστεί και να καταναίμει σωστά τον προϋπολογισμό. Επιπλέον, λόγω του χαμηλού προϋπολογισμού δεν μπορούσε να αυξήσει την κατάρτιση των υπαλλήλων του.

Πέρα από τους ανεπαρκείς οικονομικούς πόρους του υπουργείου, η έλλειψη κατάρτισης αλλά και η μειωμένη πρόοδος που παρατηρείτο όσον αφορά την ανάπτυξη της ικανότητας (capacity building) στους λειτουργούς του υπουργείου οφείλεται και σε άλλους λόγους. Η χαμηλή μισθοδοσία είχε ως αποτέλεσμα την έλλειψη αφοσίωσης των υπαλλήλων. Οι δημόσιοι υπάλληλοι λάμβαναν την περίοδο 2010-2011, 60-160 δολάρια (Αμερικής) το μήνα, ποσό που δεν ήταν αρκετό για να καλυφθούν οι ανάγκες τους. Σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούσαν να γίνουν αυξήσεις στους μισθούς λόγω του ότι η πλειοψηφία των δημόσιων υπαλλήλων δεν είχαν τις απαιτούμενες γνώσεις (διπλώματα, πτυχία) δεν μπορούσαν να διεκδικήσουν μεγαλύτερο μισθό. Επιπλέον, σε επίπεδο μισθοδοσίας των υπαλλήλων υπήρχαν ανισότητες και αυτό οφειλόταν στο προφίλ του κάθε υπαλλήλου¹⁴⁹.

Οι υπάλληλοι του υπουργείου χωρίζονταν σε τρεις κατηγορίες: οι δημόσιοι υπάλληλοι (η ομάδα με την μικρότερη κατάρτιση), οι Αφγανοί Τεχνικοί Βοηθοί (Technical Assistant or Advisor) οι οποίοι είχαν μεγαλύτερο μισθό, μιλούσαν Αγγλικά και μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν ηλεκτρονικό υπολογιστή. Η τρίτη κατηγορία ήταν οι διεθνείς σύμβουλοι που είχαν πολύ υψηλούς μισθούς λόγω των προσόντων τους. Σε πολλές περιπτώσεις, οι διεθνείς οργανισμοί και οι χώρες που έδιναν κονδύλια προτιμούσαν να εργοδοτούν τεχνικούς βοηθούς λόγω των προσόντων τους πράγμα που έκανε ακόμα μεγαλύτερη την ανισότητα μεταξύ των εργασιακών ομάδων του υπουργείου. Επιπλέον, πολλοί τεχνικοί βοηθοί

¹⁴⁸ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE's perspective. In: *On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan*. IIEP: Paris.

¹⁴⁹ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE's perspective. In: *On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan*. IIEP: Paris.

αναζητούσαν εργασία μέσω των διεθνών οργανισμών και έτσι το υπουργείο έχανε τους ικανούς υπαλλήλους του¹⁵⁰.

Αυτή η κατάσταση είχε σοβαρές επιπτώσεις στην εικόνα που είχε το υπουργείο προς τους ξένους χορηγούς και επενδυτές. Λόγω της ασταθούς κατάστασης που επικρατούσε εντός του υπουργείου, την έλλειψη οργάνωσης και επαρκούς κατάρτισης των υπαλλήλων, οι περισσότεροι διεθνείς δωρητές παρέκαμπταν το υπουργείο και έδιναν τα κονδύλια κατευθείαν στους διεθνείς και τοπικούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς για να τα διαχειριστούν οι ίδιοι¹⁵¹. Αυτό είχε θετικό αντίκτυπο στα εκπαιδευτικά προγράμματα και στην επίτευξη των στόχων του υπουργείου αλλά από την άλλη, η διαδικασία αυτή αποδυνάμωνε το ίδιο το υπουργείο και τον ηγετικό του ρόλο ως συντονιστή της δημόσιας παιδείας.

¹⁵⁰ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁵¹ Arefee, M.A. (2011). *Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE's perspective*. In: *On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan*. IIEP: Paris.

8. Η θετική πορεία της εκπαίδευσης μετά την εφαρμογή των Εθνικών Στρατηγικών και η ανάγκη δημιουργίας των κοινοτικών σχολείων

Η εποχή που ακολούθησε από το 2001 και έπειτα, μέχρι και το 2021 αποτέλεσε περίοδο σταθερής αλλά ανοδικής εξέλιξης για την εκπαίδευση. Σε αυτό συνέτειναν η Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης του Αφγανιστάν (ANDS), οι Στόχοι Ανάπτυξης της Χιλιετίας του Αφγανιστάν, το πρόγραμμα της UNESCO Εκπαίδευση για όλους (EFA) και η NESP. Το σχολικό σύστημα διευρύνθηκε σε όλη τη χώρα το ίδιο και οι εγγραφές των μαθητών. Τα αγόρια και τα κορίτσια επέστρεψαν στο σχολείο και την περίοδο 2010-2011, ο αριθμός των κοριτσιών που πήγαιναν στο σχολείο ήταν ο μεγαλύτερος που είχε δει ποτέ η χώρα μέχρι εκείνη τη στιγμή. Από το 2005 μέχρι το 2010, οι εγγραφές στην εκπαίδευση αυξήθηκαν από 900 χιλιάδες σε 6,4 εκατομμύρια σύμφωνα με την Εθνική Σχολική Έρευνα του 2008. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το ποσοστό των κοριτσιών στο σχολικό πληθυσμό αυξήθηκε από σχεδόν 0% το 2001 σε 37% το 2007¹⁵². Επιπρόσθετα, ο αριθμός των γυναικών εκπαιδευτικών που αποκτούσαν κατάρτιση ανερχόταν σε δεκάδες χιλιάδες. Πέραν της επίσημης εκπαίδευσης, η κυβέρνηση εφαρμόζει προγράμματα αλφαριθμητισμού και την περίοδο 2010-2011, αναμενόταν να συμμετάσχουν σε αυτά τα προγράμματα, περίπου ένα εκατομμύριο νέοι και ενήλικες.

Ένα στοιχείο που δυσχέραινε το έργο του Υπουργείου Παιδείας στην παροχή εκπαίδευσης στην επαρχία είναι το γεγονός ότι 75% του πληθυσμού διαμένει σε αγροτικές περιοχές και το 50% αυτού του πληθυσμού είναι νέοι¹⁵³. Συνεπώς, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού δεν λάμβανε ούτε τη στοιχειώδη εκπαίδευση λόγω της μεγάλης απόστασης από το κέντρο, της έλλειψης υποδομών αλλά και της μη ετοιμότητας του υπουργείου να παρέχει ποιοτική εκπαίδευση σε κάθε απομακρυσμένη περιοχή της χώρας.

Όσον αφορά την δημόσια παιδεία και το σχολικό σύστημα, 83 χιλιάδες παιδιά αποφοίτησαν από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 2008 (συμπεριλαμβανομένων των απόφοιτων που προέρχονται από άλλες χώρες). Ο αριθμός αυτός αποτελεί τον μεγαλύτερο αριθμό αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που είχε καταγραφεί ποτέ στο Αφγανιστάν. Ακόμα ένα θετικό στοιχείο της προσπάθειας του υπουργείου, του IIEP και των υπόλοιπων διεθνών εμπλεκόμενων φορέων είναι το γεγονός ότι ο αριθμός των εκπαιδευτικών που απασχολούνταν στην εκπαίδευση αυξήθηκε από 20,700 σε 158 χιλιάδες το 2008, εκ των οποίων το 29% ήταν γυναίκες¹⁵⁴.

Την περίοδο 2010-2011, περίπου 2,2 εκατομμύρια κορίτσια φοιτούσαν στο σχολείο. Στις αστικές περιοχές, ο αριθμός των εγγραφών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν υψηλότερος από ότι στις επαρχίες και η αναλογία μεταξύ αγοριών και κοριτσιών που φοιτούσαν στο δημοτικό σχολείο ήταν ένας προς ένα. Σύμφωνα με την Εθνική Έρευνα για την Εκπαίδευση του 2008, ο μέσος όρος των εγγραφών στις αγροτικές περιοχές ήταν 27% για τα κορίτσια και 44% για τα αγόρια. Παρόλο που το ποσοστό των κοριτσιών στο σχολείο ήταν εκείνη την περίοδο πολύ υψηλό, διαφαίνεται ότι υπήρχε αρκετά μεγάλη

¹⁵² Ministry of Education. (2008). *The Development of Education – National Report of the Islamic Republic of Afghanistan*. Ministry of Education: Kabul.

¹⁵³ Arooje, R and Burrige, N. (2020). *School Education in Afghanistan: Overcoming the Challenges of a Fragile State*. Springer Nature Singapore, 1-30.

¹⁵⁴ UNESCO Kabul. (2010). *UNESCO Country Programming Document (UCPD): Afghanistan, 2010-2011*. Afghanistan: Kabul.

διαφορά με τα αγόρια¹⁵⁵. Τα κορίτσια είχαν να αντιμετωπίσουν πολλές δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση. Μερικές προκλήσεις είναι: οι μεγάλες αποστάσεις μεταξύ του σπιτιού και του σχολείου τους, ο περιορισμός στις μετακινήσεις που είχαν τα κορίτσια, έλλειψη γυναικών εκπαιδευτών, ακατάλληλες υποδομές και το πιο σημαντικό που ήταν η μειωμένη αξία που υπήρχε στην εκπαίδευση των γυναικών. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, στις αστικές περιοχές οι εγγραφές στο σχολείο ήταν πολύ ψηλότερες από ότι στις γεωργικές. Μάλιστα, σε ορισμένες απομακρυσμένες περιοχές, στα νότια και νοτιοανατολικά, το ποσοστό ήταν πολύ χαμηλό. Συγκεκριμένα, “στη Zabul το ποσοστό εγγραφών έφτανε μόλις το 1%, στην Uruzgan επίσης στο 1%, στο Helmand το 6% και στην Paktika το 9%”¹⁵⁶. Για να αντιμετωπιστούν τα χαμηλά ποσοστά εγγραφών στις επαρχίες, δημιουργήθηκαν τα κοινοτικά σχολεία (community based schools) τα οποία αποτέλεσαν μια εναλλακτική λύση για την εκπαίδευση των κοριτσιών¹⁵⁷. Τα κοινοτικά σχολεία δεν αποτελούσαν μέρος του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος και η διαχείρισή τους γινόταν με διαφορετικές προσεγγίσεις προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των ατόμων που ζούσαν στην επαρχία.

¹⁵⁵ UNESCO Kabul. (2010). UNESCO Country Programming Document (UCPD): Afghanistan, 2010-2011. Afghanistan: Kabul.

¹⁵⁶ UNESCO Kabul. (2010). UNESCO Country Programming Document (UCPD): Afghanistan, 2010-2011. Afghanistan: Kabul.

¹⁵⁷ UNESCO Kabul. (2010). UNESCO Country Programming Document (UCPD): Afghanistan, 2010-2011. Afghanistan: Kabul.

9. Ο θεσμός των κοινοτικών σχολείων

Τα κοινοτικά σχολεία δεν αφορούσαν μόνο τα κορίτσια αλλά και τους ανθρώπους που ζούσαν στην επαρχία και δεν είχαν λάβει τη βασική εκπαίδευση. Οι άνθρωποι αυτοί έχουν πιο παραδοσιακές και συντηρητικές αξίες. Στατιστικά, “μόνο το 29% των ανθρώπων που ζουν στην επαρχία έχουν λάβει τη βασική εκπαίδευση ενώ στις αστικές περιοχές το ποσοστό ανέρχεται στο 53%”¹⁵⁸. Ορισμένοι από τους λόγους που είναι δύσκολη η παροχή και η πρόσβαση στην εκπαίδευση στις επαρχίες είναι η φτώχεια που επικρατεί στις περιοχές αυτές, η κακή διακυβέρνηση, η έλλειψη ασφάλειας και η μεγάλη απόσταση από τα αστικά κέντρα. Για να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες αυτές, δημιουργήθηκαν με την βοήθεια και ξένων επενδυτών, τα κοινοτικά σχολεία που στόχευαν στην παροχή εκπαίδευσης στα παιδιά και κυρίως στα κορίτσια. Στην περίπτωση των κοινοτικών σχολείων, πολλές πρωτοβουλίες προέρχονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις και όχι τόσο από την UNESCO. Οι οργανώσεις προσφέρουν το πρόγραμμα με το υπουργείο να επιβλέπει και να διαχειρίζεται συνολικά το έργο. Στο πλαίσιο αυτών των σχολείων προσφέρονται μαθήματα παρά ένα οργανωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα όπως συμβαίνει στην δημόσια παιδεία. Τα μαθήματα παραδίδονται συνήθως στο σπίτι και μια τάξη αποτελείται από περίπου 25-30 μαθητές. Ο σκοπός των κοινοτικών σχολείων είναι να παρέχεται πρόσβαση στην εκπαίδευση σε απομονωμένες περιοχές. Πολλά κοινοτικά σχολεία προσφέρουν προγράμματα ταχείας εκπαίδευσης (accelerated study programs) στα οποία η διδακτέα ύλη δύο χρόνων παραδίδεται συμπυκνωμένη σε ένα χρόνο ούτως ώστε τα παιδιά να είναι καλά προετοιμασμένα για να πάνε στο δημόσιο σχολείο¹⁵⁹. Το πρόγραμμα αυτό ήταν ιδανικό για τις γυναίκες καθώς η εκπαίδευσή τους σταματούσε λόγω των συγκρούσεων ή λόγω της μη προσβασιμότητας των σχολείων από γυναίκες εκπαιδευτικούς.

Λόγω των αυστηρών θρησκευτικών κανόνων και παραδόσεων οι γυναίκες δεν μπορούν να παρακολουθούν μαθήματα στα οποία καθηγητής είναι άντρας. Ένας άλλος βασικός λόγος που η ταχύρρυθμη εκπαίδευση ήταν απαραίτητη για τις γυναίκες ήταν το ότι στο Αφγανιστάν υπάρχει η παράδοση οι γυναίκες να παντρεύονται σε μικρή ηλικία. Το ένα τρίτο των γυναικών περίπου παντρεύονται πριν κλείσουν τα 18 παρόλο που ο Αφγανικός νόμος προβλέπει ότι μια γυναίκα πρέπει να είναι τουλάχιστον 16 χρονών για να παντρευτεί ή 15 με την σύμφωνη γνώμη του πατέρα ή του κηδεμόνα¹⁶⁰. Σύμφωνα με το Human Rights Watch, ο νόμος αυτός σπάνια εφαρμόζεται¹⁶¹. Ο γάμος σε τόσο μικρή ηλικία επηρεάζει αρνητικά το ψυχισμό των γυναικών και τους αποκλείει την ευκαιρία για εκπαίδευση λόγω των υποχρεώσεων του γάμου και της μητρότητας. Επιπλέον, ένας ακόμη σημαντικός λόγος που η ταχύρρυθμη εκπαίδευση στα κοινοτικά σχολεία είναι απαραίτητη για τα κορίτσια είναι το ότι “οι ίδιοι οι γονείς δεν επιθυμούν οι κόρες τους να πηγαίνουν στο σχολείο ή το πανεπιστήμιο,

¹⁵⁸ Arooje, R and Burrige, N. (2020). School Education in Afghanistan: Overcoming the Challenges of a Fragile State. Springer Nature Singapore, 1-30.

¹⁵⁹ Arooje, R and Burrige, N. (2020). School Education in Afghanistan: Overcoming the Challenges of a Fragile State. Springer Nature Singapore, 1-30.

¹⁶⁰ Human Rights Watch. (2017). Afghanistan: Girls struggle for an education. Available at: <https://www.hrw.org/news/2017/10/17/afghanistan-girls-struggle-education>

¹⁶¹ Arooje, R and Burrige, N. (2020). School Education in Afghanistan: Overcoming the Challenges of a Fragile State. Springer Nature Singapore, 1-30

ιδιαίτερα αν μένουν μακριά από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα”¹⁶². Υπάρχει επίσης ο κίνδυνος οι γυναίκες να πέσουν θύματα κακοποίησης στο δρόμο.

Η μειωμένη παρουσία των γυναικών στην εκπαίδευση και ο χαμηλός αριθμός γυναικών εκπαιδευτικών οφείλεται και σε άλλους λόγους. Σύμφωνα με το IIEP, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό γυναικών εγκατέλειπαν το σχολείο στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης οι προσοντούχες γυναίκες εκπαιδευτικοί δεν μπορούσαν διοριστούν και να μεταφερθούν από τις αστικές περιοχές στις επαρχίες. Αυτό αποτελεί επίσης ένα φαύλο κύκλο. Αν ένα κορίτσι δεν μπορεί να πάει σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λόγω της έλλειψης γυναικών εκπαιδευτικών τότε δεν θα υπάρχουν γυναίκες απόφοιτοι της έκτης τάξης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (λύκειο). Χωρίς το απολυτήριο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα κορίτσια δεν μπορούν να σπουδάσουν και να γίνουν εκπαιδευτικοί. Λόγω της κατάστασης αυτής, η οποία δεν μπορούσε να αλλάξει εύκολα, τα ποσοστά των γυναικών που ολοκλήρωναν την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν πολύ χαμηλά¹⁶³.

Πέραν των γυναικών εκπαιδευτικών, οι γυναίκες ακόμα και αν είχαν ακαδημαϊκά προσόντα δεν θα μπορούσαν εύκολα να διεκδικήσουν υψηλές θέσεις στη δημόσια υπηρεσία λόγω των στερεοτυπικών αντιλήψεων των αντρών που εργάζονται στην δημόσια υπηρεσία. Οι γυναίκες δεν θεωρούνταν ικανές ή αρκετά καταρτισμένες για να διεκδικήσουν υπεύθυνες θέσεις¹⁶⁴. Οι αρχές του υπουργείου παιδείας προτιμούσαν να εργοδοτούν άντρες, θεωρώντας ότι οι γυναίκες δεν θα μπορούσαν να διεκπεραιώσουν τα καθήκοντά τους, όχι τόσο λόγω χαμηλής κατάρτισης, αλλά λόγω των περιορισμών που υφίστανται τόσο από την κοινωνία αλλά και από την οικογένειά τους¹⁶⁵.

Τα μαθήματα των κοινοτικών σχολείων ακολουθούσαν το ίδιο ωρολόγιο πρόγραμμα με τα δημόσια σχολεία και χρησιμοποιούσαν τα ίδια σχολικά βιβλία. Η διαφορά με το δημόσιο σχολείο είναι τα χρόνια φοίτησης. Ορισμένα προγράμματα μάθησης κάλυπταν μέχρι την έκτη τάξη ενώ άλλα τερματιζόνταν μετά την τρίτη, τέταρτη ή πέμπτη τάξη. Σύμφωνα με το Human Rights Watch¹⁶⁶, πολλά από τα κοινοτικά σχολεία προτιμούσαν να διοργανώνουν μαθήματα για κορίτσια, τα οποία δίδασκαν γυναίκες εκπαιδευτικοί. Ένα σημαντικό στοιχείο είναι το ότι τα μαθήματα των κοινοτικών σχολείων είχαν την αποδοχή των Ταλιμπάν. Χάρη στην ύπαρξη αυτών των σχολείων, ο αριθμός των εγγραφών στα χωριά αυξήθηκε στο 42% το 2007. Τα κοινοτικά σχολεία παραμένουν η καλύτερη μέθοδος παροχής εκπαίδευσης ιδιαίτερα σε περιοχές που το υπουργείο παιδείας έχει πολύ περιορισμένη πρόσβαση. Για παράδειγμα, το 2015 όταν τα δημόσια σχολεία είχαν κλείσει εξαιτίας των Ταλιμπάν στην επαρχία Kunduz, στο βόρειο Αφγανιστάν, στην οποία υπήρχαν εχθροπραξίες και συγκρούσεις, η Σουηδική

¹⁶² Burridge, N., Payne, A. M., & Rahmani, N. (2016). “Education is as important for me as water is to sustaining life”: Perspectives on the higher education of women in Afghanistan. *Gender and Education*, 28(1), 128–147. <https://doi.org/10.1080/09540253.2015.1096922>.

¹⁶³ Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership in: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

¹⁶⁴ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE’s perspective. In: *On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan*. IIEP: Paris.

¹⁶⁵ Arefee, M.A. (2011). *Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE’s perspective*. In: *On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan*. IIEP: Paris.

¹⁶⁶ Human Rights Watch. (2017). Afghanistan: Girls struggle for an education. Available at: <https://www.hrw.org/news/2017/10/17/afghanistan-girls-struggle-education>

Επιτροπή για το Αφγανιστάν¹⁶⁷ (Swedish Committee for Afghanistan) παρείχε ουσιαστική βοήθεια¹⁶⁸. Με τη δράση της κατάφερε να διατηρήσει τα μαθήματα του κοινοτικού σχολείου τόσο για τα αγόρια όσο και για τα κορίτσια.

Ο θεσμός του κοινοτικού σχολείου ήταν πολύ σημαντικός για τη συνέχιση της παροχής εκπαίδευσης στις απομακρυσμένες περιοχές, ειδικά για τα κορίτσια αλλά χωρίς μια συνεχή οικονομική στήριξη από τη ξένη βοήθεια υπήρχαν πάντοτε δυσκολίες. Το Υπουργείο Παιδείας ανέπτυξε μια πολιτική σε σχέση με το κοινοτικό σχολείο, σύμφωνα με την οποία προβλεπόταν να περάσει ο έλεγχος των κοινοτικών σχολείων στην κυβέρνηση. Η πολιτική πρόταση του υπουργείου προνοούσε τρεις εναλλακτικές λύσεις. Η πρώτη ήταν να χτιστεί ένα δημόσιο δημοτικό σχολείο σε κάθε χωριό. Η δεύτερη ήταν να δημιουργηθεί ένα σχολείο 'δορυφόρος' το οποίο θα συνδέεται με ένα κεντρικό σχολείο και η τρίτη ήταν το κλείσιμο των κοινοτικών σχολείων και οι μαθητές θα μεταφέρονταν στο πλησιέστερο σχολείο προκειμένου να συμπληρώσουν τα τρία πρώτα έτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης¹⁶⁹. Το υπουργείο αποφάσισε το κλείσιμο πολλών κοινοτικών σχολείων πράγμα που οδήγησε στην μείωση των μαθητών που φοιτούσαν σε αυτά. Η πλειοψηφία των κοριτσιών και τα περισσότερα αγόρια της έκτης και της έκτης τάξης εγκατέλειπαν το σχολείο στην περίπτωση που το πλησιέστερο σχολείο ήταν περισσότερα από 3 χιλιόμετρα μακριά από το χωριό τους¹⁷⁰. Συνεπώς, το Υπουργείο παρόλο που εφάρμοσε την εθνική στρατηγική με στόχο την κάλυψη της εκπαίδευσης σε ολόκληρη τη χώρα, εντούτοις στην πραγματικότητα στις επαρχίες υπήρχαν αντικειμενικές δυσκολίες που απέτρεπαν την απρόσκοπτη παροχή της εκπαίδευσης.

Η πρόσβαση στην εκπαίδευση των μαθητών στις απομακρυσμένες περιοχές είναι πολύ μεγάλη πρόκληση για το Υπουργείο Παιδείας το οποίο προσπαθούσε να ενισχύσει την εκπαίδευση στις επαρχίες με δράσεις και προγράμματα αλλά και με τη στήριξη της UNESCO και άλλων διεθνών δρώντων. Η πρόκληση είναι ακόμα μεγαλύτερη για τις γυναίκες, και ιδιαίτερα αυτές που ζουν στην επαρχία καθώς έχουν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της προσβασιμότητας στα σχολεία, την έλλειψη υποδομών και καθηγητών αλλά και το κυριότερο είναι οι συντηρητικές θρησκευτικές και πολιτισμικές παραδόσεις που δεν τους επιτρέπουν να εξελιχθούν επαγγελματικά και να λάβουν ανώτατη εκπαίδευση. Ωστόσο, ενώ η προσπάθεια για να αλλάξει ο συντηρητισμός της κοινωνίας γίνεται εν μέρει από το Υπουργείο Παιδείας, θα πρέπει να γίνει με πολιτιστική ευαισθησία και η όποια προσπάθεια θα πρέπει να προέρχεται από το ίδιο το κράτος και όχι από τους ξένους επενδυτές και δρώντες.

Το υπουργείο προσπάθησε να ενισχύσει το ρόλο των γυναικών και να αυξήσει τις ευκαιρίες για ανέλιξη με την διοργάνωση εκστρατειών για τον θετικό αντίκτυπο της συμμετοχής των γυναικών στην εκπαίδευση. Επιπλέον, ίδρυσε σχολεία στις κοινότητες για να μην αναγκάζονται τα κορίτσια να

¹⁶⁷ Σουηδική Επιτροπή για το Αφγανιστάν: Σουηδικός μη κυβερνητικός οργανισμός που παρέχει ξένη βοήθεια. Η δράση του στο Αφγανιστάν ξεκίνησε το 1982 με σκοπό την στήριξη του κράτους μετά την εισβολή των Σοβιετικών και παραμένει ενεργός στη χώρα μέχρι και σήμερα. Ref: Swedish Committee for Afghanistan. (2022). [Online]. Available at: <https://swedishcommittee.org/>

¹⁶⁸ Rubin, B. and Ruderforth, C. (2016). Enhancing access to education: Challenges and opportunities in Afghanistan. New York: Center in International Cooperation, New York University.

¹⁶⁹ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE's perspective. In: On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan. IIEP: Paris.

¹⁷⁰ Ramusen, P.E., & Kelly, A. (2016). Education sector analysis Afghanistan, Pouras Consult. Available at: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.globalpartnership.org/sites/default/files/education-sector-analysis-afghanistan.pdf>

ταξιδεύουν μακριά προκειμένου να πάνε στο σχολείο τους. Όσον αφορά τις γυναίκες εκπαιδευτικούς, το υπουργείο έδινε οικονομικά κίνητρα στις γυναίκες για να στελεχώνουν τα σχολεία στις επαρχίες. Επιπλέον, το υπουργείο δημιούργησε κοιτώνες μόνο για γυναίκες τόσο στην επαρχία για τις εκπαιδευτικούς αλλά και στα πανεπιστήμια για τις φοιτήτριες¹⁷¹.

Η διαχείριση και η εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος ήταν απόρροια των εθνικών στρατηγικών και των συνεργασιών του υπουργείου παιδείας με το ΙΙΕΡ, τις υπηρεσίες της UNESCO καθώς και με μη κυβερνητικούς οργανισμούς, πρεσβείες και άλλες υπηρεσίες αλλά παρά τα υψηλά κονδύλια που δίνονταν οι σχολικές εγκαταστάσεις δεν ήταν επαρκείς για να καλύψουν τις ανάγκες των σχολείων σε όλη την επικράτεια της χώρας. Συνεπώς, επηρεάζεται η ποιότητα της μάθησης και της σχολικής εμπειρίας.

¹⁷¹ Arefee, M.A. (2011). Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE's perspective. In: On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan. IIEP: Paris.

10. Η εκπαίδευση πέρα από τις εθνικές στρατηγικές: Προγράμματα για την ενίσχυση του τομέα Αλφαριθμητισμού και της Μη-Τυπικής Μάθησης

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που εφαρμόζονταν από τις υπηρεσίες του διεθνούς οργανισμού δεν αφορούσαν μόνο τον τομέα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του δημόσιου σχολείου αλλά και τα υπόλοιπα τμήματα του εκπαιδευτικού τομέα. Η UNESCO ανέπτυξε το πρόγραμμα 'Πρωτοβουλία Αλφαριθμητισμού για Ενδυνάμωση'¹⁷² (LIFE), μια παγκόσμια πρωτοβουλία που στόχο έχει την αντιμετώπιση του αναλφαριθμητισμού των χωρών. Το Αφγανιστάν υιοθέτησε το πρόγραμμα και δημιούργησε ένα εθνικό πλαίσιο αλφαριθμητισμού για τον καλύτερο συντονισμό του προγράμματος. Κάτω από την ομπρέλα του προγράμματος LIFE εφαρμόστηκε το έργο 'Το πρόγραμμα για την ενίσχυση του αλφαριθμητισμού στο Αφγανιστάν' (ELA)¹⁷³. Το ELA είναι ένα εθνικό πρόγραμμα χρηματοδότησης το οποίο είχε πολλούς χορηγούς και δημιουργήθηκε το 2008. Περισσότεροι από 600 χιλιάδες εκπαιδευόμενοι, εκ των οποίων το 60% ήταν γυναίκες έλαβαν την βασική εκπαίδευση. Η αποστολή του έργου αυτού είναι να ενισχύει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του υπουργείου το οποίο κατέβαλλε προσπάθειες για ενίσχυση όλων των τομέων της εκπαίδευσης. Ο αναλφαριθμητισμός ήταν και παραμένει ένα από τα βασικότερα προβλήματα της συνέχισης της φτώχειας και της κακής οικονομικής κατάστασης της χώρας. Το ELA συνεισφέρει στην οικοδόμηση της ειρήνης και της ασφάλειας. Μέσω των προγραμμάτων, οι εκπαιδευόμενοι αποκτούσαν βασικές δεξιότητες αλφαριθμητισμού (ανάγνωση, γραφή, αριθμητική ικανότητα, ικανότητα χρήσης ψηφιακών μέσων) αλλά και αυτάρκεια (την ικανότητα να συντηρούν μόνοι τους τον εαυτό τους).

Το πρόγραμμα ELA ενίσχυσε την προσπάθεια του Τμήματος Αλφαριθμητισμού του Υπουργείου Παιδείας για ανάπτυξη της πρώτης Εθνικής Στρατηγικής για τον Αλφαριθμητισμό (2014-2020). Ανέλαβε την ευθύνη να αναθεωρήσει την διδακτέα ύλη του αλφαριθμητισμού με το τμήμα του υπουργείου. Η Εθνική Στρατηγική είναι συνδεδεμένη με το NESP, και με την Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης του Αφγανιστάν. Το έργο του προγράμματος ήταν δύσκολο καθώς υπάρχουν περίπου 11 εκατομμύρια αναλφάβητοι σε όλη τη χώρα. Το έργο έδινε έμφαση στην παροχή εκπαίδευσης για την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων μέσα σε ένα πλαίσιο τεχνικής εκπαίδευσης. Αυτό βοηθά ούτως ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να εφαρμόσουν πρακτικά τις δεξιότητες που αποκτούν και να μπορούν να εργοδοτηθούν πολύ πιο εύκολα.

Μέσω του προγράμματος ELA, έλαβαν εκπαίδευση περισσότεροι από 627 χιλιάδες εκπαιδευόμενοι σε 18 περιφέρειες του Αφγανιστάν. Από αυτούς το 60% ήταν γυναίκες. Επιπλέον, το πρόγραμμα ανέλαβε να ενισχύσει την ανάπτυξη ικανοτήτων του υπουργείου και του ΙΙΕΡ, παρέχοντας εργαστήρια κατάρτισης και εκπαίδευσης σε περισσότερους από 13 χιλιάδες εκπαιδευτές. Δόθηκε επίσης εκπαίδευση σε θέματα θεσμικής και οικονομικής διαχείρισης σε περίπου 200 δημόσιους υπαλλήλους που εργάζονταν σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Εκπαιδύσεις έγιναν και σε υψηλόβαθμους λειτουργούς του τμήματος αλφαριθμητισμού του υπουργείου παιδείας σε θέματα σχεδιασμού εκπαιδευτικών στρατηγικών για τον αλφαριθμητισμό¹⁷⁴.

¹⁷² The Literacy Initiative for Empowerment (LIFE) – παγκόσμια πρωτοβουλία της UNESCO

¹⁷³ The Programme for Enhancement of Literacy in Afghanistan (ELA)

¹⁷⁴ UNESCO. (2015). UNESCO Country Programming Document (UCPD) Afghanistan 2013-2015. UNESCO: Paris.

11. Συμπεράσματα

Η παρουσία και η εμπλοκή της UNESCO, μέσω του IIEP για την μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος του Αφγανιστάν ήταν πολύπλευρη και μακρόχρονη. Το Υπουργείο Παιδείας ωφελήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό καθώς εξελίχθηκε τόσο σε τεχνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κατάρτισης. Πριν το 2002, η θεσμική οργάνωση και η τεχνική κατάρτιση του υπουργείου ήταν ουσιαστικές ανύπαρκτες. Αυτό ήταν λογικό μετά την πτώση του αυταχικού καθεστώτος των Ταλιμπάν. Την περίοδο ακριβώς μετά την πτώση των Ταλιμπάν, υπήρχαν δυσκολίες διαχείρισης και αποκατάστασης και το υπουργείο αδυνατούσε να εκπληρώσει την αποστολή του. Όταν το 2005 πήρε την απόφαση να αναπτύξει ένα στρατηγικό πλάνο για την εκπαίδευση, το υπουργείο έδινε το μήνυμα ότι είχε τη βούληση να βελτιώσει την πολιτική ηγεσία, ενισχύοντας παράλληλα τον τομέα στον οποίο υστερούσε που ήταν η κατάρτιση και η επαγγελματική εξειδίκευση του προσωπικού του. Μέχρι το 2010, το Υπουργείο είχε αναπτύξει δύο εθνικές στρατηγικές, έκανε πρόοδο όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και βελτιώθηκε όσον αφορά την διαχείριση των έργων σε κεντρικό επίπεδο, διοργάνωσε μια κοινή συνεδρίαση για την αναθεώρηση της εθνικής στρατηγικής (EDF) με όλους τους εταίρους της και επέδειξε τη βούληση και την ικανότητα να ηγηθεί της ομάδας χορηγών. Αυτό αποτελεί αξιοσημείωτη εξέλιξη, δεδομένων των δύσκολων συνθηκών στη χώρα.

Οι βασικοί παράγοντες αυτής της θετικής εξέλιξης είναι η ισχυρή κρατική βούληση του Υπουργείου να ηγηθεί της προσπάθειας ανάπτυξης του εκπαιδευτικού τομέα μέσα από την κατάρτιση που απέκτησε με τη βοήθεια του IIEP. Ωστόσο, τα κενά στο θέμα της κατάρτισης και των ικανοτήτων είναι τεράστια ιδιαίτερα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στο κεντρικό επίπεδο του Υπουργείου, έχει σημειωθεί πρόοδος αλλά η κατάρτιση των υπαλλήλων ως μονάδες είναι πολύ μεγαλύτερη από την κατάρτιση του Υπουργείου ως θεσμού. Το κενό όσον αφορά την κατάρτιση σε περιφερειακό επίπεδο είναι πολύ μεγαλύτερο κυρίως λόγω της απομόνωσης των επαρχιών και της έλλειψης ασφάλειας πολλών περιφερειών. Συνεπώς, η κατάρτιση των υπαλλήλων και του υπουργείου αφορά κυρίως τον κεντρικό τομέα, δηλαδή την Καμπούλ ενώ οι περιφέρειες και οι επαρχίες πάσχουν.

Η συνεργασία του IIEP με το Υπουργείο Παιδείας ήταν στενότερη κατά τη διάρκεια προετοιμασίας της πρώτης εθνικής στρατηγικής NESP-I. Η συνεργασία ήταν στενότερη διότι παράλληλα με τις εργασίες για το σχεδιασμό του περιεχομένου της στρατηγικής, το IIEP παρείχε εκπαιδεύσεις στους λειτουργούς πράγμα που είχε διπλό κέρδος για το υπουργείο. Η συνεργασία με το IIEP είχε θετική επίδραση στο υπουργείο καθώς απέκτησε αυτοπεποίθηση, πολιτικό ηγετικό ρόλο και είχε την επιθυμία να αναλάβει πρωτοβουλίες για την καθιέρωση της εκπαίδευσης σε όλη την επικράτεια της χώρας. Οι οικονομικές δυσκολίες, η παρουσία των Ταλιμπάν στις επαρχίες, οι μεγάλες αποστάσεις πολλών περιοχών από την Καμπούλ, η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και οι συνεχείς εχθροπραξίες στην επαρχία ήταν οι σημαντικοί παράγοντες που αποθάρρυναν τους λειτουργούς του υπουργείου να αναλάβουν δράση. Το IIEP, μέσω της τεχνικής και ηθικής βοήθειας που παρείχε έδωσε στήριξη στο υπουργείο να αναλάβει ουσιαστική δράση αλλά οι συνθήκες δεν επέτρεπαν την επέκταση της επιρροής και δράσης του υπουργείου σε όλη την επικράτεια της χώρας.

Το υπουργείο είχε τη θέληση να προάγει μια κοινή εθνική ταυτότητα μέσω της εκπαίδευσης, στα πλαίσια της οικοδόμησης του κράτους και του έθνους καθώς η εκπαίδευση αποτελεί θεωρητικά ένα ενοποιητικό στοιχείο για τους πολίτες και μπορεί να συντείνει στη δημιουργία εθνικής ταυτότητας και συνείδησης. Στην πράξη όμως, αυτό δεν είναι εφικτό και ιδιαίτερα στο Αφγανιστάν όπου το πολιτικό σκηνικό είναι πολωμένο και κατακεραματισμένο. Επομένως, το εγχείρημα αυτό ήταν και παραμένει πολύ δύσκολο να

πραγματοποιηθεί και απαιτεί την ύπαρξη μιας ισχυρής πολιτικής ηγεσίας που θα εφαρμόσει ένα πλάνο σε βάθος χρόνου. Το Αφγανιστάν δεν είχε τόσο ισχυρούς πολιτικούς θεσμούς για να επιτύχει την οικοδόμηση μιας πανεθνικής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης.

Ενας άλλος ανασταλτικός παράγοντας αυτής της διαδικασίας είναι ο ιδιόμορφος χαρακτήρας των εθνοτικών ομάδων και κοινοτήτων που ζουν στην επαρχία. Για παράδειγμα, έχει οικοδομηθεί η εικόνα ότι οι Ταλιμπάν, είναι ένας ομοιογενής, ενοποιημένος δρώντας. “Αντίθετα, ο όρος ‘Ταλιμπάν’ θεωρείται μια λανθασμένη ονομασία, και αποτελεί ένα όρο-ομπρέλα που καλύπτει ένα σύνολο διαφορετικών δυνάμεων που για ξεχωριστούς λόγους ο καθένας αντιτίθεται στην κυβέρνηση και στην παρουσία ξένων στρατευμάτων”¹⁷⁵. Πιο συγκεκριμένα, οι αντικυβερνητικές ομάδες περιλαμβάνουν τις εξής ομάδες: “οι *Ταλιμπάν*, που βρίσκονται κυρίως στα νότια και ανατολικά της χώρας, το δίκτυο των *Haqqani*, που συνδέονται στενά με τους Ταλιμπάν και έχουν τη βάση τους στις ανατολικές περιφέρειες Khost και Paktya, οι *Hezb-i-Islami*, που βρίσκονται στο ανατολικό Αφγανιστάν και στις περιοχές γύρω από την Καμπούλ και οι *Jamat Sunat al-Dawa Salafia* που βρίσκονται σε διαμάχη με τους *Hezb-i-Islami* και βρίσκονται στις περιφέρειες Kunar και Nuristan. Επιπρόσθετα, υπάρχουν άλλες 1800 παράνομες στρατιωτικές ομάδες οι οποίες δεν είναι απαραίτητα ενάντια στην κυβέρνηση αλλά ασχολούνται με το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών”¹⁷⁶. Αυτή η πολυμορφία μεταξύ των ομάδων των Ταλιμπάν εξηγεί την δυσκολία που είχαν οι εκπαιδευτικοί και το υπουργείο στην παροχή εκπαίδευσης. Ορισμένες ομάδες Ταλιμπάν ήταν σύμφωνες με την εκπαίδευση που παρείχε το υπουργείο ενώ σε άλλες περιοχές που διοικούσαν πιο συντηρητικές ομάδες Ταλιμπάν ήταν αδύνατον να γίνει διαπραγμάτευση. Συνεπώς, συνεπάγεται το συμπέρασμα ότι η εκπαίδευση στην επαρχία δεν είναι μόνο θέμα της οργανωτικής ικανότητας για εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος. Το υπουργείο θα έπρεπε να λαμβάνει υπόψην του τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των διαφορετικών κοινοτήτων και να προσαρμόζει τη διδακτέα ύλη στις ανάγκες και τις πεποιθήσεις των διαφορετικών ομάδων.

Το ΙΙΕΡ, ως φορέας παροχής ανάπτυξης ικανοτήτων είχε παίξει σημαντικό ρόλο στην προάσπιση ορισμένων πολιτικών και την ενίσχυση της δικτύωσης, τόσο με την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας όσο και με διεθνείς δρώντες, των οποίων η κατανόηση και έγκριση για τα σχέδια στην εκπαίδευση ήταν απαραίτητη καθώς ήταν οι βασικοί χορηγοί πολλών προγραμμάτων και του προϋπολογισμού της χώρας. Το ΙΙΕΡ διατήρησε ισχυρό συμβουλευτικό χαρακτήρα και ενθάρρυνε το υπουργείο να διασφαλίζει πάντα την πολιτική βούληση για την συνολική αναβάθμιση όχι μόνο του τομέα της εκπαίδευσης αλλά και άλλων, καθώς αυτό εξασφαλίζει την αρμονική λειτουργία όλων των τμημάτων και υπηρεσιών του κράτους και συντείνει στην εναρμόνιση των στόχων που αφορούν την ευημερία και την καταπολέμηση της φτώχειας.

Η εμπλοκή του ΙΙΕΡ στη δημιουργία των εθνικών στρατηγικών είχε αντίκτυπο και στην ίδια την υπηρεσία η οποία αντιλήφθηκε ότι η ανάπτυξη ικανοτήτων (capacity building) αφορά την συνεχή προσπάθεια σε βάθος χρόνου παρά την επίτευξη άμεσων αποτελεσμάτων και στόχων. Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που περιλαμβάνει τεχνικές διαδικασίες, όπως στατιστικές, πίνακες δεδομένων και ετοιμασία εκθέσεων αλλά και πιο διεκπεραιωτικές όπως η ηγεσία, η διαχείριση, οι γλωσσικές και ψηφιακές δεξιότητες. Όλες αυτές οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες αλλά έδωσαν την ευκαιρία στο ΙΙΕΡ και το υπουργείο να αναπτύξουν κοινούς κώδικες επικοινωνίας και εμπιστοσύνης. Αυτή η μακροχρόνια και στενή συνεργασία στη βάση της αλληλοκατανόησης και της υπομονής ήταν από τους

¹⁷⁵ Sigsgaard, M. (2009). Education and fragility in Afghanistan: A situational analysis. IIEP: Paris.

¹⁷⁶ Sigsgaard, M. (2009). Education and fragility in Afghanistan: A situational analysis. IIEP: Paris.

βασικότερους λόγους της επιτυχημένης ολοκλήρωσης των στρατηγικών. Η συνεργασία ήταν πολύ θετική και αυτό διαφάνηκε από το ότι το υπουργείο εφάρμοζε το μοντέλο συνεργασίας της ΙΙΕΡ για την αναθεώρηση του NESP-I. Η προετοιμασία και τελειοποίηση των στρατηγικών ήταν εφικτή λόγω της καλής συνεργασίας των δύο μερών αλλά η εφαρμογή της δεν είχε θετικά αποτελέσματα.

Η τακτική του ΙΙΕΡ να συντονίζει την προετοιμασία των στρατηγικών και παράλληλα να εκπαιδεύει τους υπαλλήλους που δούλευαν για αυτήν είχε και θετικό και αρνητικό πρόσημο. Το ΙΙΕΡ είχε την ευκαιρία να δείχνει πρακτικά σε ένα υπάλληλο πώς να χειρίζεται ένα θέμα (π.χ. ετοιμασία έκθεσης για την πρόοδο εφαρμογής ενός σχεδίου) πράγμα που ήταν χρονοβόρο καθώς έπρεπε ο υπάλληλος να μάθει το τεχνικό κομμάτι της διαδικασίας, να βρει τις πηγές και μετά να το συντάξει. Η διαδικασία αυτή μπορεί να είχε βραχυπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα αλλά μακροπρόθεσμα ο υπάλληλος θα είχε κενά. Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που απαιτεί γνώσεις, πρακτικές και θεωρητικές αλλά και πείρα, πράγμα που δεν είχαν οι υπάλληλοι του υπουργείου. Ορισμένοι ήταν πιο καταρτισμένοι από άλλους και αυτό είχε αρνητικό αντίκτυπο στην γενικότερη κατάρτιση των τμημάτων και κατ'επέκταση του υπουργείου. Η έλλειψη ομοιόμορφης κατάρτισης των υπαλλήλων σε όλες τις βαθμίδες του υπουργείου αποτελούσε βασικό στοιχείο για την αποτυχία της αποτελεσματικής διαχείρισης και εφαρμογής των προγραμμάτων της εκπαίδευσης. Οι λειτουργοί, κατά την διάρκεια προετοιμασίας των εθνικών στρατηγικών είχαν στήριξη από τους διεθνείς οργανισμούς και τους εκπροσώπους των χορηγών και μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στο έργο τους. Αντίθετα, όταν οι στρατηγικές εφαρμόζονταν και έπρεπε το ίδιο το υπουργείο να διαχειριστεί και να συντονίσει αυτή τη διαδικασία μόνο του, χωρίς ξένη βοήθεια, αδυνατούσε να το πράξει λόγω αδυναμίας και έλλειψης κατάρτισης.

Ο θεσμός των κοινοτικών σχολείων αποτέλεσε σημαντική εναλλακτική λύση για τις απομονωμένες περιοχές και χωριά, στα οποία τα παιδιά δεν είχαν πρόσβαση στο δημόσιο σχολείο. Το γεγονός ότι οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί αναλάμβαναν την παράδοση της διδακτέας ύλης και τη διαχείριση των μαθημάτων, και όχι το Υπουργείο Παιδείας δημιουργούσε προβλήματα, καθώς δεν υπήρχε συντονισμός και τα μαθήματα διακόπτονταν είτε λόγω εχθροπραξιών στην επαρχία είτε γιατί το κονδύλι που είχε ο μη κυβερνητικός οργανισμός να διαθέσει ήταν περιορισμένο και προοριζόταν για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Αυτή η κατάσταση προκαλούσε την συχνή διακοπή της παράδοσης των μαθημάτων και οι μαθητές αποθαρρύνονταν και εγκατέλειπαν την προσπάθεια. Οι διεθνείς παράγοντες, μπορεί να έχουν την θέληση να βοηθήσουν αλλά μόνο μέσα από βραχυπρόθεσμα προγράμματα δεν μπορούν να επιτευχθούν σημαντικά αποτελέσματα.

Ο θεσμός των κοινοτικών σχολείων είχε ένα ακόμα στοιχείο που δημιουργούσε ακόμα περισσότερες ανισότητες και δυσχέραινε το έργο του υπουργείου. Σε πολλές περιπτώσεις, τα κοινοτικά σχολεία ήταν πιο πολλά σε αριθμό σε ορισμένες περιοχές σε σχέση με τις υπόλοιπες. Υπήρχε μια ανισότητα ως προς τον αριθμό των κοινοτικών σχολείων ανα επαρχία. Αυτό συνέβαινε επειδή σε ορισμένες περιοχές διάφοροι διεθνείς οργανισμοί και μη κυβερνητικές οργανώσεις ήταν πιο ενεργοί από άλλες περιοχές. Για παράδειγμα, η *UNICEF*, το *Save the Children* και άλλες οργανώσεις είχαν συνεργασία με τοπικούς φορείς σε ορισμένες περιοχές αλλά σε άλλες δεν είχαν καμία δράση. Το υπουργείο προσπαθούσε να τους πείσει να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές αλλά συνήθως αρνούσαν διότι φοβόντουσαν πως η πρόοδος που είχε επιτευχθεί στις περιοχές που είχαν ήδη δράσει θα χανόταν.

Η κεντρική διαχείριση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και η παράδοση τους θα πρέπει να γίνεται από το ίδιο το υπουργείο και ιδιαίτερα στις επαρχίες. Το υπουργείο θα πρέπει να ελέγχει και τους δημόσιους

υπαλλήλους που εργοδοτεί σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς ο έλεγχος για την διδακτέα ύλη δεν μπορεί να είναι ευθύνη μόνο των περιφερειακών γραφείων και υπηρεσιών. Υπήρχε συχνά ο κίνδυνος οι τοπικοί φορείς να αλλοιώσουν τη διδακτέα ύλη, πράγμα που δημιουργούσε ρωγμές στην προσπάθεια του κράτους για τη δημιουργία μιας εθνικής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης. Εάν κάθε επαρχία, είχε τη δική της εκπαιδευτική γραμμή, τότε αυτό θα είχε απρόβλεπτες συνέπειες όσον αφορά την πρόσβαση αλλά και την ποιότητα της εκπαίδευσης. Η έλλειψη ισχυρής κεντρικής εξουσίας εκ μέρους του υπουργείου προκαλούσε αυτά τα προβλήματα και το έργο της UNESCO παρέμενε πολλές φορές ένα θεωρητικό πλαίσιο στο χαρτί που στην πράξη δεν μπορούσε να εφαρμοστεί.

Νίκος Γεωργιάδης

12. Επίλογος

Το Αφγανιστάν μετά την πτώση του καθεστώτος των Ταλιμπάν το 2001, είχε να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις ενός κράτους που κατέρρευσε και που δεν είχε τις βασικές κρατικές υποδομές. Η βοήθεια που πρόηλθε κυρίως από την UNESCO, την Παγκόσμια Τράπεζα και τις κυβερνήσεις της Γερμανίας και των Σκανδιναβικών χωρών ήταν καθοριστικής σημασίας για την οικοδόμηση του κράτους. Τα ποσοστά των εγγραφών μεταξύ του 2001 και του 2010 ανέβηκαν από 900 χιλιάδες σε περισσότερο από 6 εκατομμύρια ενώ το ποσοστό των κοριτσιών ανέβηκε από το 0% στο 35%. Αυτοί ήταν μετρήσιμοι όροι επιτυχίας των προγραμμάτων της UNESCO που προέκυψαν από την συνεργασία του ΙΙΕΡ με το Υπουργείο Παιδείας. Παρόλα αυτά, πάνω από το 50% των παιδιών σε ολόκληρη τη χώρα εξακολουθούν να μην λαμβάνουν τη βασική εκπαίδευση. Η παρουσία του ΙΙΕΡ ήταν σημαντική κυρίως για την τεχνική υποστήριξη που παρείχε αλλά και για την ανάπτυξη της κατάρτισης τόσο των λειτουργών αλλά και του ίδιου του Υπουργείου που ανέλαβε ηγετικό ρόλο στην παροχή της δημόσιας παιδείας. Χάρη στο ΙΙΕΡ, αναπτύχθηκαν οι τρεις βασικές εθνικές στρατηγικές NESP οι οποίες εφαρμόζονταν παρά τις δυσκολίες και τις καθυστερήσεις, και τα αποτελέσματα καταγράφονταν, αναλύονταν και βάση αυτών των δεδομένων διαμορφωνόταν το επόμενο εκπαιδευτικό πλάνο. Η εκπαίδευση ήταν ο τομέας με τις σημαντικότερες αλλαγές και κατά τη διάρκεια των 20 χρόνων της παραμονής ξένων οργανισμών και δρώντων στη χώρα, πραγματοποιήθηκαν βελτιώσεις και αλλαγές σε σημαντικά ζητήματα αλλά στα πιο σημαντικά θέματα υπάρχουν ακόμα σοβαρές ελλείψεις. Η εκπαίδευση δεν κατανέμεται ισότιμα και απρόσκοπτα σε όλη την επικράτεια της χώρας. Οι αστικές περιοχές και ιδίως αυτές που είναι κοντά στην Καμπούλ έχουν καλύτερη πρόσβαση στην εκπαίδευση και περισσότερες ευκαιρίες για ανέλιξη. Οι επαρχίες παραμένουν υποβαθμισμένες και η πλειοψηφία των ανθρώπων είναι αναλφάβητοι. Η οικοδόμηση του κράτους και μιας κοινής Αφγανικής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης είναι μάλλον ανέφικτη στο Αφγανιστάν. Η επιβολή ιδεολογιών μέσω της εκπαίδευσης δεν μπορεί να έχει αποτελέσματα σε μια χώρα στην οποία κατοικούν τόσες πολλές διαφορετικές εθνοτικές ομάδες και μειονότητες. Για να πετύχει η εφαρμογή ενός εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος, τότε η εκπαίδευση θα πρέπει να είναι ισότιμη, μη ιδεολογική και να προσαρμόζεται στις ιδιαιτερότητες και τις πολιτισμικές αρχές των ομάδων που την αποτελούν. Σε βάθος χρόνου, μια συμπεριληπτική εκπαίδευση θα μπορούσε να συντείνει στην δημιουργία ενός κοινωνικού συμβολαίου, να επιτρέψει την εφαρμογή αποτελεσματικής φορολογίας και συνεπώς να συμβάλει στην μείωση της εξάρτησης της χώρας από την ξένη βοήθεια.

Η παρουσία ενός ανίσχυρου Υπουργείου που δεν είχε τα μέσα ή την κατάρτιση για να επιβάλει αλλά και να διαχειρίζεται την εκπαίδευση είναι ένα πρόβλημα που παρέμενε αμετάβλητο καθόλη τη διάρκεια των 20 ετών, παρά τις βελτιώσεις και τις αλλαγές που συνέβαιναν. Επιπλέον, η εξάρτηση των υπηρεσιών του κράτους από τη ξένη βοήθεια, είτε προέρχεται από διεθνείς οργανισμούς είτε από κυβερνήσεις κρατών, αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και δεν επιτρέπει στη χώρα να στηρίξει ολοκληρωτικά και αποτελεσματικά οποιαδήποτε μεταρρύθμιση τόσο στην εκπαίδευση αλλά και στους άλλους τομείς της κοινωνίας. Η επανακατάληψη της εξουσίας από τους Ταλιμπάν δεν αφήνει πολλά περιθώρια για αισιόδοξες σκέψεις, αν αναλογιστούμε την κατάσταση που επικρατεί με τις γυναίκες οι οποίες όχι μόνο δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση αλλά αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις δουλειές τους και να γίνουν υποχείρια της συντηρητικής Ισλαμικής πολιτικής των Ταλιμπάν.

13. Βιβλιογραφία

Adkins, M.J. (2016). Challenges for Progressive Education in Afghanistan: A History of Oppression and the Rising Threat of ISIS. *International Journal of Progressive Education*. Vol 12 (2). 104-111.

Arefee, M.A. (2011). *Chapter 5: Capacity development, challenges, achievements, and next steps from the MoE's perspective* In: On the road to resilience: Capacity development with the Ministry of Education in Afghanistan. IIEP: Paris.

Arooje, R and BurrIDGE, N. (2020). School Education in Afghanistan: Overcoming the Challenges of a Fragile State. *Springer Nature Singapore*, vol 1, 1-30.

Bittlingmayer, U.H., Grundmeier, A. M, Reinhart Kößler, Diana Sahrai, Fereschta Sahrai. (2019). Education and Development in Afghanistan: Challenges and Prospects. Global Studies. Majuskel Medienproduktion GmbH, Wetzlar

BurrIDGE, N., Payne, A. M., & Rahmani, N. (2016). "Education is as important for me as water is to sustaining life": Perspectives on the higher education of women in Afghanistan. *Gender and Education*. 28(1), 128–147. <https://doi.org/10.1080/09540253.2015.1096922>

Demartis W., Matthews C. D., Khilji S. E. (2012). Analyzing HRD and NHRD: The road ahead for Afghanistan. *South Asian Journal of Global Business Research*, 1(1), 128–142.

De Grauwe, A. (2009). Without capacity, there is no development. Paris: IIEP-UNESCO. Available at: ww.iiep.unesco.org/fi_leadadmin/user_upload/Cap_Dev_Rethinking/pdf/CapDev_Synthesis.pdf

Gay, D and Sigsgaard, M. (2011). *Chapter 4: From scratch to self-confident planning: The MoE-IIEP partnership* In: On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan. International Institute for Educational Planning: Paris

Giustozzi, A. (2010). *Nation-building is not for all: The politics of education in Afghanistan*. Kabul: Afghanistan Analysts Network.

Grevemeyer, J. (1990). *Afghanistan: Sozialer Wandel und Staat im 20. Jahrhundert*. Berlin: VWB

Heath, J & Zahedi, A. (2015). *Children of Afghanistan: The Path to Peace*. Austin: University of Texas Press.

Human Rights Watch. (2017). *Afghanistan: Girls struggle for an education*. Available at: <https://www.hrw.org/news/2017/10/17/afghanistan-girls-struggle-education>

International Bureau of Education. (2000). *Education for All (EFA)*. [online]. Available at: <http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology/e/education-all-efa>

Jabarkhail, S., & Dooley, L. M. (2019). Human Resource Development: Why It Matters in the National Context of Afghanistan. *South Asian Journal of Human Resources Management*, vol 6(2), 292–306.

Kumar, S. (2003). Human Development Challenges in Afghanistan: Health, Education, Women and Child “Many Promises but no Action”. *India Quarterly*. vol 59(1/2), 261-272.

Ministry of Education. (2008). *The Development of Education – National Report of the Islamic Republic of Afghanistan*. Ministry of Education: Kabul.

Ministry of Education. (2016). *National Education Strategic Plan (2017-2021)*. Mohammad Jan Khan Watt: Kabul.

Pherali, T., & Sahar, A. (2018). Learning in the chaos: A political economy analysis of education in Afghanistan. *Research in Comparative and International Education*, vol 13(2), 239–258.

Ramusen, P.E, & Kelly, A. (2016). *Education sector analysis Afghanistan*, Pours Consult. Available at: <https://www.globalpartnership.org/sites/default/files/education-sector-analysis-afghanistan.pdf>

Rubin, B. and Ruderforth, C. (2016). *Enhancing access to education: Challenges and opportunities in Afghanistan*. New York: Center in International Cooperation, New York University.

Russell, G. (2011). Peacemaking in Afghanistan: A Role for the United Nations?. *International Peace Institute*. 8-15.

Samady, S.R. (2001). Modern Education in Afghanistan. *Prospects*. vol 31 (4). 588-601

Samady, S.R. (2007). Education and scientific training for sustainable development of Afghanistan. Kingston: PDC.

Sakhawaz, B. (2005). *The Role of Afghan Intellectuals in Modernisation and Independence from Britain*. Journal of Political Studies.

Sarwar, N. (2010). UN role in rebuilding Afghanistan. *Strategic Studies*. vol 30(1/2), 187-207.

Sigsgaard, M. (2009). *Education and fragility in Afghanistan: A situational analysis*. IIEP: Paris.

Sigsgaard, M. (2011). *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris

Sigsgaard, M. (2011). *Chapter 2: An analytical approach to capacity development*. In: *On the road to resilience: Capacity Development with the Ministry of Education in Afghanistan*. International Institute for Educational Planning: Paris.

Spink, J. (2005). Education and politics in Afghanistan: the importance of an education system in peacebuilding and reconstruction. *Journal of Peace Education*. vol 2(2), 195-207.

United Nations Educational Scientific Cultural Organization (UNESCO). (2017). *Enhancement of literacy in Afghanistan (ELA) programme*. Available at: <http://www.unesco.org/new/en/kabul/education/youth-and-adult-education/enhancement-of-literacy-in-afghanistan-iii/>

UNESCO Kabul. (2010). *UNESCO Country Programming Document (UCPD): Afghanistan, 2010-2011*. Afghanistan: Kabul.

UNESCO. (2015). *UNESCO Country Programming Document (UCPD) Afghanistan 2013-2015*. UNESCO: Paris

UNESCO Kabul. (2009). *Needs & Rights Assessment: Inclusive Education in Afghanistan*. UNESCO Kabul: Afghanistan.

UNESCO. (2015). *Education for all 2015. National Review Report: Afghanistan*.